This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
  Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
  Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
  Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
  Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsätt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsätt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk `http://books.google.com/`

STANFORD·VNIVERSITY·LIBRARY

SAMLADE SKRIFTER

AV

AUGUST STRINDBERG

II

FÖRSTA DELEN

UNGDOMSDRAMER

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

UNGDOMSDRAMER

AV

AUGUST STRINDBERG

FRITÄNKAREN. — HERMIONE. —
I ROM. — DEN FREDLÖSE. —
ANNO FYRTIOÅTTA.

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

839.74
S911L

Copyright. Albert Bonnier 1912.

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1912

FRITÄNKAREN

DRAMATISKT UTKAST AV

HÄRVED ULF

Jag är icke kommen till att sända frid utan svärdet.

Jesus av Nazareth.

DE TALANDE.

Larsson, brukspatron.
Amelie, hans hustru.
Karl, deras son, student.
Otto, » » löjtnant.
Agda Frunck, inackorderad hos Larsson.
Gustav Frunck, hennes bror, präst.
Filip, Axel, Ernst } studenter.
Rättaren på Sjövik.
En hushållerska.
En torpare.

I UPPSALA.

Ett större studentrum, ett bord mitt på golvet med punschbuteljer och glas. Karl sitter framför brasan och röker pipa; Axel och Ernst samt andra studenter stå omkring bordet, på vilket Filip har sprungit upp för att hålla tal.

FILIP.

... Nej, mina vänner, framåt! så är vår lösen, vi som ännu äro unga och hava friska känslor i vår barm. — Framtiden är vår, och vi äro framtidens — och ändå vilja de gamle kasta bort oss, som äro hörnstenarne till den stora nybyggnaden. De skratta åt våra ungdomsdrömmar, de bele våra varmaste förhoppningar, de motarbeta våra uppriktigaste strävanden. I gamle, I skratten åt studenten — men glöm icke bort, du man med stenhjärtat, som är så färdig att döma, att i morgon sitter studenten som din domare; glöm icke bort, du moraliserande förtorkade gubbe, att i morgon är det studenten, som från predikstolen slungar lagens åskor över ditt huvud; glöm icke bort, du i dag så övermodiga kvinna, att i morgon står studenten vid din sjukbädd och håller din livstråd i sin hand! — I fäder, I mödrar, som så strängt dömen edra söner därför att de ännu icke lärt att hyckla en nykter förståndighet och icke blygas att visa, det de äro glada över den lyckan

I skänkt dem att få vandra i vetandets härliga tempel, kasten edra blickar ned i deras tysta arbetskammare, läggen ihop alla deras mödor, umbäranden och försakelser, som de ej vilja visa, och I skolen med gott samvete kasta er vita skärva i rättvisans och billighetens urna! Mina vänner! I skratten icke åt mig, jag läser i edra blickar samma eld för allt det stora, sköna och sanna, för vilket ynglingen svurit att kämpa. Nåväl! Följen mig till kampen mot mörkret! Ikläden eder övertygelsens harnesk mot smädelsens skott — gripen den stora torshammaren s a n n i n g med båda händerna och slån mörkrets hydra — v a n t r o n — för dess hundra för vettet ogenomträngliga pannor! Trampen under fötterna den smygande ormen — f r o m l e r i e t — skicken ut ert vetandes ljungeld — u p p l y s n i n g e n — och rensen den af villfarelser förpestade luft, som man tvingar folkets barn att inandas! Slån ut fönstren i de gamla avgudatemplen, där man ex officio dyrkar sin Gud tre timmar i veckan, och låten ljuset strömma dit in hela dagen lång! Resen upp ett bål av de murkna predikstolarne och brännen upp de sekelgamla fördomarne däruppå. Hängen upp fanatismen och den kristliga ofördragsamheten vid den sista prästkappan på samma kors, där man hängt upp den störste man, som trampat denna jord! Byggen sedan i edra hjärtan nya tempel, där altaret heter k ä r l e k och offerelden d y g d! — Då först skall skänkas ära åt Gud i höjden, frid åt jorden och människorna en god vilja!

ALLA utom KARL.

Bravo! Bravo!

FILIP.

Ja, mina vänner! vi fritänkare, vi den nya tidens förposter, vi skola slå reveljen på frihetens larmtrumma och väcka upp det gamla släktet, som ännu sover sedan taptot vid reformationens afton! Ja, leve den fria tanken och dess försvarare!

Stiger ned från bordet.

ERNST.

Och leve den störste bland fritänkare, Jesus av Nazareth!

AXEL.

Vad pratar du!

ERNST.

Jo! bröt icke han med den tusenåriga mosaismen, som påstods vara av Gud själv given? Tog inte han också itu med Zions väktare, som somnat in på murarna? Predikade icke han också tankens frihet och fick icke han därför lida och dö?

AXEL.

Jo, du har kanske rätt. Men det där ordet låter inte riktigt passande!

ERNST.

Jag medger det, ty fritänkare äro ju alla människor nu för tiden, fastän de inte våga tillstå det för sig själva. Bed varje människa lägga handen på hjärtat och svara på samvete, om hon tror allt vad hon en gång svurit att tro, och summera sedan ihop de där tydliga, med full övertygelse uttalade jasvaren, får du se hur många procent det blir. Det lär allt bli gott om platser i himmelriket då, gissar jag! Men vad är det värt att tala om sådant — sen I,

jag har vuxit ifrån de där historierna och gått ett steg längre på framåtskridandets bana — jag är ateist.

NÅGRA STUDENTER.

Nå, vem fan är inte det!

KARL stiger upp.

Om I voren annat än oförståndiga pojkar, skulle jag med allvar läxa upp er för det gudlösa tal I nyss fört!

ERNST.

Gudlösa tal! hm, pojkar! Du kanske tror, att det finns en Gud du!

KARL.

En underlig fråga! Det finns ingen människa, som förnekar Gud — inte du en gång. Det ljuger du bara för dig själv.

ERNST.

Än Voltaire då? Det är väl auktoritet nog.

KARL.

Först och främst är detta en omtvistad fråga, för det andra är det förklarligt, om ett snille så hänföres av sin höga uppgift, att det slår över; — men du är inte något snille och inte du heller, min käre Filip, fast du nyss av falskt nit bröt ut som en förryckt mot allt bestående. — Det finns mycket gammalt, som är gott. Bibeln, den äldsta bland böcker, är en mycket god bok.

FILIP.

Du kanske vill lägga fingrarna på den där gamla boken, som de kalla bibeln, och svära på att vart ord är sant?

KARL.

Jag tror på allt det sanna och sköna, som finnes i den.

FILIP.

Men hela boken är ju bara en stor lögn.

KARL.

Den boken innehåller mycket sant och skönt och många vackra läror, av vilka man kan draga nytta, men hon innehåller även en mängd saker, som måste läsas och uppfattas enligt den tidens föreställningssätt och som för oss synas dunkla. Där finnes även mycken djup visdom, som går över din fattningsförmåga och just därför blir dig en galenskap. — Men varför angriper du just alltid den boken och dess gamla myter? Varför säger du aldrig ett ont ord om din Homer, som bara är uppfylld med en mängd vidunderliga äventyr? Den är skön, härlig, storartad — så hade du lärt dig säga, innan du kunde skandera första rapsodien.

FILIP.

Bibeln har gjort så mycket ont här i världen — det har aldrig Homer gjort.

KARL.

Bibeln har gjort mer gott än ont! Har inte hon lärt dig, att det är orätt att stjäla, ljuga, mörda — men det är sant, du kan ju inte första budet ännu, och på det hänga ju alla de andra. Och räknar du ihop alla luggar, du fått under läsningen av Homer, så måste du erkänna, att han gjort dig mer ont än någonsin bibeln. Men för att nu återkomma till ämnet, så vill jag ge dig ett vänligt råd: tala ej så

lättsinnigt i denna sak. Du må tro man ej kommer till klarhet i dessa dunkla frågor utan långa studier och svåra strider. Du vill med glaset i hand avgöra frågor, som de största tänkare i sekler sökt reda.

FILIP.

Men mitt förnuft säger mig, att —

KARL.

Ditt förnuft tyckes ej vara mycket att lita på, om man får döma av det vanvettiga tal du nyss fört. Tro ej att några halvvuxna pojkar, som nyss sluppit från skolan, kunna styra världen med sina hugskott för dagen! Minns Faëtons öde — pojken som ville styra solens hästar — akta dig, att du inte bränner dig!

FILIP.

Men du måste erkänna, att här behövs en reformation, eller ska vi kanske längre tryckas under det andliga oket?

KARL.

Du har rätt! Här behövs en reformation; men sådana reformatorer som du kunna inte uträtta något — och här b l i r en reform i tidens fullbordan, när sinnena mognat.

FILIP.

Men det går så långsamt. Våra förfäder gingo ju och väntade, de också, att yxan skulle gå — det hade bara behövts någon som vågat hålla i skaftet.

KARL.

Kanske du vill göra det, du? — Vad det andliga förtrycket beträffar så — inte har du något att klaga på. Du brukar ju skryta med att du inte varit i kyrkan

på två år — och ingen människa har sagt ett ont ord till dig. — Men de finnas, som lida betryck, och dessa måste hjälpas — och medlen heta upplysning och bildning. — Kanske du, som är så ivrig för den där reformationen, skulle vilja göra något för saken. — Präst kan du inte bli — du är ändå för hederlig karl till att avlägga mened och för betalning sprida villfarelse; men skulle du inte till exempel vilja bli lärare vid en allmän skola? — På den platsen har du verkligen ett rikt fält för din goda vilja att sprida upplysning.

FILIP.

Folkskolelärare? Jag? Det kan man ju ta en karl från gatan till! För resten ska jag ju bli jurist.

KARL.

Och bevaka de värnlösas rätt! Ja, ja! det är mycket vackert det! Men tror du inte ändå, att du mer skulle kunna bidraga till den där reformationens genomförande genom att hos det uppväxande släktet inplanta mera förnuftsenliga och praktiska läror?

FILIP.

Tror du, att jag skulle överge min lysande bana för att piska bondpojkar för några lumpna hundra riksdaler och en jordlapp, som ger några kappar potatis? Nej tack du!

KARL.

Det visste jag förut! Prata, det kan du nog — men handla.

AXEL.

Nej, hör ni, go' vänner, nu börjar ni att bli tråkiga! Låt oss dricka ett glas och ta en sång, så kommer vi ifrån de där ledsamma historierna.

ERNST.

Jag instämmer! Jag börjar verkligen på att bli sömnig, och... hade ni inte skrikit så förtvivlat, så hade jag bestämt lurat av. Du disputerar som en hel karl, du. Skål!

De dricka och ta upp en sång; under tiden inkommer GUSTAV FRUNCK. Han stannar i dörren ett ögonblick.

GUSTAV.

Förlåt! Jag kommer kanhända och stör ett glatt samkväm!

Allmän förstämning.

ERNST avsides.

Vad är det där för ett lik?

FILIP avsides.

Han ser ut som Lazarus, då han kom ur graven.

AXEL avsides.

Han ä' bestämt läsare — de bruka se ut på det där viset!

KARL som gått emot GUSTAV.

Välkommen, min kära vän! Det var roligt att få se dig åter efter en så lång skilsmässa. Hur kan du sätta i fråga att du skulle störa oss, du som förr var själen i alla glada företag! Kom nu och drick ett glas med oss och gratulera några unga kamrater efter deras första examen!

GUSTAV allvarligt.

Jag tackar, men jag begagnar aldrig sådana drycker! Jag önskar er likväl, mina kära vänner, all framgång och Guds nåd allesammans.

Trycker deras händer med värma.

AXEL avsides.

Den där var allt illa angripen!

ERNST.

Vi kunna förstå, att vår närvaro vid detta tillfälle är herrarna till besvär och därför — god natt, Karl! mjuka tjänare!

Alla gå utom GUSTAV och KARL.

GUSTAV.

Vad var det för ena ynglingar, som voro här? Fordom valde du ditt sällskap bättre.

KARL.

Det var några landsmän, som tagit sina första examina och som jag bett hit, men jag vet inte, varför du frågar så.

GUSTAV.

Du tyckes ha blivit mycket förändrad under dessa två år, som jag inte sett dig. Du som förr var så allvarlig, dig träffar jag nu anförande ett dryckeslag, sjungande världsliga sånger av ogudaktigt innehåll.

KARL.

Gustav! Gustav! Är detta det återseende, som jag så längtat efter? Vad har kommit åt dig, den förr så glade, öppne ynglingen med det levnadsfriska sinnet — min trogne vän och kamrat — som i så många år med mig delat ljuvt och lett! Din blick är så matt — din kind har bleknat — pannan har redan lagt sig i veck. Nej! men så se då på mig! Låt mig få ta dig i famn, min gamle hederlige vän!

GUSTAV kallt.

En stor förändring har verkligen skett med mig, och jag prisar Herran, som öppnat mina ögon, då jag

vandrade i mörkret. Ja, Han har varit mig nådig och låtit mig se mina förfärliga synder — Han har slagit mig med sin lags förbannelse, men han har också helat mig med sin frälsnings nåd!

KARL.

Ack! Du är visst sjuk? Min Gustav, du mår inte väl. Dina ögon glänsa så underligt.

GUSTAV.

Jo! Gud vare lovad, jag mår väl, men du, min vän, tycks vara sjuk — mycket sjuk! Syndens smitta har angripit din själ! Du går på orätta vägar, Karl!

KARL.

Hur vet du det?

GUSTAV.

Jag märkte det genast, då jag kom hitin — men jag hoppas med Guds nåd, att jag skall åter leda dig in på den rätta vägen, som för till livet, och bära det förlorade fåret i herdens famn. Ack, Karl! vill du bli ett Guds barn?

KARL.

Äro vi icke alla Guds barn? Hava vi icke alla samma fader i himmelen? Jag vet ditt svar — men hör nu mig! Även för mig har sanningens ljus gått upp... Du vet, jag sökte länge och förgäves efter den nåd och den inre frid, som min religion lovade — jag bad — icke till Gud — ty honom vågade jag icke nalkas — utan till timmermannens son från Nazareth, som I haven gjort till Gud. Jag bad varje dag och stund om denna förändring till sinnet, som kallas nya födelsen — jag avsvor all jordisk glädje — jag ansåg varje människa förtappad, som ej trodde på

varje bokstav i bibeln — ja! jag sökte uppriktigt i de heliga skrifterna att finna den upplysning, som skulle leda mig fram till trons härlighet, men jag fann blott mörker — ett förfärligt mörker, ingen ledande stjärna, som kunde sprida den minsta stråle av ljus och hopp över min sargade själ. Då vaknade omsider ett tvivel på denna lära, som utlovade så mycket men gav så litet. Det föll en gnista i min själ — hon växte och växte, tills hon flammade upp till en härlig eld — jag hade kommit till visshet och klarhet, och frid och försoning togo sina boningar i mitt sårade hjärta.

Nu började för mig ett nytt liv. Den fruktansvärde Jehova, som uttalade sina straffdomar över fädrens missgärningar inpå barnen till tredje och fjärde led, var förvandlad till den kärleksfulle, milde fadren, som sände den käraste bland sina söner att predika upplysning och frid på jorden. Där förr den sjuka fantasien hade spårat en fiende bakom varje buske i den fria naturen, där var nu liv och glädje — och den lilla blomman sände sitt rökoffer upp till den allsmäktiges tron.

Jag började finna, att världen inte var så ond som man sagt — hon var ju Guds egen härliga skapelse — och inte har väl Gud skapat sin värld så dålig att hon bör föraktas och avskys. Och skapelsens krona — människan, Guds avbild — hur hade man inte utmålat henne! Men då jag såg så många vackra gärningar, så mycken godhet och skönhet ibland all ondska — då kunde jag ej längre sörja — då gick hela min själ upp i en suck till Honom, som gjort världen så skön och god.

GUSTAV.

Du är förlorad. — Otrons gift har insmugit sig i ditt hjärta — djävulen har fångat dig i sina garn — du dåre, som lät blända dig av skenet! Du visste ej, att den onde begagnade just den för dig så sköna naturen för att bringa dig på fall. Du förnekar Guds egen enfödde son, och därför skall du aldrig se Guds ansikte. — Ja! Hör och bäva för Guds egen dom: Gån bort ifrån mig, I förbannade, till evinnerlig eld!

KARL.

Håll upp och häda icke! Är du en Guds tjänare och för en sådan talan — hurudan är då den Gud, du dyrkar! Är det Jesus' av Nazareth milda lära om frid och försoning du tagit på din ed att förkunna — då är du i denna stund en menedare! Allt må vara glömt, som varit oss emellan! Nu mera äro vi fiender. Jag kan inte hata dig — men den anden förkvävande lära, som du förkunnar, hatar jag och måste taga till vapen mot henne. Men ärliga vapen vill jag föra, såsom det höves den, som svurit ljusets heliga fana. Gå! Måtte våra vägar ej råka tillsammans, ty då måste bli — strid!

GUSTAV.

Du kan ej räddas — men min syster, som du älskar med din orena kärlek, skall aldrig bli din! Hon åtminstone skall räddas!

KARL.

Du kan ej bestämma över hennes hand, ty du är blott hennes bror.

GUSTAV.

Jo! Jag är hennes laglige giftoman. Jag har intet mer att beställa här! Gud vare din själ nådig! Farväl! (Går.)

KARL.

Han brukar inte ljuga. Det är då sant, att mitt öde beror av honom? O, min Gud, fordrar Du detta offer för din saks skull? Nåväl! Jag skall försöka.

En piga med ett brev.

Från Agda! (Läser.)

»Min kära Karl!

Farbror och tant ha så brått att de bådo mig skriva till dig. Ser du, saken är den: i övermorgon kommer bror Gustav hit till Sjövik, och som Otto även är hemma, så vore det så roligt, om du komme hit, så att vi fingo träffas alla på en gång. Det bör bli så mycket angenämare för dig, som du inte råkat Gustav på två år.

Din egen Agda.»

Din egen Agda!

Kastar sig på soffan.

PÅ SJÖVIK.

Ett landskap. Till höger ett lanthus, utanför vilket är ett dukat bord.

Larsson och fru Larsson vid bordet.

LARSSON.

Nå, min Amelie, vad säger du om, att Gustav inte vill giva sitt bifall till Agdas och Karls förening?

FRU LARSSON.

Det säger jag alls ingenting om! Vet du, jag har alltid tyckt den flickan varit mindre passande åt den allvarsamme Karl, som aldrig gör annat än hänger näsan över boken.

LARSSON.

Ja, men jag tror, att hon tycker om honom ändå.

FRU LARSSON.

Det tror jag inte, för de ha aldrig gjort annat än disputerat, och han är för odräglig när han börjar på med sin filosofi eller teologi, vad han kallar det för. Nej — tacka vill jag Otto, det är en rask och duktig pojke — och så ståtlig han ser ut sen i sin nya uniform! Det skulle allt bli ett vackert par det!

LARSSON.

Ja, ja! vi få väl lov att övertala henne till det, för nog vore det synd om hennes hemgift. Men har

du hört egentliga orsaken till det ovänliga förhållandet mellan Gustav och Karl, de som förr va' de bästa vänner i världen?

FRU LARSSON.

Inte vet jag riktigt, hur det hänger ihop, men det lär ha varit ett rysligt uppträde den där dagen de kommo hit — och jag tror, det va' en dispyt i religion. Du vet hurudan Karl är, då han kommer in på det ämnet. Eljest är han rätt vänlig och god, men bara man rör vid den strängen, råkar han i eld och lågor och glömmer vad han är skyldig sina föräldrar. Det är då märkvärdigt vad den filosofien gjort mycket ont här i världen! Bara de ha varit i Uppsala en termin, så ä' de alldeles förvridna i huvut och tro varken på Guds ord eller någonting. Se det ä' följden av att läsa för mycket!

LARSSON.

Ja, ungdomen är faslig nu för tiden. Tacka vet jag i min ungdom! Men jag vet inte hur det är med Karl — han ska ha blivit fritänkare, påstår man — och det vore ju förfärligt. En människa utan religion och Gud — vart ska det ta vägen? Men jag vill tala förnuft vid honom; få se vad det kan hjälpa!

Rättaren inkommer.

RÄTTAREN.

Go' kväll, herr patron!

LARSSON.

Go' kväll! Nå hur har det gått med slåttern? Har folket gjort sina dagsverken ordentligt?

RÄTTAREN.

Ja, nog ha de så! Men far i Måsens hustru ligger sjuk, så att hon inte har kunnat vara med på räfsen.

LARSSON.

Ja, hon har ju varit sjuk hela sommarn, och Anders är ju ofta krasslig, han med, så han inte kan göra mycken nytta för sig. Jag har tänkt på att låta dem flytta, för jag kan inte ha folk, som icke duga till arbete — det kan du väl förstå!

RÄTTAREN.

Ja, men Anders har odlat opp torpet, som låg i lägervall, då han kom hit, och nog vore det synd att låta honom gå ifrån det nu —

LARSSON.

Det kan jag inte hjälpa. Jag har verkligen inte råd att hysa fattighjon på min gård; arbetsfört folk vill jag ha, och de få ärligt betalt för sitt arbete.

RÄTTAREN.

Men jag ska säga patron, att jag tycker det ä' illa gjort att först låta en stackare släpa ut sig i ens tjänst och så, när han blir gammal, köra'n på porten.

LARSSON.

Och det vågar du säga mig mitt i ansiktet?

RÄTTAREN.

Ja, det vågar jag och lägger det till, att det är sakramenskat illa gjort av en kristen människa — så gör inte hundturken en gång med sitt folk!

LARSSON.

Akta dig, gamla gårdvar, att jag inte kör av dig med. — För att visa det jag är en karl, som står vid sina ord, så ska du genast gå och säga åt Anders, att han flyttar till hösten. Se så! skynda dig, annars ska du få se på annat!

RÄTTAREN för sig.

De ä' kristligt folk det där! (Går.)

AGDA inkommer.

God afton, farbror! Du ser så ond ut. Vad har hänt?

LARSSON.

Ingenting, mitt barn, ingenting!

AGDA.

Nu narras du, farbror.

FRU LARSSON.

Låt honom vara i fred, Agda! Min stackars man har så mycket bekymmer, ser du, med sitt folk; det ä' inte så gott att kunna hjälpa alla.

AGDA.

Snälla tant! Du får inte neka mig vad jag nu begär — jag tänkte först be farbror — men han har så mycket att göra, säger du.

FRU LARSSON.

Nå, vad ä' det nu du vill igen, mitt barn?

AGDA.

Jo, se tant, jag kommer just från far i Måsen; hans hustru ligger så illa sjuk.

LARSSON avsides.

Se så för fan! Hon också! (Går uppåt.)

AGDA.

Och jag tänkte be tant, att Anders finge slippa några dagsverken för att kunna sköta sin jord.

FRU LARSSON.

Min flicka! Du ska inte bry dig om den saken; den sköter nog farbror om — ser du, en sådan husbonde får man leta efter.

AGDA.

Ack, ni vill då göra något för dem?

FRU LARSSON.

Vi ha nyss talt med rättaren därom och —

AGDA kysser henne.

Vad tant är god! Jag visste nog, att tant ville hjälpa de stackars människorna.

FRU LARSSON förlägen.

Hon är för odräglig med sina tiggerier — man kan bli ruinerad på det här i längden! Och vore det inte för hemgiften — så — Men se där kommer Otto!

Otto, jaktklädd, från bakgrunden.

God afton, min snälla gosse! — Kors, vad har du fått för slag?

OTTO öppnar jaktväskan.

Två snöskator och en bofink, mamma lilla!

AGDA.

Fy! vad du är elak, som har hjärta att döda mina små fåglar, som sjunga så vackert! Det är inte snällt av dig, Otto!

LARSSON.

Du har väl inte trampat i mina åkrar heller?

OTTO.

Nej, det har jag precis inte, men jag var alldeles tvungen att ta en liten lov över Storängen för att komma uppåt hagen efter den här snöskatan.

LARSSON.

Otto! har jag inte förbjudit —

FRU LARSSON.

Ack, min vän, var inte ond på honom för det. Det är ju bara för att göra oss en liten glädje, som han sprungit sig så trött och varm. Stackars min gosse, vad du ser medtagen ut!

OTTO.

Ä! Inte ä' jag en så'n stackare, som ni tror. Ni skulle sett, då jag var på Karlberg! — Men, pappa! inte får du se ut som om de sju magra åren skulle grasserat på din egendom! Se så!

Klappar om Larsson.

LARSSON.

Herre Gud, den pojken kan man då aldrig bli ond på! Men hör du — du får inte springa i mina oslagna ängar.

OTTO.

Nej vars! — Men nu ska jag hälsa på dig, Agda lilla! Det höll jag på att glömma bort!

Kysser henne.

AGDA.

Otto, ta dig inga friheter! Jag tycker inte om det där!

FRU LARSSON.

Kors! vad hon sjåpar sig! Ska hon vara rädd för sin kusin? Men var är Karl någonstans? Har du inte sett honom, Otto?

OTTO.

Nej! Jag har verkligen annat att göra än gå och valla min stora bror. Men fråga Agda; hon brukar ha reda på honom!

Postbudet kommer med väskan.

LARSSON.

Se där ha vi nyheter. Inga brev, bara tidningar! Nu ska vi se, vem vi få till pastor efter gubben Lindgren, som gått till sina fäder. (Ögnar i tidningen.) Å! herre Gud, så roligt — Gustav har blivit utnämnd! Se här! Se här!

FRU LARSSON.

Ack, så roligt! Då få vi ju ha honom kvar här!

AGDA.

Ja — det var verkligen en överraskning.

LARSSON.

Men vem få vi till skollärare? Ingen sökande! Nej, nej! Det är inte för fett ska jag säga!

Karl inkommer med en bok under armen.

FRU LARSSON.

Se där kommer Karl.

KARL.

God afton! Se! här ä' ni samlade allihopa.

LARSSON.

Var har du nu varit igen? Ute i skogen och tittat på träna, kan jag tro. Men vad är det där för en bok, som du alltid går och drar på? Får jag se!

KARL.

Vill ni nödvändigt veta det, min far?

LARSSON.

Ja.

KARL.

Parker.

OTTO.

Fy fan, så tråkiga böcker du tar med dig ut på landet! Du ska få låna några franska romaner av mig.

LARSSON.

Parker! Jaså, du läser den där kättaren; akta dig, min son, för de falska profeter!

KARL.

Har pappa läst den här boken?

LARSSON.

Nej, Gud bevara mig! Det är jag alltför god kristen att göra!

KARL.

Hur vet pappa då, att den är så farlig?

LARSSON.

Jo, ser du, Vallin, den förra skolläraren, som du vet inte va' så renhårig i sin trosbekännelse, föreslog en gång att församlingen skulle inköpa den till biblioteket, men då sa' pastorn: stopp! och gav honom en skrapa på köpet!

KARL.

Då hade visst inte pastorn läst boken?

LARSSON.

Pastorn? Nej, det kan jag väl inte tro — men du ska alltid gräla och ställa till förargelse, när du kommer hem.

KARL.

Vill ni höra vad som står på titelbladet till den här märkvärdiga boken? Det torde kanhända förtjäna att behjärtas: »Om sanningen kommer förargelse åstad, då är det bättre att förargelsen sker, än att sanningen bliver fördold.»

FRU LARSSON.

Hör du vad han säger, Agda!

LARSSON.

Jo! Du har blivit hygglig du på sista tiden! Jag har nog hört vilket liv du fört i Uppsala; men det går så, då man kastar bort sin religion.

KARL.

Vem har sagt, att jag gjort det?

LARSSON.

Jo, Gustav kan tala om det han; — minns du den kvälln, då han kom och hälsade på dig? — Det var ett vackert liv ni förde! I stället för att sitta och läsa, så hade du en hop studenter hos dig, som drucko punsch och skrålade som på den värsta krog.

AGDA sakta till Karl.

Säg, att det inte är sant, och jag tror dig.

KARL.

Det är sant, att vi sjöngo och drucko några glas — men däri finner jag intet ont, helst då man —

AGDA.

O, min Gud!

FRU LARSSON.

Jo, det är snyggt det! Att sitta och sjunga och dricka punsch i stället för att läsa! Kunde man tänka sig, att du skulle leva på det viset? Och så skäms han inte att tillstå —

OTTO.

Vad fan är det värt att väsnas så för några glas punsch? Inte satt han väl hela dan och bara drack

heller! Ä — ni skulle ha sett, hur det gick till, då jag var på Karlberg!

LARSSON.

Tyst, Otto! Och så lär du inte gå i kyrkan, och så förnekar du Frälsaren och bibeln, ja! själva Gud!

KARL.

Det är inte sant, min far. Jag förnekar inte Gud.

LARSSON.

Men du har ju ingen religion.

KARL.

Hur vet ni det?

LARSSON.

Herre Gud! Du går ju aldrig i Guds hus och läser aldrig ett Guds ord, och den, som inte gör det, han har ingen religion.

KARL.

Min Gud bor inte i stenhus, uppförda av människohänder.

LARSSON.

Men vad heter din religion? Du hör väl till någon sekt åtminstone?

KARL.

Jag bekänner mig till kärlekens och sanningens religion.

LARSSON.

Den religionen har jag aldrig hört talas om. Och du tänker bli präst?

KARL.

Nej, min far, jag har nu slagit det ur hågen.

FRU LARSSON.

Se så där ja! Och jag, som nu väntat i så många år på att få höra dig predika! Det var verkligen den enda glädje, jag hade väntat mig av dig. — Ack, du gör din mor bara sorg!

KARL.

Mitt samvete förbjuder mig att predika en lära, som jag ej kan bekänna.

LARSSON.

Nå ja! det har du rätt i — man ska aldrig hyckla.

FRU LARSSON.

Ack, min Gud! Du har då övergivit din barndomstro! Du har glömt dina böner, som jag lärt dig! Karl, du är mitt sorgebarn.

KARL.

Man kan ej alltid vara barn, min snälla mamma, och mannen tänker ej som barnet. — Anden måste vara stadd i en oupphörlig utveckling — stillastående är död!

LARSSON.

Ah! Du pratar en hop smörja, som ska låta så lärt för oss olärda, förstås. Jag vill inte höra mera. Men säg mig — vad tänker du nu ta dig till? Jag ämnar verkligen inte kosta på dig mera än jag gjort, helst då jag får höra, hur du använder din tid i Uppsala. — Du måste nu tänka på att försörja dig själv. — Otto har redan kommit ut i världen och arbetar för sitt uppehälle.

FRU LARSSON.

Ja! se Otto — han gör sina föräldrar glädje. Stackars min gosse, vad du slet ont på mötet i våras!

KARL.

Min far! Jag har redan tänkt på att skaffa mig sysselsättning, och jag tror mig redan ha platsen jag sökt.

LARSSON.

Nå, det var roligt att höra! Men vad är det då? Kan jag hjälpa dig med rekommendation, så —

KARL.

Det kan ni visst, då jag söker den lediga skollärareplatsen här i församlingen.

OTTO.

Ska du bli folkskollärare, du som har en så rik pappa och en bror, som är löjtnant! Nej, hör du!

LARSSON.

Det kan väl inte vara ditt allvar! Det tillåter jag aldrig, att min son blir en så'n där backstugusittare. »Den rika brukspatron Larssons son tar sitt bröd av församlingen,» ska man säga. Nej! det sker inte!

KARL.

Ett ärligt förtjänat bröd är lättare att äta än det man tar av ogen hand. Men det är ej för brödet, som jag söker denna plats; — det blir knappt — jag vet det. Men då jag ej som församlingens lärare kan få tala sanningens ord till folket, så vill jag i barnens öppna sinnen söka inplanta det rätta och lära dem gudsfruktan och seder.

LARSSON.

Du talar om gudsfruktan och seder — du som är så ogudaktig! Akta dig för att hyckla; men vi ska inte tala mer om den saken. — Jag hoppas, du tar ditt förnuft till fånga.

FRU LARSSON.

Se så, nu ska jag in och stryka vita halsdukar åt er, som ska gå till skrift i morgon.

LARSSON.

Det är sant. — Du, Karl, går väl med?

KARL.

Nej, min far.

LARSSON.

Vad? Vill du, att jag skall bli utpekad av församlingen såsom den som uppfostrar sina barn till hedningar?

KARL.

Hellre det än till skrymtare; ty skrymteri är en styggelse för Herran. Ni uttalade nyss ert ogillande över hyckleri, och nu vill ni, att jag skall gå med er och inför altaret avlägga en bekännelse, som måste bli en lögn i min mun! Gjorde jag det, då skulle ni verkligen ha skäl att förakta mig.

LARSSON.

Men vad ska folket säga?

FRU LARSSON.

Ja, vad ska de väl säga, då de i så många år sett oss på den här söndagen vid slåttertiden gå till skrift, och du inte ä' med, som man vet kommit hem nu i dagarna! Se Otto — han gör sin mamma till viljes han. — Du går ju med, Otto?

OTTO.

Ja visst, mamma lilla! (Avsides.) Djäveln anamma! Jag som skulle på jakt i morgon — men det är sant — jag får träffa flickorna från Häringe vid kyrkan!

LARSSON.

Nå, Karl?

KARL.

Ni har hört mina skäl.

LARSSON.

Otacksamma varelse!

Alla gå utom Karl och Otto.

OTTO.

Vad fan ska du bråka så där med gubben för? Inte må du tro, jag tycker det är så förbannat roligt att sitta inlåst i en bänk hela Guds långa förmiddan och vänta på middan så där länge — och gå och se gudsnådelig ut sen; — men lite ska man väl göra ändå för sina föräldrar!

KARL.

Men bör man avvika från sin övertygelse för föräldrarnas skull? Det står ju, att man ska mera lyda Gud än människor.

OTTO.

Har du hört fan citera bibeln? Så låter det, när du, som inte tror på den, rycker fram med bibelspråk. — Men är du verkligen en sådan hedning, som man säger?

KARL.

Kanhända jag är mindre hedning än du.

OTTO.

Men du tar ju aldrig i bibel eller psalmbok — det gör jag åtminstone, när jag går i kyrkan; — och, ser du, någon religion skall man ändå ha, tycker jag, ty, tänk du, när man ska till och dö en gång. —

KARL.

Då är det bra att ha sin psalmbok till hands, menar du? Jag ska säga dig, att jag inte har min religion i byrålådan och tar fram den först, när jag kommer i behov av den. Ser du här (lägger handen på bröstet) har jag min religion — och där i skogen, under Guds fria himmel, har jag min kyrka.

OTTO.

Du vill väl aldrig inbilla mig, att du gör bön eller sjunger psalmer därute i skogen... Men nog kan vi väl hitta på något roligare att tala om. Hör du, du har haft roligt som tusan i Uppsala. Att ni drack lite punsch och tog några sånger, det gjorde ni förbannat rätt i, och det var kitsligt av gubben att väsnas för det där. Hör du, fanns det mycket vackra flickor i Uppsala?

KARL.

Det har jag aldrig haft tid att ta reda på. För öfrigt tycker jag du valt högst olämpliga samtalsämnen, då du ska gå till Herrans nattvard i morgon. Det vore bättre du gick in och letade fram din religion — eller psalmbok som du kallar den — och övade dig att se helig ut till i morgon. Kanske, när allt kommer omkring, du inte har någon psalmbok?

OTTO förlägen.

Visst har jag det — men det var sant —

KARL.

Du har inte sett till den på länge. Nåja, du ska få låna min, om du vill.

OTTO.

Din? Har du någon psalmbok du?

KARL.

Ja! visst har jag det! Där finnas många vackra sånger, som jag brukar läsa.

OTTO.

Sååå! (Avsides.) Han ä' visst inte så ryslig ändå, som jag trodde. (Går in.)

Under senare delen av samtalet har det mörknat något, och månen har gått upp.

KARL ensam.

Stackars mitt lamm, som skall offras åt girigheten och fåfängan! — Men nej — hon är för god att offras — hon måste räddas; — men om hon vacklar? Hon är ju ännu införlivad med sin barndomstro, och om hon då i anfäktelsens stund i stället för att stödja mig komme mig att svika, då bleve mitt verk om intet. — Jag måste därför först pröva henne. Vill hon överge allt och följa mig till ett liv, fullt av strider och försakelser, avsäga sig den flärd, som hennes förmögenhet kan skänka henne, men som förslappar viljan och mattar sinnet — och kan hon slita sig ifrån de inrotade fördomarna och den vantro, hon insövts uti — så må ske!

AGDA kommer ut ur huset.

Är du här, Karl? Jag sökte dig för att få tala med dig några ord.

KARL.

Vad kan du ha att säga mig då?

AGDA.

Är det sant vad man sagt om dig, Karl?

KARL.

Vad tror du?

AGDA.

Ack! jag vet verkligen inte vad jag skall tro. Gustav brukar inte fara med osanningar, och du själv tillstår ju till en del?

KARL.

Du tvivlar således på mig? Du anser mig för en — fördärvad yngling?

AGDA.

Ack nej! Det gör jag visst inte — men —

KARL.

Du tror ändå, att jag brutit det löfte jag gav dig, då jag som student första gången lämnade hemmet för att börja mina studier i Uppsala. Agda, vad det smärtar mig att höra detta misstroende av dig, du som just varit den, som skyddat mig mot de många frestelser, jag varit utsatt för — du som var den, vilken sporrade mig till att arbeta! Jag satt mången natt på min kammare ensam vid min lampa, och läste, tills sömnen hotade att överrumpla mig, jag hörde kamraternas jubel och muntra sånger, som lockade mig ut till deras glada samkväm — då smög jag mig bort till min byrå, tog fram din bild och satte den framför mig på skrivbordet, och då du så betraktade mig med dina milda ögon — då glömde jag allt — då tystnade sirénsången, och arbetet gick raskt undan, tills den gryende dagen började bleka lampans sken. — Nåväl! nu står jag vid målet, och det fjärmas. — Vad bryr jag mig om din brors hotelser, blott du icke överger mig — men då...

AGDA.

Karl! tala icke så — jag överger dig aldrig. — Att du levat som det anstår en sedig yngling, det

tror jag, då du sagt det; men vad båtar det, om man övergivit sin Gud? — Säg mig, Karl! tror du inte mera på Gud?

KARL.

Ljuva flicka! Kan du tänka dig en människa, som inte har i sin föreställning en Gud — hon må nu kalla Honom Jehova — den stora Anden — Ödet — Försynen — eller vad helst du vill? Namnet gör ju ingenting till saken. Se blott omkring dig; — här i nattens stillhet, då du ser den klara stjärnhimmeln över den dunkla granskogen — frågar du då icke: vem har skapat allt detta? Går då icke tanken tillbaka till själva skönhetens källa? — Och då du med din milda stämma talar till mig kärlekens ord — hur kärleksfull måste jag inte då tänka mig själva urkärleken! Inte kunde han vara så grym och störta mänskligheten i fördärv för att sedan låta sin utvalde son offras! Nej, det kan inte vara så!

AGDA.

Karl, då du talar så där, kan jag ej tro, du är så ogudaktig, som man säger, och jag tycker mig höra sanningens och kärlekens röster tala genom dig; och ändå — du går aldrig i Guds hus?

KARL.

Agda! Följ mig ut i skogen och lyssna på granarnas högtidliga psalmer, då de än mäktigt brusa ut i en hymn till den Högste eller då tysta anderöster tyckas viska om kärlek, frid och försoning och fåglarnas körer stämma in — lyftes icke då känslan upp till det blåa valvet, där vi ana de himmelska boningarna — fylles icke då hjärtat av känslor, renare, högre än dem predikanten inom de dystra

kyrkomurarna med sina hotelser och de utnötta, andefattiga kyrkosångerna förmå uppväcka? Är icke detta en gudstjänst, då jag känner mig stå närmare Gud, än jag kan göra under betrycket av vardagslivets små omsorger och bekymmer?

AGDA.

Ack jo! vet du, Karl — men jag säger det bara för dig — jag känner mig alltid så beklämd, då jag sitter hela den vackra söndagsförmiddagen instängd i den gamla kyrkan med dess mörka, fuktiga väggar och hör de eviga bönerna och psalmerna, som jag hört, sedan jag var barn, och som jag aldrig rätt förstått. Men bara jag kommer ut och får se den blåa himmeln och de gröna träden, då är jag åter så lycklig och glad. Men, Karl, hur ska det gå med oss efter detta livet? Det är en förfärlig tanke.

KARL.

Tror du, att den Evige kastat oss ned på denna lilla planet för att vårt öde på några år skulle avgöras för evigheten? — Nej, nej! Ser du den lilla stjärnan därborta över skogsbrynet — hur vänligt hon vinkar mot oss? — Månne hon är till blott för att giva oss sitt svaga ljus? Kan det icke även där finnas väsen högre än vi, och är det så otroligt att vi en gång komma dit för att där föra ett högre liv och därunder allt mer och mer renas från sinnligheten, som drager oss ned i stoftet — samt alltmer nalkas Gud? Du ler, Agda! Nåja — detta är blott min enskilda övertygelse och den gör mig lycklig.

AGDA.

Men du tror då, att det inte finns några straff för det onda vi gjort och några belöningar för det goda?

KARL.

Jo, här finnes en himmel och ett helvete. (Lägger handen på bröstet.) Har du känt hur detta lilla hjärta hopkrymper av ångest, då du gjort något ont? — Det är väl helvete nog! Och har du känt, hur det slår av fröjd, då du gjort en ädel handling? — Det är en försmak av himmelen!

AGDA.

Ack, Karl! Karl! Du talar, så att jag nästan börjar tvivla på min barndomstro. Ja, den förefaller mig så mörk med sina dystra läror om en evig osalighet — den förbjuder ju mig att fästa mig vid något jordiskt. Jag får ju inte älska mina blommor och fåglar — jag får ju inte älska dig?

KARL.

Jo, Agda, det får du! Och du skall bliva min goda ängel som ger mig styrka i striden och tröst i bedrövelsen.

AGDA.

Men min bror har ju förbjudit —

KARL.

Ack! vad har han att bestämma om vårt öde? — Om du blott vill, så trotsa vi honom. — Säg mig, Agda, vill du överge allt och följa mig i striden?

AGDA.

Om jag vill? Det vet du! Men — överge allt? Min tro också?

KARL.

Ja — allt!

AGDA.

Överge min tro — min Frälsare, som min mor lärde mig att älska och som jag i hennes sista stun-

der lovade att aldrig överge? Du begär för mycket. Ack, jag känner jag saknar styrka därtill!

KARL.

Nu — eller aldrig.

GUSTAV kommer fram från skogen.

Aldrig! Gack bort, satan! Du vill köpa hennes själ, men det skall ej lyckas dig. Herren sände mig som din räddande ängel, min syster, den stund då din själ stod på ett tärningskast.

KARL.

Han är från sina sinnen. Hör honom icke! Agda, svara mig — vill du av egen fri vilja följa mig?

GUSTAV.

Min syster, du står på skiljevägen, den goda och onda makten slitas om din själ — kan du väl tveka i ditt val, då du vet, att din eviga salighet beror av detta ditt svar? — Betänk, du får aldrig mer se din mor, som ännu i dödsstunden bad dig ej förgäta din barndoms Gud — och nu vill du överge honom och din Frälsare, som led och dog på korset för din skull, och gå bort med denna förtappade varelse, som aldrig skall se Guds ansikte! Frukta åtminstone Herrans förskräckliga straffdomar, om du ej vill höra hans kärleksfulla kallelse!

KARL.

Agda! Ett svar blott — jag ber dig.

AGDA.

Min mor! min mor! Nej — jag kan icke följa dig.

GUSTAV
som tagit Agda i sina armar.

Lovad vare Gud, som gav mig seger! Nu varder glädje i himmelen, då en syndare omvänder sig och

tror. »Se dina synder, om än de äro röda som blod skola bliva vita som snö,» säger Herren! Men du, som föraktat Guds nåd, för dig finnes ingen räddning mer! (Går.)

KARL ensam.

Allt är förbi. — Den vackra ungdomsdrömmen är borta. Hon var för svag — kanske jag också begärde för mycket — hon är kvinna. — Men jag tackar Gud att den striden är över. Det sista bandet föll, som ännu höll mig; nu står jag ensam i striden, men Herren är min sköld.

PÅ SKOLMÄSTAREBOSTÄLLET.

Ett rum, tarvligt möblerat. Ett fönster till höger om fonddörren, i vilket hänger en fågelbur. Till vänster fram på scenen ett skrivbord med papper och böcker m. m.

FAR I MASEN
sitter på en stol vid dörren.

KERSTI
hushållerskan, kommer in genom fonden med en korg.

Se här har Anders nu — lite mat och medikamenter åt gumman som vanligt. Magistern ä' allt bra god mot honom, som låter'n komma hit var dag med sin korg.

FAR I MASEN.

Ja! nog ä' han så, och Gud välsigne honom för det! Men (klår sig i huvudet) — jag vet inte riktigt hur det är med honom.

KERSTI.

Vad menar han försla'? Kanske de' inte ä' ärligt förvärvat, det han ger honom?

FAR I MASEN.

Jo — Gubevars — det tror jag visst, men se, jag tycker ändå det är synd med honom, som ä' så god att han ska vara så där — så där på tok —

KERSTI.

Vad pratar han för skräp? Akta sig för att tala illa om sin välgörare!

FAR I MASEN.

Inte ä' jag den som förtalar folk, men se folk påstår —

KERSTI.

Vad påstå de försla'?

FAR I MASEN halvhögt.

Jo se — de säger att han ä' hedning.

KERSTI.

Hedning? Ä' han alldeles rasande? Vem har kunnat vara så syndig och säga något sådant? Och det kan han tro, som magistern hjälpte, då bruks-patron körde honom från torpet!

FAR I MASEN.

Ja! Det gjorde han förstås — men man säger det inte ä' någon välsignelse med den hjälpen, då det är en gudlös människa, som räcker den.

KERSTI.

Anders! Anders! Han ä' en otacksam varelse!

FAR I MASEN.

Nej — det är jag visst inte. Men så säger de han ska ha en bok (närmar sig bordet) som sätter alla de här galenskaperna i huvut på honom. Se, se där ä' han, just den där med röda pärmarna, som han brukar ha med sig vart han går. Om jag bara tordes — så skulle jag bränna upp den för att rädda hans fattiga själ.

Ämnar taga boken. Kersti rycker den av honom; han springer.

KERSTI.

Ä' han galen? Men ska han inte ta sin korg?

FAR I MASEN.

Nej! Gu' bevare mig! (Går.)

KERSTI.

Herre Gud! Det är då förskräckligt vad folket ä' vidskepligt ännu! Och alla så vilja de åt min stackars magister — han som ändå hjälper alla uslingar. Men de ä' pastorns fel och ingen annans, för han kan inte tåla honom på några villkor. Få se hur de' här ska sluta! (Går.)

KARL kommer in.

Arbetet var tyngre, än jag hade trott, eller kanske krafterna voro för svaga; viljan fattades åtminstone inte. Men när man står ensam mot så många fiender och en sådan som Gustav i spetsen, som eldas, ej av den idé han strider för, utan av den fanatism som hans inbillade tro alstrat — då — då vill modet svika. Men om jag ryggade, så vore det slut. Nej! jag vill strida som en man och falla segrande.

Jag är glad att åtminstone ha övervunnit en svår frestelse. Agda skall bli Ottos maka — Det är bittert, men allt måste offras för sanningens rättmätiga sak.

AGDA inkommer, allvarligt.

God dag, Karl!

KARL livligt.

Agda? (Med spelad köld.) Vad vill du här?

AGDA.

Jag kunde inte lämna dig så. Jag tyckte det var synd om dig och —

KARL.

Jaså!

AGDA.

Karl, du är ond på mig — du föraktar mig.

KARL avsides.

Det är så gott att ge dödsstöten med detsamma. (Högt och bestämt.) Ja!

AGDA.

Därföre att jag var svag och ej, som du, kunde slita de band naturen knutit. Du känner min bror?

KARL.

Ja! I botten.

AGDA.

Du är sträng och bitter.

KARL.

Edra trosförföljelser hava tyvärr gjort mig sådan.

AGDA.

Du missförstår mig.

KARL.

Nej, Gubevars — jag förstår dig mycket väl. (Avsides.) O! min Gud, varje ord är som ett dolkstyng i mitt eget hjärta.

AGDA.

Karl! Karl! Var ej din kärlek starkare än så, att du nu kan tala till mig på detta sätt?

KARL.

Talar du om kärlek? Den saken rör mig inte. Du har gjort ditt val och jag gratulerar dig, om du kan vara nöjd med så litet som en grann rock med blanka knappar i.

AGDA.

Du föraktar mig. Du har redan glömt mig — men jag kan aldrig glömma —

KARL.

Nej — jag ser det!

AGDA.

Och därför kom jag hit för att varna dig för en fara, som hotar dig.

KARL.

Tror du jag fruktar något, då jag vunnit den största seger — den över mig själv? Det var blott en som jag fruktade.

AGDA.

Och det var?

KARL.

Det var dig jag fruktade. — Därför — lämna mig!

AGDA.

Ah! Du älskade mig då verkligen?

KARL.

Du kom för att rädda mig, sade du, och vill i stället bringa mig i fördärvet. — Den slumrande elden hotar att bryta ut — jag ber dig — lämna mig — gå! gå!

AGDA.

Nej! Du behöver ej frukta! Jag har skänkt mitt offer. Du vet ej hur stort det var mig. — Men hör nu vad jag har att säga dig. Det finnes en fiende, som i hemlighet bereder ditt fall — och jag fruktar nästan han lyckats.

KARL.

Vem är då den okände fienden?

AGDA.

Du känner honom väl — det är min bror.

KARL.

Jag har anat det länge; men då jag uppgivit hoppet om att få äga dig, så måtte han väl vara nöjd.

AGDA.

Nej! Hans hat är djupare, och han har svurit dig evig fiendskap — och du har själv givit honom vapen i händerna genom ditt oförsiktiga tal till skolbarnen.

KARL.

Jag har aldrig sagt dem annat än vad jag varit övertygad om vara sanning, och därför vill jag stå till svars.

AGDA.

Men då du är lärare i en kristen församling, så måste du predika kristna läran.

KARL.

Jag har aldrig förkunnat någon annan lära, än den Jesus av Nazareth predikat, men som under tidernas lopp blivit vanställd av fåkunniga och vidskepliga människor och som I nu ansen som den äkta kristna tron!

AGDA.

Men kallar du din lära för den kristna — du som inte tror på Kristus?

KARL.

Jag tror på Honom såsom den gudasände idealmänniskan, som kom för att lära människorna huru de skulle leva; men det har ju en Sokrates, en Luther, en Parker också gjort, utan att någon fallit på den idéen att göra dem till gudar.

AGDA.

Men, Karl, varför kan du inte tro att han var Gud? Det är blott detta, som Gustav fordrar av dig — ty eljest är det ju blott i bisaker ni äro av skiljaktig mening.

KARL.

Jag bekänner blott en Gud såsom världens skapare och upprätthållare, och jag tror inte han behöver några biträden. Men I ansen inte honom nog mäktig, utan I haven som hedningar gjort er två, om inte tre, avgudar! Det skall vara svaga själar, som behöva en syndabock, på vilken de blott behöva kasta alla sina brott och synder, för att sedan lägga armarna i kors och vänta på saligheten. Minns du ej historien om den rike ynglingen som kom till Jesus? »Gode Mästare», sade han, »vad skall jag göra, att jag måtte få evinnerligt liv?» — Jesus sade: »Vi kallar du mig god? Ingen är god utom en, det är Gud.» Är icke detta vittnesbörd nog utav hans egen mun? Jag vet dina vanliga invändningar; men jag går inte en tum från min tro, då den är grundad på övertygelse. Vederlägg och överbevisa mig om min villfarelse och övertyga mitt förnuft om, att I haven rätt, och jag vill tro er — men ej förr!

AGDA fattar hans hand.

Hör mig, jag ber dig!

KARL.

Gå bort, frestare!

GUSTAV inkommer.

Agda! Du här? Har jag ej varnat dig? Du är ännu ej nog stark att stå emot djävulens skott. Jag

kommer klädd i trons harnesk och vill ännu en gång drabba ihop med den förkastade.

KARL.

Du kan åtminstone bespara din syster obehaget av att höra på ditt gudlösa tal. Hon skulle möjligen därigenom komma att få mindre fördelaktiga tankar om de gudar, vilkas lära du förkunnar, och det vore ju skada!

GUSTAV.

Agda kan gå, ty du talar som den fallne ängeln — och den ondes makt är stor över svaga hjärtan.

Agda går.

KARL.

Har du något särskilt ärende till mig, så var god och skynda dig. Min tid är för dyrbar att spilla på dessa gagnlösa dispyter och svaromål på ditt oförnuftiga tal.

GUSTAV.

Jag kommer på församlingens vägnar och i egenskap av själasörjare —

KARL.

Om jag ansåg dig stå över mig på intelligensens vägnar, så skulle jag vara tacksam för din hjälp, vad min själ beträffar, men som du sjunkit så djupt, att du förnekar förnuftets gudomliga ursprung, så får jag väl lov att sörja själv för min stackars själ. Jag tänker att det ändå blir jag som får bära ansvaret för henne.

GUSTAV.

Tala inte om förnuftet! Vet du inte, att det genom syndafallet är förmörkat och just är ett hinder för människan att komma till tron; därför skall förnuftet dödas.

KARL.

Du talar som en hedning. Du vill, att människan skall utsläcka den himlaborna gudagnistan, som just skiljer henne från djuret, och du måtte ha gjort det, ty därom vittnar ditt tal. Men låt mig nu höra ditt ärende.

GUSTAV.

Jag kommer på församlingens vägnar, sade jag, för att avfordra dig ett återkallande av de irrläror, du varit nog samvetslös att utsprida bland församlingens barn. Vill du ej ta tillbaka dem, så är du skild från din befattning och kan ej vidare få något offentligt förtroende. Jag vill dock först förbereda dig. Ännu är ingenting avgjort.

KARL.

Må man ställa mig inför domstol, och jag vill som anklagad bevisa min oskuld.

GUSTAV.

Du tyckes vara okunnig om, att du i denna sak kan dömas utan att ställas inför domstol. — Du har förkunnat kätterska läror — detta veta höga vederbörande, och i denna stund beror det av mig att frikalla eller döma dig — vilket åter beror av den foglighet eller halsstarrighet du ådagalägger. — Det vore ledsamt för mig att nödgas stänga en gammal kamrats utsikter för framtiden; därför ville jag nu be dig betänka det steg du ämnar taga. Och vet, att du har ditt öde i dina egna händer, så att man inte sen må komma och säga att jag genom intriger och så vidare —

KARL.

Du är rädd om ditt skinn, märker jag. Nåväl, vem är det nu som skall få platsen efter mig?

GUSTAV.

Du tyckes alldeles ha missuppfattat det ädla i mitt anbud. Det är ju ingen som tvingar dig att gå ifrån. — Du behöver blott återta dina obetänksamma yttranden och allt skall åter vara gott.

KARL.

Din snara var i sanning fint utlagd, men mig fångar du icke. Att du i ditt trosraseri skulle förfölja mig, det hade jag väntat, men att du skulle låta förleda dig till en sådan låghet som att genom ränker nödga mig till ett medgivande, som komme mig att sjunka i folkets anseende och som skulle visa vanskligheten av mina läror — det hade jag ej väntat. Förut högaktade jag dig, ty du försvarade en sak, om vars värde du var övertygad — nu skänker jag dig mitt förakt.

GUSTAV.

Det skall du snart komma att ångra. Jag skall säga dig mera härnäst, då vi råkas, och det skall inte stå länge på förrän jag är här igen. Adjö! (Går.)

KARL ensam.

Stormen nalkas. Nåväl, må tusen åskor hota — ja! må de krossa mig — jag går under, lugn i medvetandet att hava levat och dött för en rättfärdig sak — för den stora idé, som tiden går havande med och som genom tusen strider segrande skall framgå! — Men att övergiva sitt barndomshem, sina föräldrar — allt vad som kan binda en människa vid jordelivet — är det ej grymt, onaturligt, kärlekslöst? — Jo! i människors ögon, men ej i den Eviges. — Övergav ej Jesus sina föräldrar för sin saks skull? Den enskilde måste ju offras för den stora eviga världs-

planens fullföljande och utveckling; de små intressena underordnas de stora, som röra hela mänskligheten väl. — Den sista striden börjar. — Mina föräldrar komma hit om en stund för att hälsa på mig för första gången, sedan jag lämnat hemmet. Jag tror mig veta deras avsikt med detta besök. — O, Gud! giv mig styrka även nu! Om jag dukar under för deras böner och tårar, då är mitt verk förstört. Jag har fått ett stort pund mig anförtrott, jag känner det, och jag måste ansvara för detsamma; — men jag har även fått ett hjärta med mänskliga känslor — de måste dövas.

Herr och fru Larsson samt Otto inkomma.

LARSSON.

God dag, Karl! Hå! Hå! Det var en svår väg du har, min kära du!

OTTO.

Ja, den är så att man kan bryta armar och ben av sig. Och jag begriper inte, hur du kan vilja bo så här långt upp i ödemarken bortom all ära och redlighet.

KARL.

Välkomna! Det var snällt av er att ni inte glömde bort mig, fastän jag givit mig av så här långt bort i skogen. Nå, vad tycker ni om mitt lilla bo? — enkelt som ni ser. (Går till höger och ropar:) Kersti! Skynda dig och duka kaffebordet — vi ha fått storfrämmande, ska du tro!

FRU LARSSON.

Åja, här ser rätt småtrevligt ut; — det förstås att ett par vita gardiner hade tagit sig bättre ut än

de där, och en matta framför soffan hade heller inte varit så illa.

OTTO.

Är här trevligt? Jag tycker det ser ut som i ett fattighus! Fågelbur och balsaminer, precis som i fattigstugan borta på kyrkbacken. Du har fan så dålig smak, min käre Karl!

KARL.

Du har alltid tyckt så, du.

LARSSON.

Nå hur trivs du i din nya ställning?

KARL.

Å jo! Rätt bra, min far!

LARSSON.

Inte alltid så roligt, tänker jag!

KARL.

Nej! det förstås — det kan inte alltid vara så roligt. Ni vet själv hur det är. Man sår ut på våren med förhoppning att få skörda på hösten — men då händer det stundom, att kornet slår felt; — somt har masken ätit upp, somt har multnat bort. — Men apropos, hur har det gått med skörden?

LARSSON.

Jo — rätt bra. Jaså! Det slår felt, sa' du? Nå! nå! Jag tänker det inte blir så lätt för barnen att begripa din filosofi —

FRU LARSSON.

Min kära gubbe — låt nu filosofien vara i fred! — Karl har nu en gång tagit sitt parti och försörjer sig rätt bra med sitt arbete, så att du nu inte har

någonting att säga. För resten ha vi kommit hit på kaffe, och efter den här svåra promenaden kan man behöva lugna sig litet.

Kersti kommer in med kaffet.

KARL.

Det har mamma rätt uti; den där saken kan vara utagerad nu, tycker jag — oss emellan åtminstone.

LARSSON.

Utagerad? Nej, det är han visst inte. Du vet inte, vilken smälek jag fick lida den där söndan.

OTTO avsides.

Den där trevliga söndan ja, då vi gick till bords och flickorna inte kom i kyrkan. Om jag hade vetat det —

LARSSON.

Hör du, Karl! Jag har några ord att säga dig särskilt.

De gå åt sidan; de andra sätta sig vid bordet.

Ser du, saken är den. — Jag har mina skäl att tro, det du inte trivs här och förr eller senare lämnar du väl ändå den här befattningen, därför tycker jag, rent ut sagt, det vore så gott du gjorde det med detsamma.

KARL.

Vem har sagt, att jag inte trivs?

LARSSON.

Ingen, ingen, men ser du, jag behöver för närvarande en inspektor — Otto har inte tid, han ska till Marieberg — och därföre —

KARL.

Än Karlsson — vart har han tagit vägen?

LARSSON.

Han har flyttat. Han började på sista tiden bli uppstudsig och svår att ha att göra med, så att jag måste ge honom sitt avsked.

KARL.

Den gamle hederlige Karlsson!

LARSSON.

Den saken hör inte hit. Hör nu! Jag ger dig ett tusen riksdaler i lön och allting fritt.

KARL.

Men, min far —

LARSSON.

Är det för lite? Nåja, du ska få tolvhundra riksdaler, bostad, ljus, ved, mat, allt — om du ger det här bråket med ungarna på båten. Det är väl inte att fundera på. Nå, du säger ingenting? Du är inte förtjust?

KARL.

Jag tackar er, min far, men jag kan inte mottaga ert anbud, som verkligen är lysande — för mig åtminstone.

LARSSON.

Ä' du galen, pojke? Tänk du — tolvhundra riksdaler för en inspektor — det vill säga förvaltare — för så ska man kalla dig; jag vill inte, att min son ska vara inspektor, det låter så simpelt — och så ska du få se, att alla de där grillerna ska försvinna.

KARL.

Jag förstår er välvilja, min far, men ni förstår inte vad det vill säga att offra sig för en sak, som man tagit till sitt livs uppgift —

LARSSON.

Pratar du åter smörja? Hör, din galning! Du lär inte länge sitta kvar på den torvan; man har anklagat dig för kätteri, och du får avsked, om du inte inför Gustav, din förman, återtar —

KARL.

Man kan inte utan dom och rannsakning köra bort mig — och jag tänker stanna kvar.

LARSSON.

Du tänker således återkalla dina yttranden och avsvärja din kätterska tro — nåja! gör det, min son, gör det! Det skall bli mig lika kärt att se dig som en god kristen sköta sitt kall.

KARL.

Vad säger ni? Jag ämnar aldrig ta tillbaka —

FRU LARSSON.

Är det ditt allvar?

KARL.

Det är mitt fulla allvar!

OTTO.

Å! vad ska ni bråka med honom så där — han är inte riktig! (Går ut).

GUSTAV inkommer.

Mitt herrskap! Jag har en sorglig plikt att uppfylla, men då den rör det allmänna bästa, får den ej uraktlåtas.

FRU LARSSON.

Min Gud! vad är det frågan om?

KARL.

Jag vet ditt ärende, och du har vetat att välja lämpligt tillfälle. Säg ut vad du har att förkunna!

GUSTAV.

Mitt herrskap! Ni vet, huru många gånger jag har varnat Karl för att utsprida sitt otrosgift i den församling, till vars väktare Herren kallat mig; ni vet, hur jag arbetat för Herran Jesu saks skull utan att ha sett mitt arbete krönas med någon framgång, därför att denne otroshjälte blivit av djävulen ingiven att nedriva vad jag uppbyggt. Blott ett enda medel återstod mig, och jag har blivit av Karl själv nödgad att använda det. Församlingen har på min inrådan från sin befattning förklarat honom skild, och fortfar han i sitt förargelseväckande beteende, varder han enligt lag medborgerligt förtroende förlustig.

LARSSON.

Där hör du — det skulle då gå så långt! Men jag hoppas, du ej är så halsstarrig och genom ditt trots hopar smälek över din gamle far. —

FRU LARSSON.

Min son, vill du göra din mor så mycken sorg? Jag ber dig, tänk på din framtid! Begagna tillfället att gottgöra vad du brutit, återtag dina yttranden och försona dig med Gustav!

KARL.

Nej! Förr må himmel och jord störta samman, än ett ord av sanningen blir förnekat!

FRU LARSSON på knä.

Men så hör mig, din egen mor — som fött dig och uppfostrat dig — är det tacken för allt vad jag lidit och gjort för dig?

AGDA som nyss inkommit.

Karl! Kan du se din mor ligga på knä för dig och tigga om ditt eget väl? Du är en barbar, som ej var värd den kärlek, jag offrade på dig! Du är en föraktlig varelse!

KARL.

O, min Gud! Låt din ljungeld döda mig i detta ögonblick — eljest ger jag vika. Stig upp, min mor! ni vet inte vad ni begär.

Fru Larsson svimmar.

GUSTAV.

I Herrans namn, vill du återtaga dina yttranden, så kan allt bli gott igen! Och nu ditt sista ord — Ja eller Nej!

KARL.

Nej! Tusen gånger nej!

GUSTAV.

I han hört domen av hans egen mun — jag tvår mina händer. (Går.)

KARL går emot Larsson.

Min far!

LARSSON.

Nej! Du är ej min son mer!

Alla gå.

KARL ensam.

Det måste sluta så — det kunde inte bli någon försoning mellan så stridiga makter. — Min fars för-

bannelse, min mors förakt — förlustig mina medmänniskors förtroende — vad skall jag göra? — Mina landsmän vägrade att ta emot min tjänst; de missförstodo min goda vilja och lönade henne med otack — de rådde ej för det — tiden var ännu ej kommen. — Nåväl! världen är stor. Ännu är ej tid att nedlägga vapnen, det finnes andra som sucka under det andliga oket. — Ja! i landet på andra sidan västerhavet, där frihetens vagga står, där vill jag förkunna sanningens ord, så länge min stofthydda bärgar min oroliga själ. Och när hon en gång, tärd av strider, mödor och kval, skall störta samman — då vill jag över oceanen sända min sista suck till fosterjorden med den varmaste bön, som ur människohjärta sprungit — att frihetens, sanningens och upplysningens sol snart måtte uppgå över dess kära bygder och sprida sina livgivande strålar i slott och hydda.

HERMIONE

SORGESPEL

PERSONER.

Philippos av Makedonien.
Parmenion.
Antipater.
Demosthenes.
Aischines.
Kriton.
Kallimakos.
Alkinoos.

Kreon.
Kleobulos.
Leukippos.
Lysikrates.
Kallias.
Olympia.
Hermione.
Polyxena.

Bipersoner.

ATHENAI.

Symposion hos Kallimakos. Hetairer.
Sång och musik.

KALLIMAKOS till en slav.

Tag fram de större bägarne och giv
oss kransar utav hundrabladig ros
och helig myrten, att vårt dryckeslag
sin början taga må! — Och du, Leukippos,
skall bliva vår symposiark och föra
oss an i dryckesstriden.

POLYXENA.

Ej det höves
en gammal man bland ungdom föra spiran,
när den vill rasa ut med fria tyglar.
Han skulle alltför mycket stävja glädjen —
nej, hyllom hellre då Kallimakos!

LEUKIPPOS.

Polyxena mig anser då så bräcklig,
att ej jag fylla kan ett sådant värv!

POLYXENA.

Ditt värv är att bland ungdom lära vishet.

LEUKIPPOS.

Än är du ej för gammal till att lära.

POLYXENA.

Men du — att ibland ungdom spela narr!

LEUKIPPOS.

Än kan jag rosor om min tinning vira.

POLYXENA.

Det tror jag knappast, då dig lockar tryta.

LEUKIPPOS.

Ej har min Lais än mig kyssen nekat.

POLYXENA.

Ej dig, men din olivegråa kind.

KALLIMAKOS.

Må trätor vara fjärran från vårt lag.

POLYXENA.

Ej är min sak med tvister störa glädjen;
men när Leukippos, gamle narren, börjar
att spela ung, då kan jag icke längre
på tungan hålla styr. Tänk blott, vad skulle
väl hans disciplar säga, om de såge
den gamle lärarn sitta här och gyckla,
då han i förmiddags med höglärd uppsyn
och bistert skick för dem om dygden talte —
och annat skräp, som han filosofi
benämner!

LEUKIPPOS.

Om du ej för min person
bär aktning, så får du likväl ej smäda
de höga läror jag förkunnar.

POLYXENA.

Prat!
Jag vill ej giva en obol för all

din lärdom, som du varje dag försäljer,
att se'n om natten rumla upp din vinst.

LEUKIPPOS.

Min lärdom säljer jag var dag, och du
var natt din skönhet. — Låt oss vara vänner!

POLYXENA.

Du driver ocker på din nästas dårskap,
din mantel lägger du i sida veck
och låter skägget växa ut — att man
må genast kunna se du är en vis;
och så går du omkring på gatorna
och talar om hur många vers du gjort
på dagen...

KALLIMAKOS.

Nej! det går ej an, min vän,
så häftig vara — och att tvisten slita
skall jag det glada värvet åt er fylla.

ALLA.

Kallimakos, vår konung, hell!

KALLIMAKOS.

Tack! Tack!
Och höjom nu den första dubbelbägarn
för glädjen, som är livets högsta goda!

ALKINOOS.

Förr var det sed att Zeus, allfadern, helga
det första dryckesoffret — andra bägarn
för hälsan tömdes, och den tredje tillkom
den ljuva smärtbetvingarn Oneiros.
Den fjärde, om den kom i fråga, hörde
blott till omåttligheten.

POLYXENA.

Hör blott hur
förståndig vår Alkinoos har blivit,
som fordom aldrig svek i Evans-kampen.

ALKINOOS.

Jag ej föraktar druvans ljuva must,
som milt förjagar jordelivets vånda;
men aldrig har jag älskat löga mig
däri och övermätt med trotsigt hån
bele allt högt och heligt och försmäda
de höge gudar, som I plägen göra.

KALLIMAKOS.

Du är en narr, Alkinoos! Vem tror väl
på några gudar mer, som avundsamt
och småsint oss med dumma lagar plåga?
De finnas blott i sagorna numera —
ja, fråga du vår filosof Leukippos!

LEUKIPPOS.

Kallimakos har rätt — fullkomligt rätt,
att vi ha vuxit från förmynderskapet
av de olympiske tyrannerna.

ALKINOOS.

I sägen så för att ert samvet' tysta
och att I ostört eder sinnlighet
må giva fri och uti vällust dväljas.
Men sägen mig uppriktigt: ha'n I aldrig
i edra bröst en mäktig rörelse
bemärkt — en outsäglig känsla rönt
av himmelskt ursprung, då I ha'n betraktat
en härlig gudabild av mästarhand?
Om I det haven känt, så veten, vänner,
att det en Gud är som till eder talat.

KALLIMAKOS.

Jag börjar tro, du ej så orätt har;
ty när en bräddfylld festpokal jag tömt
av äkta medisk druva — ack, då sväller
mitt bröst av ljuva känslor, då stå fram
inför mitt öga tusen sköna bilder
av luftig, obestämd gestalt, och hjärtat
av trängtande begär så livligt slår —
då är en Gud mig när. Han är Lyaios.

ALKINOOS.

Nåväl! den Guden kan du ej förneka,
då du har väldet av hans thyrsos känt;
men när du lyss till åskans dån och ser
hur blixtar klyva molnens svarta väggar
och stormen över hav och land sin väg
med omotståndlig styrka rusar fram
och i ditt sinne fasan tränger ned,
då vill du dock förneka, att en Gud
det är som ovan skyn sin spira för
och styr de dödlige med mäktig hand.
Betrakta denna Zeusbild där, som dock
ett återsken helt svagt av Guden är,
och se vad överväldigande makt
uti hans blickar ligger — ja, fall ned
i stoftet och dig böj för Zeus Kroniden,
du myra, som utav din makt vill skryta!

KALLIMAKOS.

Tror du jag vill mitt knä för bilder böja!
Ha-ha! Mig lyster se vad makt kan ligga
i detta döda marmorblock. — Din skål,
du gamla gråskägg!

Han slungar sin bägare mot en Zeusbild.
Allmänt skratt.

ALKINOOS.

Ve dig, oförvägne,
som vågar trotsa de olympiske,
och bäva för det straff dig väntar re'n.
Jag vill i sådant samkväm ej ta del,
där man allt heligt ner i smutsen drar,
och ej bland gudsförnekare jag trives —
därför skall ej din tröskel mer jag nöta.

Stiger upp för att gå.

POLYXENA.

Du tänker redan gå — och ej vi hört
en enda sång utav dig sjungas än.

ALKINOOS.

Ej mina sånger passa eder mer...
då sist jag sjöng för er utur Homeros,
då var han eder ej i lag. »För gammalt!»
så ropten I i korus. Alltjämt nytt
och nytt igen! — Så slöa ha'n I blivit!
Och till och med den veke Teosskalden,
med vinranksflätad lyra, vägren I —
då ej med plektern han förmår att reta
de slumrande passionerna till liv.

KALLIMAKOS.

I dag tycks glädjen ej ha lust att bli
vår bordsgäst.

LEUKIPPOS.

Glädjen är en nyckfull ting,
han låter ej befalla sig. Just då
han sökes, står han ej till finnandes,
och när som minst han väntas, står han mitt
ibland oss. — Men du får ej lämna oss —

så gör ej heller någon man med bildning —
med attisk bildning till på köpet.

ALKINOOS.

Ja,
I skryten, I atenare, alltjämt
med eder fina bildning — men ändå
beten I er som om Boiotien
er fostrat. — Tron I bildningen väl ligger
i sättet att ett samtal sirligt föra —
att kunna säga utantill vad vinsort
man ställer för er — göra natt till dag
och dag till natt?

POLYXENA.

Låt nu det vara slut
med dina föreläsningar, min vän.

ALKINOOS.

Ja, allt må vara slut emellan oss —
och allt må vara glömt. — Det var en tid,
då jag i edert samkväm fröjder njöt
av ädelt slag, då än I lyssnaden
med nöje till min enkla sång — och du,
Kallimakos, en yngling var, så varm
för allt det stora, sköna uti livet;
du var en värdig Hellas' son. — Så kom
den makedonska pesten med sitt gift
och angrep både ung och gammal; snart
var du ej mer densamma som du varit.
Jag ville väcka dig utur ditt rus;
men du har icke velat. Därför tack
för vad som varit! — Våra vägar gå
till skilda håll — och nu jag lämnar dig,
då jag din glädje blott förstöra kan,

med hoppet och med övertygelsen,
att vi ännu en gång som stridskamrater
må träffas, när det vilda krigets flammor
slå upp och speglas i Saronska viken
och Hellas kämpa skall sin sista strid.
Till dess ett hjärtligt, broderligt farväl!

Går. Allmän förstämning.

POLYXENA
till Kallimakos, som blivit allvarsam.

Vad vållar denna tystnad — ej er bryr
vad denne svärmare nyss profeterat!
Jag tror du blivit rädd, Kallimakos?
Skall du nu bliva den som glädjen kör
på porten? — Höj din bägare och låt
allt grubbleri av Bromiern blåsas bort!

KALLIMAKOS.

Förlåt! Det var ett sorgligt minne blott,
som med sitt svarta vingpar fläktade
så kyligt på mitt hjärta; nu det gått
förbi... och Glädje, du, som ej vill stiga
hit ned till oss, jag skall dig rycka ned
ifrån din boning, var han än må vara.
Ja, om du låge gömd på havets botten,
så drack jag havet ur för att dig nå!

Han tömmer bägaren. Alla dricka utom Kallias.

Vi tömmer du ej bägarn, Kallias?

KALLIAS.

Jag har ej kommit hit att dricka vin.

POLYXENA.

Men varför sitter du så tyst och trumpen?
Du har ej sagt ett enda ord i kväll.

KALLIAS.

Mig lyster icke edert snöda tal.

KALLIMAKOS.

Men då min bjudning du tog an, så blev
i samma stund också din skyldighet
att bidra till mitt sällskaps munterhet.

KALLIAS.

Än har jag aldrig tagit narrens roll.

KALLIMAKOS.

Vad skall du, vise man, bland dårar göra?

KALLIAS.

Mitt ärende var att s e — nu har jag s e t t.

KALLIMAKOS.

En lejd spion alltså!

KALLIAS.

Om du så vill.

KALLIMAKOS.

Och detta vågar du oss säga!

KALLIAS.

Ja!

KALLIMAKOS.

Du litat på min gästvänskap för mycket.

KALLIAS.

Jag börjar nästan tro det.

KALLIMAKOS.

Håll då opp
Med dina vrängningar och svara öppet
i vilken avsikt du har kommit hit!

KALLIAS.

Jag har kommit hit att se, om ert Athenai
i grunden var så uselt som man sagt.
Jag funnit har tyvärr det ryktet sannat,
och ej en droppe blod skall Sparta spilla
för er, när kriget en gång bryter löst.

KALLIMAKOS.

Vem tänker väl på krig i dessa tider?
Philippos är ju vänligt stämd mot oss
och är som bäst nu sysselsatt att hämnas
den oförrätt, som drabbat hela Hellas —
jag menar Delphoitemplets plundring av
phokeerna.

KALLIAS.

Se'n kommer turn till er.

KALLIMAKOS.

Då har du alltför illa lärt att känna
den stora makedonerkonungen,
ty han vill Hellas' bästa — det är visst.

KALLIAS.

Och därför vill han också styra det.

KALLIMAKOS.

Och om så vore?

KALLIAS.

Hör jag rätt?

KALLIMAKOS.

Fullkomligt.

KALLIAS.

I skullen vilja styras av barbaren?

KALLIMAKOS.

Ja, varför inte? — Han är just den man,
som vi behöva i vår lumpna tid,
då statens skepp för vinden driver kring;
han kan med kraftig hand dess roder fatta.

KALLIAS.

Jag har hört nog!

POLYXENA avbrytande.

Och vi ha ock hört nog
av eder politik! — Är det väl artigt
att om så ledsamt ämne orda nu,
då vi till Evansdyrkan kommit samman?

KALLIMAKOS.

I dag ha alla onda makter svurit
sig samman att min glädjefest förstöra.
Och det är desto mera ledsamt, som
det troligen rätt snart är slut för mig
med dessa glada orgier.

ALLA.

Hur så?

KALLIMAKOS.

Har jag då aldrig täljt er, att för mig
skall bröllopsfacklan tändas inom kort?

POLYXENA.

Och vilkens gördel skall väl lösas då?

KALLIMAKOS.

Den gamle Aresprästens sköna dotter
Hermione skall bli den lyckliga.

POLYXENA.

Hur lycklig hon lär bli — det tör man fråga
den Afrodite, som Pandemos kallas.

KALLIMAKOS.

Jag ber dig välja dina ord om henne,
som skall min maka bli.

POLYXENA.

Din maka? Säg,
på huru länge?

KALLIMAKOS.

Jag kan icke lida,
att så du skämtar med en viktig sak,
och re'n jag ångrar, att jag nämnde här
det namn som för mig blivit har så dyrt.

POLYXENA.

Jag tror du blivit rent förälskad, gosse?
Men det skall väl gå över, hoppas jag,
när väl epithalamion är sjungen
och första natten — den där mystiska —
väl överstånden är.

Trumpetstötar och buller på gatan. Alla springa upp.

KALLIMAKOS.

ser ut genom ett fönster.

Vad är å färde?
Vad vållar detta väsen ner på gatan?
Man springer av och an och ropar, tecknar
som om vår goda stad i lågor stod.

KALLIAS.

En demagog förmodligen, som ger
Åt pöbeln frispektakel.

LEUKIPPOS.

Eller ock
ett sändebud från Sparta, som har råkat
bli näpst för sin nyfikenhet.

EN MAKEDONIER instörtande.

Hjälp! Hjälp!
Man vill mig mörda.

KALLIMAKOS.

Vad? En makedonier!
Vad står då på? Är freden bruten?

MAKEDONIERN.

Ja!
Så är det! Kungen har besatt Olynthos
så oförmodat, att jag ej fått tid
att lämna staden, där i allskön ro
jag uppehållit mig en längre tid,
ej anande vad komma skulle.

KALLIMAKOS.

Nå!
Ej bör du frukta något för den saken;
ty någon blodsutgjutelse lär väl
ej komma än i fråga — och på motstånd
ej någon klok lär tänka.

MAKEDONIERN.

Säg ej så;
ty jag har sett vad verkan budet gjort.

KALLIMAKOS.

Berätta då vad du har sett!

MAKEDONIERN.

Men säg
mig först om jag hos er en fristad funnit;
ty man har sett mig gå hitin.

KALLIMAKOS.

Du är
min gäst — och det behövs ej mer. Jag aktar
för mycket eder store konung, att
jag skulle fegt förråda en utav
hans undersåtar, som i nöd har råkat
helt oförskyllt.

MAKEDONIERN.

Ditt ädelmod skall ej
bli obelönat — därpå kan du lita.
Men nu till saken. — Strax i skymningen
kom jag att gå förbi den plats, där stadens
prytaner samlats till att spisa kväll.
De skulle just till bords sig sätta, när
den ödesdigra posten ankom dit.
Då blev det en förfärlig villervalla.
Först skickade man till Akropolis
befallning att upptända eldarna.
Se'n skickades befallning att dem släcka.
En ropade »till vapen» — och en annan
böd folket hålla sig i lugn och stillhet
och bida, tills den nya härskarn kom.
Då trädde ibland mängden upp en man —
jag tror en Arespräst — och talade till folket
om deras gamla frihet och bedrifter,
om fädrens ära och om Hellas' storhet,
besvor dem vid de höge gudar gripa
till vapen för att segra eller dö.

En del av hopen lyssnade till talet,
en annan ville tysta honom ned.
Då uppstod strax tumult, och under striden
blev prästen varse mig — då hetsade
han sitt parti emot mig. Jag begav
mig genast av och kom med möda undan.

KALLIMAKOS.

Det var min svärfar Kriton troligen —
han brukar icke vara god att tas med.

Buller på gatan. Kallimakos går till fönstret.

Man stormar porten — göm dig medan än
det tider är! Förlåten, mina vänner,
att sådant snöpligt slut det blev på festen;
men jag kan icke mina dörrar stänga
för fadern till min brud — jag såg han stod
därnere ibland folket — skynden på!

Sällskapet drager sig tillbaka till de inre rummen, då Kriton kommer in och varsebliver makedoniern.

KALLIMAKOS går emot honom.

Välkommen, fader Kriton, i mitt hus!

KRITON.

Du blygs ej ta emot mig med en lögn!
Jag ser nog att jag icke kommer lägligt —
men lägligt nog ändå att finna den
jag önskat icke finna här. Du hyser
en fiende uti ditt hus — jag hoppas
han obedd kommit in bland dina gäster.

KALLIMAKOS.

Här äro mina vänner blott tillsammans.

KRITON.

Den makedoniern där är dock din ovän.

KALLIMAKOS.

Hur vet du det?

KRITON.

Han är din fiende
och hela landets fiende, så snart
hans konung brutit freden. Därför fordrar
jag ock, att han som gisslan lämnas ut.

KALLIMAKOS.

Du talar bra förmätet. Tror du jag
en gästvän skulle svika — till då han
så oförvållandes i nöd har råkat!

KRITON.

Du säger: oförvållandes. Du vet
då ej kanhända i vad avsikt han
sig uppehållit här?

KALLIMAKOS.

Det bryr mig ej.

KRITON.

Men mig det bryr rätt mycket, att han har
bland folket värvat vänner åt Philippos.

KALLIMAKOS.

Det var förståndigt gjort — så tyckes mig!

KRITON.

Vad säger du? Betänk ditt ord, o yngling!

KALLIMAKOS.

Betänken edra handlingar, I män!
I viljen offra edra landsmäns liv
uti en fåfäng strid mot övermakten
och störta hela staten i fördärvet.

KRITON.

Nu hör jag var du hämtat dina läror,
ej är det uti agoran, ty där
man söker dig förgäves — nej, därnere
uti Peiraieus' jungfruhus, i sällskap
med citterspelerskor och danserskor,
som under skämt och glam helt oförmärkt
båd' mörda sinnets kraft och släcka känslan
för allt det stora, höga som du förr
med håg och lust till levnadsmål har satt.
Och på rakstugan nöta dagen bort
i prat med dessa själamördare,
som kalla sig sofister — det är fyllest
för att av landets ungdom bilda slavar.
Men nog med läxor nu — ty det är fåfängt
att tala vid en drucken. Lämna blott
den mannen där i mina händer nu,
så skall du få förlåtelse i morgon,
när ruset gått ifrån dig och du ångrar
ditt sätt att tala vid en gammal man.

KALLIMAKOS.

Jag är ej rusig — nej, med full besinning
har jag min tanke sagt och blir därvid,
och jag vill se den man, som vågar tränga
in i mitt eget hus och bruka våld.

KRITON.

Jag börjar tro, att det ditt fulla allvar är
att ställa dig på fiendernas sida.
Nåväl! Så skyll dig själv, förrädare!
Min svärson blir du ej — se där mitt ord.

KALLIMAKOS.

Nej! Nej! Så grym får du ej vara, fader!
Förlåt min obetänksamhet och yra!

KRITON.

Du tar tillbaka då vad nyss du yttrat
och vidtar ingen åtgärd att försvara
den makedonske mannen?

KALLIMAKOS.

Som du vill
skall ske.

KRITON.

Och du går också ut i striden
emot barbarerna?

KALLIMAKOS.

Allt vad du vill
jag underkastar mig blott för att äga
den härligaste kvinna under solen.

KRITON.

Det är en värdig kärlek kan man säga!
Allt offrar du för din Hermione —
ej så?

KALLIMAKOS.

Ack jo!

KRITON.

Din övertygelse
också? Jag har hört nog för att dig känna,
och min Hermione blir aldrig din.
Nej, blott en m a n skall hennes make bli,
en man som älskar med förnuft och ej
är redo för en kärlig blick uppoffra
sin plikt som man och borgare i staten.

Och nu för ut den makedonske hunden,
att han som pant må hållas kvar och ej
med sina granna ord må fresta folket
till avfall! För hans liv går jag i borgen —
Tills vidare.

KALLIMAKOS.

Jaså! Du talar i
den tonen, gubbe, då skall jag ock veta
att stämma om. Gå genast ur mitt hus,
ty jag ej längre tigga vill av dig
vad själv jag krafter har att ta.

KRITON.

Vi få
väl se, om Kriton låter narra sig —

Öppnar dörren och ropar utåt:

Hitåt, I männer! Tagen fast den skurken!

KALLIMAKOS.

Din möda är förgäves, fader Kriton,
ty fågeln redan hittat ut ur buren.

KRITON.

Vid Zeus! Det skall en dag dig stå rätt dyrt!

Hastar ut.

KALLIMAKOS.

Ja, flamma upp, du krigets vilda brand,
min bröllopsfackla skall du endast bli,
och störta samman Hellas! — Din ruin
skall bliva grunden till min kärlekslycka.

AGORAN I ATHENAI.

KRITON sitter på en stenbänk.

EPHEBEN inkommer, talar utåt.

Farväl! Vi råkas åter på palästran
att pröva oljesmorda armars styrka,
se'n vi en bägare korkyriskt tömt.

KRITON.

Varthän så brått, o yngling?

EPHEBEN.

Ah, se Kriton!
Vad gör du här så tidigt, gubbe?

KRITON.

Vet du
då ej, att här på agoran skall kämpas
den sista striden om vårt Hellas' öde
emellan Aischines, den gamle räven,
och vår Demosthenes, Athenais lejon?

EPHEBEN.

Vad rör det mig! De tro sig kunna krossa
Philippos' överlägsna krigarskaror
med tal så långa, att med dem man kunde
omgjorda Pnyx sju gånger, och med gester
som ville de Olympos famna om.

KRITON.

Du talar fåvitskt. Månne även du,
utav Philippos' gyllne pilar skjuten,
ditt fosterland vill sälja?

EPHEBEN.

Gubbe, tyst!
Kan du väl tro att jag, Lysikrates,
av Eupatriders släkt, åt fienden
min frihet sälja ville?

KRITON.

Sådant har
man hört förut.

EPHEBEN.

Jag tror dock ej — om mig!

KRITON.

Jag vill ej tro att det är så — därför
en stund jag ber dig stanna här, ty snart
församlas folket hit, och då behövs
det män som ej sitt höga ursprung glömt
och sina fäders tapperhet och dygder.
Jag ber dig — stanna!

EPHEBEN.

Gärna skulle jag
till viljes göra dig, om ej ett löfte
mig bunde.

KRITON.

Nå, vad kan väl då för viktig
förrättning hindra dig att med din röst
bidraga till ditt fosterlands försvar?

EPHEBEN.

Därom jag ej behöver ge besked:
ett löfte är väl nog!

KRITON.

Ett gästabud
helt säkert väntar på dig. Skynda då!
För all del, maten blir ju kall — Philippos
nog väntar tills I blivit druckna.

EPHEBEN.

Gubbe!
Du skall ej säga så. En hederssak
mig kallar till palästran. Timmen re'n
har runnit. Hån och smälek vänta mig,
om längre här jag dröjer.

KRITON.

Spar din kraft
till bättre värv än uti dårlig lek
blott för en lumpen pöbels bifallsrop
ditt liv på spel att sätta.

EPHEBEN.

Nu jag måste
på väg mig ge. Om jag får tid, välan,
då skall du se mig åter här, när Phoibos
sitt spann emot Okeanos styr ned.

KRITON.

Vid de Olympiske jag dig besvär!

EPHEBEN.

Farväl.

Går.

KRITON.

O gudar! Sådan är den ungdom,
som stammar från Erekteus ned, och det
är den som bliva skall ditt värn, o Hellas!
O låt mig aldrig se ditt fall! Må förr
den hulda modern Jord min aska gömma.
Än jag må se Athenas helga borg
utav barbarers råa händer skändad!

DEMAGOGEN inkommer.

God dag, medborgare! Den Kriton är
minsann försiktig!

KRITON.

Här blir mycket folk
i dag.

DEMAGOGEN.

Vill hoppas det.

KRITON.

Nå säg mig nu,
vad är din mening om vår stat?

DEMAGOGEN.

Min mening?
Jag menar att vi snart få krig.

KRITON.

Så spörjs det.
Men säg, vad är din åsikt om den saken?

DEMAGOGEN.

Jag anser att Philippos skall få stryk.

KRITON.

Det fägnar mig. Du sluter då dig till
Demosthenes, som folkpartiets talan
skall föra?

DEMAGOGEN.

Jag behöver ingen talman —
det bör du veta, som så ofta hört
mig föra ordet uti agoran.

KRITON.

Visst det! Men offra nu en gång den äran
för statens bästa.

DEMAGOGEN.

Prata tok, min gubbe!
Vi leva i en kritisk tid, då man
behöver karlar som ha huvudet
på rätta stället — och Demosthenes
är ej den rätte mannen till att styra,
ty han begriper ej det minsta grand
hur man skall taga folket. Du har hört
hur han far ut mot dem och skäller ner dem
och säger dem otidigheter mitt
i synen, och då stå de där helt slagna.
Men bara jag står upp och öppnar munnen,
då blir det visserligen tyst i början;
men när jag se'n begynner att helt vackert
om deras dygder och förtjänster orda
och kallar dem det största folk på jorden,
då blir det jubelskrän förutan ända
och, ser du, då är övertaget mitt;
då kan jag få dem göra vad som helst
och tro att svart är vitt och vitt är svart.

KRITON.

Ja! Ja! Du är en trollkarl, det är sant.
Men varför ej begagna din förmåga
till bättre än att vinna folkets dyrkan
och stiga upp till makt och ära? Varför

kan du ej egen vinst åsidosätta,
när det för hela statens bästa är
att män med större insikt föra styret?

DEMAGOGEN.

Ha vi ej jämlikhet uti vår stat?
Ej är jag sämre jag än någon annan,
och det skall jag bevisa uti kriget,
då hederskronan skall bli min belöning.
Farväl! Nu går jag ut och läser över
mitt tal och förbereder folkets sinnen.

Går.

HERMIONE
inkommer och blir varse Kriton, som sitter helt tankfull.

En skön och lycklig dag må gudarna
beskära dig, min far.

KRITON.

Vad vill du här,
min dotter?

HERMIONE.

Ack, jag ville höra blott
vad slutet blir på striden.

KRITON.

Den ej börjat
ännu; men här är ej din plats, Hermione,
bland männers skara.

HERMIONE.

Alltför väl jag vet det.
Men jag ej hade någon ro att sitta
därhemma, när så viktig sak bedrevs
härute.

KRITON.

Du förstår att älska högt
ditt fosterland.

HERMIONE.

Vem gör väl icke det!
Men säg mig, fader, vi har sorgen lagt
uppå ditt änne detta mörka moln?
Vi skådar du så dystert för dig? Kanske
de gamla såren ha gått upp igen
och plåga dig?

KRITON.

O dotter, ej de sår
jag fått på Mantineias fält, mig smärta.
Nej! Nej! De äro nu för mig blott minnen
av tider, då det än fanns kraft och märg
hos Hellas' män och glatt man offrade
den sista droppen blod för frihet, dygd
och fosterland. Den tiden är förbi.
Nu skrattar man åt allt som fordom var
berömvärt, stort och heligt. Ej finns en
som våga vill ett hår för landets väl.

HERMIONE.

O säg ej så, min far! Ditt tal är hårt,
ty min Kallimakos är dock ej feg.

KRITON.

Nämn aldrig mera detta namn!

HERMIONE.

Min far!
Vad har då hänt!

KRITON.

Kallimakos ej är
dig värdig. Usling och förrädare —
så är hans rätta namn.

HERMIONE.

Hur skall jag väl
förstå ditt tal! Har ej han priset vunnit
i knytnävskamp och diskoskastning?
Finns i Athenai en som sig berömmer
att honom ha i vapenkonst besegrat?
Och honom kallar du för feg!

KRITON.

Tro ej,
Hermione, att modet uti lansens
förgyllda spets, i hårda näven sitter.
Nej, flammar icke Ares' helga låga
på hjärtats altare, då duga vapen
till intet. Blott kring fåfäng lek och skämt
den ynglingen sin håg nu vänder. Vin
och flickor, spel och dans och gästabud.
Se där hans levnads högsta mål!

HERMIONE.

Jag kan
ej tro att min Kallimakos är sådan,
som du nu skildrat honom, nej! Av ungdom
och skönhet strålande, blir han helt visst
den förste ibland ynglingsskaran, som
till Prytaneion går och ger sitt namn,
när väktarna på Pallas' borg till vapen
i hornen blåsa. Då förlåter du
helt visst hans obetänksamhet och yra.

KRITON.

Min dotter, tala icke mer om honom,
ty han förtjänar ej de goda tankar
du hyser om hans sinnelag, och vet:
han sålt sig åt vår fiende — Philippos!

HERMIONE.

Nej! Nej! Det är ej möjligt! Dock, om så
det vore, är det ej för sent ännu
att rädda honom; jag det vill försöka.

KRITON.

Det blir förgäves, hoppas jag, ty aldrig
skall han dig äga, om han ock på knä
om min förlåtelse mig bad. Det är
mitt sista ord. Och nu, Hermione,
är tiden inne att du vänder åter hem,
ty solen sina hästar vänt mot västern,
och snart det blåser kylig havsvind från
Peiraieus.

HERMIONE.

Fader, låt mig stanna kvar
en stund, att jag betrakta må den store
Demosthenes! Jag ser att folket nalkas
hitåt.

Folk börjar samlas.

EN HÄROLD går fram och ropar:

Giv plats vid talarstolen där!

HERMIONE.

Se där den store mannen! Se hur mörk
han framgår och ur ögat skjuter blixtar,
som om han ville genomforska varje
av hjärtats hemligaste vrår. Nu böjer

han huvudet och hälsar värdigt, lik
en gud till sätt och later. Stora tankar
arbeta tyckas under pannans sköna
Olymposlika valv. Farväl nu, fader!

Hermione går, då Demosthenes och Aischines uppträda.

DEMOSTHENES från talarstolen.

Ateniensiske män! Olympens gudar
uppväcke edra sömnförsjunkna sinnen,
att I mån höra vad jag tala vill
och mina ord ej flyga bort i rymden
som tomma ljud! Ur hjärtan tagen nu
min hälsning!

Väl I veten alla, att vår stat
är sjuk i sina lemmar, undergång
och död är nära. Det er kunnigt är;
men ändå tänker ingen på dess räddning.
Ej någon sig besvärat med att forska
om detta ondas orsak, art och medlet
att bota det.

I glädjens, då man prisar
förfädrens stora dygder, räknar upp
de segrar som de med sitt hjärtblod köpt;
men kommen ock ihåg, att de ha gjort
allt detta, ej på det I blott beundran
dem skänka skullen, utan att I måtten
dem likna uti deras manlighet.
Nu är just tiden inne till att visa,
det I ej ha'n vansläktats och att Hellas
ännu har män och svärd. Välan, Philippos

är namnet på det onda som oss plågar,
och botemedlet heter krig. Ej fred
som hans bestuckne vänner vilja ha.

I minnens huru de phokeer byggde
kring Delphoitemplet sina hus. Nåväl!
Det var så gräsligt brott ej, som man trodde,
ty ej så småsint är Apollon Phoibos;
men för »den där» Philippos dock det var
en präktig förevändning att få krig,
och split emellan våra städer väcka,
och själv på lur han låg, tills snart i flammor
han lyckats blåsa upp det vilda krig.
Då störtade han fram, schakalen lik,
som själv ej mäktar ta sitt rov i öppen
och ärlig strid. Nu har han Elateia
besatt, som nyckeln är till Hellas' städer,
och snart skall han på Kadmos' gamla borg
ge förespelet till det som vi sedan
få skåda på Akropolis. Och nu
han bjuder ädelmodigt fred. Kantänka
den där er bjuder fred, som redan segrat!
Tron honom ej! Han ont i sinnet har
och fikar efter att av Hellas' folk
få kungadiademet. Skulle vi
åt en barbar den ära giva, som
se'n Kodros ingen ansetts värdig bära,
och lida detta namnet konung, som
ej nämns av hellasborne män, om ej
som skymford mot en fiende? Bort det!
Må förr Athenas stad och helgedom
från jorden plånas ut, än att vi honom
som konung hylla må. I minnens väl,

till vilken skymflig fred I läten eder
av perserns guld och löften narras, då
helt fegt I lämnaden åt honom allt
som edra fäder uti Mindre Asien
tillkämpat sig i mången blodig strid.
Vanära, skymf och smälek se'n av persern
I lida fått till tack för eder flathet.
En annan perser nu I fått på halsen,
som I dock ansen farligare än
han är; ty genom eder sorglöshet,
atenare, ej genom egen kraft
till denna höjd han vuxit. Därför kunnen
I hoppas honom störta, då han byggt
sin storhet uppå lösan sand.

Jag vet,
här finnas fiender ibland oss. Ja,
den sluge Aischines Philippos tjänar
och rösta vill för fred. Atenare!
Jag beder, jag besvär vid alla gudar,
att ej I lyssnen till hans fala tunga,
ty fred är död, men strid är liv för oss!

O! att jag här nu kunde mana fram
de store hjältars skuggor ifrån Hades,
som vid Platää, Marathon och Leuktra,
vid Salamis och Mantineia offrat
för fosterjorden sina liv, att de
en gnista blott av sina stora sinnen
i edra själar ville kasta ned
och väcka upp till liv de slappa andar,
som nu om statens öde köpslå! O!
med glädje gick jag då till Akerons

av skuggor fyllda stränder ner att tälja
för fallne hjältarne, hur, hur Hellas' män
den sista striden kämpat mot barbaren
och fallit man för man, som förr de brukat.
Kronion, fader! giv min tunga kraft
att han med tusen stämmors ljud må tala
och med ett enda ord upptända Hellas'
i sömn försjunkna andar!

Upp till strid!
Till strid, då tid än är, att ej en gång
I skåda fån hur fienden Athenas,
Vår skyddsgudinnas, bild från templets tinnar
i stoftet störtar ned!

Då skolen I
från edra barns och kvinnors läppar höra
det fasansfulla rop: för sent, för sent!
Till deras röster, kvävda utav röken
från edra brända härdar, tystna bort.

När i en framtid se'n en främling vandrar
uppå Ilissos' gröna strand och ser
Athenas sekelgamla oleastrar
bland grus och spillror skjuta rötter ned,
och sunnan ifrån havet sorgligt sjunger
inunder deras kronors gröna valv,
då skall han tyda vindens tysta klagan:
här stod en gång Athenai i sin glans,
nu ligger det begravet uti mull —
atenare det sålde åt barbaren.

Går ned från talarstolen.

KRITON.

Vid Zeus, det får ej ske! Nej, upp till vapen!
Och ropen: hell Demosthenes, vår fader!

FOLKET.

Demosthenes, vår fader, hell! Till vapen!

AISCHINES.

Medborgare! Vad vållar dessa rop:
Till vapen! Månne fienden är här?

EN BORGARE.

Låt ej den skurken tala! Bort med honom!

AISCHINES.

Förlåten, vänner, att jag glömde bort
först bedja er om tillstånd att få orda!
Men när på spel står landets välfärd, då
är det förlåtligt, om man krus och smicker
förglömma skulle. Än en gång — förlåten.

EN ANNAN BORGARE.

Låt höra vad han att förkunna har,
men fort!

AISCHINES.

Jag tackar er. Men jag kan ej
så vackert lägga mina ord, som nyss
den störste ibland talare har gjort.
Därför begagnar jag med edert tillstånd
en tolk, som saken i sin enkelhet
för er förklara skall. Kom fram, du yngling,
och läs för oss det bud Philippos sänder!

En frigiven atensk yngling framträder.

FÖRSTA BORGAREN.

Philippos' namn! Man aldrig annat hör,
då Aischines sin tandgård öppnar.

ANDRA BORGAREN.

Tyst!

DEN FRIGIVNE läser.

»Philippos, kung av Makedonien,
Athenais folk sin hälsning sänder.
I veten att vi tagit Pylerna
och nu mot Thebais murar med vår här
på väg begivit oss. För er att gripa
till vapen ju en dårskap vore.»

FÖRSTA BORGAREN.

Hör,
den skurken hånar oss!

EN RÖST FRÅN FOLKET.

Till vapen upp
emot den övermodige tyrannen!

EN ANNAN RÖST FRÅN FOLKET.

Tyst! Tyst! Låt höra ett förnuftigt ord!

DEN FRIGIVNE.

»Därför vi bjuda eder fred på villkor,
att I blott oss som hövding tagen an,
ej fordrande att I oss given skatt,
som förödmjukande I skullen finna.
Vi vilja däremot betala eder
vad kriget kostat. Leven väl!»

ANDRA BORGAREN.

I hören,
han vill ej konung nämnas och betalar
omkostnaderna själv. I sanning vackert!

FÖRSTA BORGAREN.

Du ser då ej försåtet här bakom!

AISCHINES.

I viljen redan taga från mig ordet?
Nåväl! Nu ha'n I hört Philippos' tankar,
och jag vill hoppas, att I icke tveken
ett sådant ädelmodigt anbud taga
med bifall upp. Betänken väl, I sparen
båd' edert blod och edra hus och hem,
som eljest skulle bliva fiendens,
och icke nog därmed — Philippos ger
ju er förläningar, att I mån glömma
vad ont som fiende han mást er göra.
Och vidare är eder kunnigt: persern
blott väntat har på detta för att gripa
oss uti ryggen, då Philippos vi
på halsen fått. Därför det mycket bättre
mig synes att en sådan vän oss skaffa
som denne är. I ha'n ej honom sett
tyvärr. En ädlare och större hjälte
ej någonsin I skåda fån. Från fot
till hjässa äkta krigare. För övrigt,
I veten ju, han är Epaminondas',
den store fältherrns, lärjunge,
och uti Thebai har han fostrats upp.
Alltså hellen som jag och I han är
och lär dessutom, som man säger, leda
från Herakles sitt höga ursprung. Nog!
Jag läser uti edra anlet re'n,
att I hans bön uppfylla viljen. Märken,
han tigger fred av er, som re'n han har
uti sitt våld; ty veten, ej för oss
finns räddning mer!

Bifallsrop från en del av folket.

DEMOSTHENES.

Du ljuger, niding! Hör:
än finnas män, som sig ej låta fånga
utav din guldbesmidda tunga. Upp,
I människor alla, upp till strid! Till strid!
Se'n hur därborta ifrån Parthenon
oss Pallas vinkar med sitt spjut. Låt ej
förgäves henne varna. Höga dotter
av Zeus, o! skåda till ditt eget folk
och skydda än från fall din helga stad,
som aldrig än av fiender har ägts!

Bifallsrop från en annan del av folket.

AISCHINES.

Athena hör ej galnes galna böner.

DEMOSTHENES.

Må Zeus förbanna dig, förrädare!

AISCHINES.

Till tack för allt mitt nit för fosterlandet.

DEMOSTHENES.

Att störta det uti barbarisk träldom.

AISCHINES.

En kung är bättre än tyranner tio.

DEMOSTHENES.

Din kung går upp mot hundrade tyranner.

AISCHINES.

Ett härskarsnille är han ock förvisso.

DEMOSTHENES.

Då skall han veta släcka frihetsgnistan.

AISCHINES.

Bort det! Därtill är han hellen för mycket.

DEMOSTHENES.

Begagna icke detta ord hellen
om honom, som dock är och blir barbar
i allan evighet! Men säg, hur vågar
du här så fräckt den skurkens talan föra,
som är ditt lands avgjorde fiende?
Och huru kunnen I, medborgare,
så tåligt lida dennes snöda tal,
som vågar här på agoran offentligt
beprisa er och allas fiende?
Han kan ju aldrig öppna på sin tandgård,
om ej Philippos' namn skall springa ut!

AISCHINES.

Philippos' namn! Se där din framtid, Hellas,
infattad i ett enda ord! Se där
den grundsten, uppå vilken du skall bygga
på nytt din fallna storhet upp! Ty han,
Philippos, är av gudarne visst sänd
att uti denna svåra tid oss rädda,
då avund, split och ränker skilt de stater,
som språk, natur och seder ämnat knyta
till ett förbund, nog mäktigt till ett värn
för havomflutna Hellas. — Ja, inunder
hans skepter skall Athenai åter blomstra,
ånyo skola skaldens sånger klinga,
och gudabilder, förr ej skådade,
ur mästarhänder träda fram i ljuset;
och Perikles skall åter leva upp
i honom, och hans höga anda gjutas
ut över detta nyingångna skede,

som uti tideböckerna skall nämnas:
Athenais ärorika tid. Då skola
uti en framtid andra släkten fira
Athenais pånyttfödelse med offer,
och ynglingar och gubbar, festligt prydda
med heliga olivekransar, tåga
till Parthenon och under dans och sånger
en snövit peplos utav phrygisk ull
åt egisbärerskan Athena Polias
till minne skänka var olympiad
utav den stora dag, då Makedonien
åt Hellas räckte handen till dess räddning.

Större delen av folket uttrycker sitt bifall till Aischines' tal med jubelrop. Några uttrycka sitt ogillande. Tumult.

Och låtom oss nu gå till Prytaneion
att bedja statens styresmän betänka,
hur oundgängeligt det är att nu
få fred med Makedonien.

De ämna gå.

KRITON.

Vid Zeus,
Allhärskaren, det får ej ske! I männer
utav Athenai, tänken än en gång
på vad I ämnen taga eder för!
I hören ej min röst, I rusen ändå
emot fördärvets avgrund! Stannen! Stannen!
I viljen ej! Nåväl, då skall jag rycka
förbannelsen ifrån din himlaborg,
O Zeus, och slunga över detta folk,
som glömskt har blivit av allt rätt och heligt.
Förbannad vare den som här ej stannar

och väpnar sig till fosterlandets värn!
Må honom aldrig mer förunnas nåd
att medelst bön och offer sona gudar.
Må ej hans åkrar några skördar bära,
ej vin hans vingård giva. Må hans maka
ej njuta moderskänslans höga fröjd,
och må han sist kring jordens vida krets
av Kärerna bli jagad utan ro,
tills på en öde strand han döden dör,
att ej hans ben av mänskor täckas må
med mull, och fredlös skall han irra kring
på Stygens strand, att där ett osällt liv
i evighet han föra må!

Aischines och den större delen av folket hava gått.

NAGRA AV FOLKET.

Hör blott,
vad fasans domar han förkunnar oss!

DEMOSTHENES.

Atenare, som ännu ägen kvar
en gnista mod, gån ut i staden, I,
och samlen alla männer, unga, gamla,
och manen dem att fatta sina vapen!
Anställen offer se'n till gudarna
och bedjen dem om nådigt hägn i striden,
som skall i morgon kämpas ut på Pnyx
om Hellas' framtidsöde. Och till dess
jag önskar eder hjärtligt: leven väl!

PNYX.

HERMIONE till Kriton.

Nej, fader, låt mig stanna här en stund
och njuta av den friska aftonluften.
Du vet hur denna platsen är mig kär,
och ingen klandrar Kritons dotter därför
att hon är ensam ute denna timme.

KRITON.

Det går ej an att bryta gamla seder,
det vet du ju, min dotter.

HERMIONE.

Men då jag
en gång dem vant därvid.

KRITON.

Din hurtighet
dig bringar väl till slut i någon fara.
Nåväl, du skall få bliva kvar en stund;
men dröj ej alltför länge.

HERMIONE.

Nej, min far,
jag kommer genast efter. Nu farväl!

Kriton går.

En härlig afton! Se, där ligger nu
Athenas stolta stad, så rik, så skön,
liksom en snäcka kastad upp på stranden,

infattad i Kephissos' silvervågor,
än smygande emellan gröna ängar,
än döljande sig i olivelunden,
tills äntligt den i havet störtar ned.
Vad helig tystnad! Sorlet blott från staden
sig låter höra då och då likt stormen,
som än ej varsnad hörs i fjärran växa,
först som en stilla susning, fruktansvärd
uti sitt lugn. Se'n ökas han, tills hav
och jord och luft i ett nu blandas hop
i envig mot varandra. O, mitt hjärta
av sorg vill brista, då jag tänker på,
att snart av all den härlighet jag skådar
ej något återstår, som vittne bär
om huru stort och skönt mitt fosterland
en gång i tiden varit.

KALLIMAKOS inkommer.

Vad? Du här
så sent, Hermione!

HERMIONE.

Du vet, jag älskar
att här från Pnyx betrakta solens nedgång
i havet. Men du kom just lägligt hit;
jag har så länge sökt att få dig träffa.

KALLIMAKOS.

Vad har du då för viktigt att mig säga?
Jag gissar att vårt bröllop ligger dig
om hjärtat, då snart bröllopsmånaden
till ända gått.

HERMIONE.

Vem tänker väl på slikt
i dessa dagar, så av oro fyllda!

Kallimakos, du vet, ditt fosterland
i fara är; har du väl tänkt på dess
försvar!

KALLIMAKOS.

Vad bryr dig detta? Sköt du blott
din slända, och åt männen lämna krigets
högst otacksamma värv.

HERMIONE.

O gudar, nyss
jag trodde ej min faders ord — må det
förlåtas mig. Men säg: det är då sant,
du tänker sitta hemma uti vrån
vid härden, när i striden dina landsmän
uppoffra sina liv?

KALLIMAKOS.

Jag vill ej spilla
det liv som tillhör dig uti en kamp,
vars utgång väl vi veta.

HERMIONE.

Hellas' öde
är lagt i höge Gudars knän.

KALLIMAKOS.

Må vara!
Men då det här i dag beslutet blev
att fatta vapnen mot barbarerna,
vann saken sådan ytterst ringa genklang
hos menigheten, som till större delen
är nog förnuftig att sig sluta till
Philippos, att en ringa skara blott
sig samlat för att gå en säker död

till mötes och — så mena de — åt Hellas
dess ära rädda om ej något annat.

HERMIONE.

Du vet, min fader nekat dig min hand
uti ett ögonblick av överilning,
då du hans vrede retat upp. Nåväl!
Han är en man som står vid sina ord;
dock finns för dig ett sätt att blidka honom.

KALLIMAKOS.

Att låta slå ihjäl mig, menar du?

HERMIONE.

Om så är Gudars vilja, må det ske!
Då skall ditt namn ofläckat leva. Ja,
rätt mången skall din lott avundas dig,
att ha fått stupa för ditt fosterland,
och vid din grav jag gjuta skall en tår
av sorg och saknad över den jag älskat,
av glädje och av stolthet över den,
som högre skattade sitt Hellas' ära
än smekningar utav en stackars flicka.
Men skulle gudarna beskära dig
att leva över segerns sälla dag,
då kan min fader icke längre neka
att ge min hand åt dig, den unge hjälten.

KALLIMAKOS.

Hermione, vill du uppmana mig
att kasta bort det liv, som dig tillhör?
Och vad nu faran för vårt fosterland
beträffar, tror jag att hon vuxit har
uti ditt lilla huvud blott till så
orimlig höjd...

HERMIONE med ingivelse.

Ack nej! Tror du ej mig,
så tro de höge Gudars vink. Se! Se,
hur solen blodröd ned i havet går
bak Salamis, som fjärran uti väster
med ethern smälter samman till en rand.
Se, himlen uti lågor står och Phoibos,
guldlockig gud, brandfacklan kastar ut,
som tända skall det stora offret, Hellas,
att blidka stränge gudar, som förtörnats
att se hur Hellas' folk, de eviges
utvalde gunstlingar, sin frihet sälja.
Nu sköt han sista gyllne pilen ut
emot egiden som Atena bär
uti sin hand där på Akropolis.
Se, hur gorgonerhuvudet förfärligt
emot den vrider sina bistra drag
och skakar ormarna kring huvudet!
Nu Hellas' sol gick ned — i blod. Förfärligt!
Jag anar vad nu följa skall. Ser du
i norr den svarta fläcken? Snabbt nu stiger
han upp, han blir ett moln, det växer till
och släcker stjärnorna var efter annan.
Snart ligger hela staden uti mörker.
Det är barbaren som sig störtar ned
från bergen nordanfrån och med sin natt
betäcker Hellas' sköna land och släcker
det ljus, som från dess härd i sekler spritts
till fjärrbelägna folk. Men vid dess fall,
då det går upp i lågor, gnistor kastar
det runt kring jordens krets och väcker upp
till nytt liv släkten, som ännu ej njutit
den helga flamman, som Prometheus stal

från höge Gudar. Än i sena åldrar
ditt lov skall ljuda i hyperboreers
och aithiopers länder. Med beundran
man än skall blicka hän till Hellas' strand,
där bildningsgåvan sett sin morgon gry.

KALLIMAKOS.

Du drömmer, goda flicka!

HERMIONE.

Ja, kanhända.
Men nu jag vakna vill, ty Hellas får
ej falla än. Åtminstone med ära
det falla skall. Var är ditt svärd? Vad ser
jag väl? Du går ju klädd som en barbar,
med usel grannlåt prydd. Blygs du då för
den enkla dräkt som dina fäder buro?

KALLIMAKOS.

Men lugna dina känslors vilda svall.
Jag än ej fått dig säga mina planer.
Så hör mig då!

HERMIONE.

Välan, jag höra vill
ditt sista ord!

KALLIMAKOS.

Du hörde nyss att folket
beslutit har, dåraktigt nog, att spilla
uti en fåfäng strid båd' hus och liv.
Nåväl, låt dem det göra som däri
sin fördel finna; jag det icke gör.
Jag skattar alltför högt den lyckan att
dig äga för att nu den kasta undan.
Därför slå bort de galna tankarna

som nyss ditt huvud gripit! Du skall se,
här blir för Hellas blott en nyttig välvning.
Först blir det strid, det är ju helt naturligt;
se'n få vi oss en kung, som väl behöves,
och så är åter frid och lugn i staten.
Vi kunna ju inunder tiden både
oss hålla undan stridens alla faror
och fria oss ifrån en hårdsint fader,
som är nog grym att vägra vår förening.
Hör mig, Hermione! Mig följer du
till Elis, där jag skaffat oss ett hem,
så fridfullt. Re'n galejan länge nog
har ryckt på kedjan att få lägga ut
från stranden och dig föra bort, när striden
i lågor flammat upp. Nu är den stunden
ju kommen, och jag allt i ordning ställt.
När rosenfärgad Äos stiger upp
ur havets svala sköte, spänna vi
de vita seglen och bege oss av
bort till Korinthos' rika nejder. Där
vi dröja, tills den kära gladan åter
förkunnar vårens ankomst. Då vi styra
ånyo ut till havs och slå oss ned
uti vårt nya hem invid Alpheios,
där han med havet blandar sina vågor,
och sedan långt från stridens dån och buller
vi leva lyckliga uti vår kärlek
och glömma allt, som glädjen störa kan.
Tänk dig, Hermione, vid havets strand,
omsusade av ljumma västanvindar,
i skuggan utav poppel och cypress,
på marken, doftande av anemoner,
vi vila trötta lemmarna och lyssna

i sommarkvällen till cikadans sång,
tills nattens skuggor mana oss till sömn
och rycka bägarn ur den trötta handen.

HERMIONE drömmande.

Och se'n, när kalla vintern stängt oss in
och svanorna sin sorgesång oss sjungit,
då tälja vi vid brasan utav cedern,
den välluktsrika, sagorna för barnen
om store hjältar som vid Troja kämpat
och lära dem Aisopos' fabler tolka.

KALLIMAKOS.

O, vilket härligt liv! Du följer med?

HERMIONE liksom uppvaknande.

En drömbild blott det var som hotade
ett ögonblick att snärja in mig i
sin trollkrets. Var det du, Kallimakos,
som nyss till mig här talte? Gå då bort
från mina ögon! Du, Kallimakos,
dig kallar den s k ö n t s t r i d a n d e och vill
helt fegt fly bort och locka mig att lämna
en stackars fader i sin ensamhet.
O, neslighet!

KALLIMAKOS.

Förlåt mig för min kärlek!

HERMIONE.

Befläcka ej ett sådant heligt namn
med dina snöda läppar.

KALLIMAKOS.

Men du rasar,
min goda flicka.

HERMIONE.

Säg ej mera min,
ty blott en man jag skänka vill min kärlek,
ej dig, eländige!

KALLIMAKOS.

Du skymfar mig!

HERMIONE.

Så gör man mot sin fiende, och det
du är, då du ditt land vill sälja bort.
Det kommer folk hitåt. Dröj här en stund,
så skall jag visa dem en värdig son
utav det land, som bär det största stamträd
av ärorika namn! Du går din väg!
Philippos' guld ej kunnat kväva blygseln;
det finns då kvar ännu ett spår utav
den själens adel, som du ärvt av fädren?
O, lyssna då till hjärtats ädla stämma!
Han går ändå sin väg. Nåväl, tag med
din kärlek, som du en gång skänkte mig.
Jag ger dig den tillbaka.

Kallimakos går. Hermione går in i en portik. Demagogen och tvenne borgare inkomma.

FÖRSTA BORGAREN.

Nå, mäster Kreon, vi fick inte höra
ditt vackra tal i går på agoran.

DEMAGOGEN.

Ja, ni må tro, det var en stor förlust
för er, som jämt trakteras blott med prat
om onda tider och om usla seder
av den där skrävlaren Demosthenes,
som tror sig äga rättighet att skälla

på folk för att han fått en smula bildning
och är av bättre släkt, förstås. Men, ser ni,
i dag så blir det jag som sjunger ut
då frågan blir om val utav befälet.
Jag vet, Demosthenes är angelägen
att vinna högsta makten här i kriget,
men det ska jag nog säga stopp för.

ANDRA BORGAREN.

Ja,
det har du rätt i. Inte duger han
att vara general för han kan prata;
men säg mig, varför har du inte förr
trätt upp emot den oförskämda karlen?

DEMAGOGEN.

Nej, ser ni, jag har varit så belupen
med folk som gjort beställningar
till kriget, att min vävstol surrat på
båd' natt och dag, och det är inte gott
att skriva vackra tal i bråda rappet;
men fast man är en fattig vävare,
så skall man väl ett ord ha med i laget.

FÖRSTA BORGAREN.

Vi fattiga ha länge nog fått stryka
på foten för det där förnäma folket,
men nu, när nöden klämmer till, då ska
vi passa på och visa dem att det
ändå är vi — vi folket — som ha makten,
och utan oss bli allt de rika bet.

ANDRA BORGAREN.

Stå på dig duktigt, mäster vävare.
Där kommer just Demosthenes hitåt
med hela skaran som han skramlat hop.

Demosthenes inkommer jämte Kriton och Alkinoos samt en folkhop.

DEMAGOGEN talar.

Athenais vittberömda folk! Om ordet
jag ber i allra största ödmjukhet,
fastän en man förutan någon bildning,
och bugar mig ännu en gång för er,
som städse ha'n med överseende
ert öra lånat till ett välment ord.
I viljen nu ha krig. Nåväl, det är
allt i sin ordning; men ha'n I betänkt
att utan skickliga befäl är allt
förgäves? Det är sant, här finns tillräckligt
av sökande: men jag är rädd, I låten
helt obetänksamt narra er att välja
en man, som visserligen har meriter,
men dock av sina år är alltför mycket
betyngd, att han ett sådant viktigt värv
med raskhet skulle föra ut. Och än
en sak: nu är vårt land i högsta faran;
alltså blir äran av dess räddning större
än någonsin förut. Begagnen nu
ett dyrbart ögonblick och visen, att
Athenais vittberömda, men nog länge
föraktade befolkning själv kan reda
sig ur en fara utan att behöva
utav de högförnäma tigga hjälp,
och väljen därför någon som I ansen
mest lämplig utav folkets män, jag menar
en man, som därtill bäst I ansen lämplig
och vars förmåga väl I kännen till.

Folket sorlar bifall.

DEMOSTHENES.

Atenare! Det är en viktig stund,
då vi ha samlats hit för sista gången
att rådslå om en angelägenhet, som rör
vår hela framtid. Hären står i ordning
att rycka ut och väntar blott att få
en hövitsman. Därföre är ej tid
att tvista om den frågan, vem som skall
ta Hellas' öde i sin hand, och nu
jag tar mig frihet föreslå en man,
som säkert skall er synas passande.
I kännen honom väl. Han är en man
av folket först och främst, och det är redan
en sak av ganska stor förtjänst i dessa
så svåra tider, då Athenais folk
har blivit satt tillbaka, att det ej
förunnats söla sig i samma laster
som de förnäma. Vidare, han är
en patriot som få, han håller tal
av nit, så glödande som Phoibos' pilar,
i varje gathörn, där han träffar på
en sysslolös och nyhetslysten skara,
och han riskerar också för sin sak
att bli beskrattad, och det är ju alltid
ett vackert drag att offra sig för sin
idé och bli martyr för folkets sak —
så ha ju alla stora män fått lida.
Och nu — det bästa utav allt, I vänner —
han saknar bildning! Bildning, detta onda,
som sätter upp ett skrank emellan folk,
som födas lika usla hit till världen
och en gång sedan måste färdas hädan
på lika sätt! Än mer, han är så blygsam,

att han sin råhet kännes vid. I ha'n
ju hört hur han plär börja sina tal:
»Jag är en stackars man som saknar bildning.»
O, vilket drag av manlighet och styrka
att våga blanda sig i angelägenheter,
som man ej fattar ens det minsta grand,
med fara att bli ömkad för sin råhet,
allt för det ädla folkets höga sak,
så mycket mer som mannen uti fråga
kan skryta med en högst ovanlig grad
av råhet! Däremot besitter han
en icke vanlig praktisk duglighet.
Han driver här i sta'n ett aktat hantverk,
som visserligen icke bär sig bra
i dessa tider, då man hellre köper
från Mindre Asien och Korinthos mantlar
av uselt tyg och får betala dubbelt
mot vad de kosta här i stan. Det vore
en småsak dock, om mannen uti fråga
ej leddes av sitt ädla nit för staten;
ty mycken tid går bort vid skrivandet
av dessa frihetsvarma tal, han håller.
Alltså har han sig gjort förtjänt av staten
igenom dessa stora offer av
sin dyra tid. Han bör alltså bli vald.
Det är visst sant, hans rygg har kroknat något
vid detta stillasittande i vävstoln.
Men vad gör det? En polemark behöver
ej vara rak i ryggen, blott han äger
förmågan att på folket hålla styr,
och det kan säkert nog vår mäster Kreon —
ty så är denne ädle mannens namn.
I skullen se, med vilken sällspord raskhet

han pryglar sina lärlingar därhemma.
En elak tunga skulle vilja påstå,
att mäster Kreon hyllar despotismen;
men annat vittna ju hans alla tal.
Jag anser nu, att dessa hans förtjänster
tillräckligt tala för hans kompetens
till polemark för hären och jag beder
er alla enigt välja på den mannen,
vars överlägsna snille blir vår räddning.

Folket blir villrådigt.

DEMAGOGEN.

Där hören I, atenske borgare,
på vilket giftigt sätt den uslingen
kan stjäla hedern av en stackare;
och sådant liden I varenda dag
och låten eder luras av hans skrävel.
Förstån I ej hans mening med sitt tal
och sina lömska smädelser mot mig?
Han själv vill ha befälet, det är saken,
men jag vill hoppas, att I icke skänken
åt honom denna hedersplats, åt honom,
som samvetslöst ur vägen stöter alla
blott för att själv gå fram sin väg. I hörden,
hur han oss hånade för det vi sakna
den bildning han haft råd att skaffa sig.

DEMOSTHENES.

Förlåten att jag faller uti talet,
men tiden hastar oss förbi förgäves,
och för att göra slutet kort på saken
så ber jag eder hylla mäster Kreon
på stället till vår polemark. Hell Kreon!

ALLA.

Hell Kreon!

DEMAGOGEN.

Hören mig, atenske män!

ALLA.

Hell Kreon, vår befriare! Hell Kreon!

DEMAGOGEN.

Ett missförstånd helt visst det är; ty ej
har jag för egen del sökt denna plats.
Jag har ju aldrig varit uti krig.

DEMOSTHENES överröstar honom.

Hell Kreon, Hellas-härens polemark!

Större delen av folket går, förande Kreon med sig i triumf.

KRITON.

Du spelar högt, Demosthenes.

DEMOSTHENES.

Jag gör så.
Men när ej annat återstår än stupa
så går det lika bra, om hären ledes
av åsnan eller lejonet. Ej sant?

KRITON.

Har det då gått därhän, att du också
förtvivlar om en lycklig utgång?

DEMOSTHENES.

Ja!
För dig jag tillstår det, min gamle vän,
här finns för Hellas ingen räddning mer.
Det är förfärligt. O, jag ville gråta
invid ditt trogna bröst att lindra smärtan

av denna fasansfulla tanke: Hellas
är icke mer. Men nej, jag får ej klaga;
ty fastän Hellas ej kan räddas, skall
ändå dess ära lika oförvansklig
stå kvar. I ledet skall jag stå och lära
mitt folk att stupa glatt till sista man.

KRITON.

O, tala icke så, Demosthenes!
Än är väl icke slut med allt vårt hopp.

DEMOSTHENES.

Du ser väl själv, hur liknöjdhet och feghet
å ena sidan härska och å andra
en gruvlig råhet, parad hop med avund,
som slår med blindhet viljans goda mening.
Till råga på eländet har jag nyss
utav harmosten Kleobulos fått
det budskap, att ej Sparta skickar hjälp,
då ej Athenai ändå räddas kan.
Därför, min gode Kriton, fyll din plikt
den sista gången kanske här i livet;
invig åt Hades denna skaras liv,
som vill i striden giva dem till offer
åt fosterlandets ära.

KRITON.

Ack, det är
en sorglig plikt, men skön ändock. Ty vet,
jag har i dag fått svar av offerdjuren,
att uti döden oss odödligheten
skall följa i vårt sista företag.
Och därför träden fram, I ynglingar,
som re'n bekransat er till offret.

En skara festligt klädda och bekransade ynglingar träda fram. Kriton lyfter händerna mot himlen och fortfar:

Fader
Kronion, du som mänskors öden styr,
du, moder Gaia, och du Helios,
som allting ser, I underjordiske,
som döma skolen alla hädangångne,
o, varen vittnen I till det förbund,
som dessa ädla ynglingar i dag
med härskaren Aidoneus hava slutit
att innan nästa solnedgång ha skänkt
varen sitt liv åt honom! Hören det,
I gudar alla!
Nu, Alkinoos,
låt din paian dem giva mod och lust,
att de med glättigt mod må gå till döden,
som ginge de till älskarinnans möte!

ALKINOOS reciterar.

Freden och trevnaden härskade nyss uti våra bygder;
skördarnas gulnade ax vaggade sakta för vind.
Vinrankan lutade re'n mot jorden de mustfyllda klasar,
väntande odlarens kniv, fyllande rikligt hans hopp.
Då kom den stridslystne Ares och blåste i koppar-
trumpeten,
väckte det vilda krig, fyllde vårt sinne med skräck.
Snart ligger odlarens gröda förtrampad av strids-
hingstens hovar;
makan slits från sin man — barnet ur moderligt sköt.
Gudarnes vilja så är; då ej höves oss klaga och knota.
Fyllen då endast er plikt, striden som männer och
dön.

Därföre, ynglingar, sägen farväl till er hembygd, den kära,
och för den sista gång famnen den älskade mö.
Aldrig I mer skåden röken från hyddorna virvla mot etern,
hälsande fjärran ifrån honom som vänt till sitt hem.
Tågen mot fienden djärvt och skyn ej att fälla de främste,
och till likbår envar bruke sin järnskodda sköld.
Lycklige I, som till Hades fån gå de förste av alla;
styggelsen slippen I se, fasorna lämnen I kvar.
Hell er, som re'n i er ungdom odödligheten fått vinna;
ty fastän döden I dön, leven I evigt ändå!

Alla avtåga, under det kvinnor och barn vinka dem avsked.

HERMIONE träder fram ur portiken.

O, gråt mitt hjärta! Ingen hör min klagan.
Vad sorglig syn jag fått bevittna här!
De ädlaste av Hellas' ynglingar,
bekransade och redo att sig offra
åt detta grymma rovdjur, som re'n hotar,
att sluka upp vårt kära, sköna Hellas.
Hur glatt, hur trotsigt de nyss firade
sin egen likbegängelse — och nu
de gå att själva svepa sina lik.
O ve, vem skall väl gräva eder gravar,
när I för fienden ha'n stupat alla?
Vem skall obolen sätta i er mun
till färjlön över Stygens svarta bölja?
Ej skall med frygisk flöjt ert liktåg följas;
er sorgmusik blir korpars hesa skrän.
O ve, vad gruvlig lott er förestår!

Och ej en skymt av hopp att eder rädda
finns kvar.

Re'n flämta eldarna därborta
på bergen och med sina röda flammor
belysa Parthenon. I morgon kanske
skall själv du gå i lågor upp och lysa
på fiendernas väg, då de sitt intåg
i staden hålla, och du själv, Atena,
skall gömmas under dess kolonners grus.
Nej! Nej! Det kan ej vara så din vilja,
du gudaborna jungfru! Ej du vill
se hur din egen stad i gruset störtas
av denne skändlige barbarens hand?
I gudar, ha'n I ej tillräcklig makt
att krossa denne endes övermod?
Och skola mänskor mördas, städer skövlas?
Skall man för hans skull tvinga hop till strid
två folk, som intet gjort varann för när?
O, att jag vore man, att mina senor
fått denna samma styrka som mitt sinne!
Då skulle snart vår jord befrias från
det odjur, som nu för sin ärelystnad
uppoffrar allt och övar nesligt våld.
Men han är ju en dödlig blott som jag
och varje annan mänsklig varelse.
Är ej hans hjärta utav kött och blod?
Är ej hans livstråd lika svag som andras?
Jo visst! Då kan den skäras av helt lätt
med detta lilla ting som kallas dolk.
En härlig tanke! Han skall dö, ja dö!
och Hellas skall bli räddat. Höge gudar,
vi gåven I mig icke förr den tanken?

Vad skall min far dock säga? Ej han vill
att jag min hand befläckar med ett lönmord
och störtar mig i alla krigets faror.
Förlåten dock, I Gudar, om min fader
jag gör emot, då jag ett högre mål
fullfölja vill. Och nu i natt jag måste
på väg mig ge att hinna upp tyrannen,
förrän han utfört har sitt snöda dåd.
Jag kan ej säga ett farväl till honom,
som har mig livet givit. Men vad mer?
Om han ej ser sitt barn i världen mer,
så har hans ålderdom den trösten vunnit,
att han har fostrat Hellas' räddarinna.
Och nu, I Gudar, leden rätt min stig,
att krigets brand i skurkens blod må släckas!

VID CHAIRONEA.

I fonden Herakles' tempel. — Till vänster en källa, vid vilken KRITON sitter förklädd till makedonisk soldat. — Natt.

HERMIONE
inkommer med en vattenkruka på huvudet, åtföljd av en slav.

Här är då källan, som du talte om.
Nu kan du lämna mig; jag skall nog själv
min väg tillbaka finna.

Slaven går. Hermoine varseblir gubben.

Vem är det,
som här så sent sin vila tager? Gubbe,
låt ej den ljuva sömnen narra dig
att glömma farorna, som hota.

KRITON.

Vad!
Vad ser jag? Månne sömnens gyckelbilder
ännu för ögat spela? Nej, det är
ju du, min dotter!

HERMIONE.

O min far! Jag får
väl än begagna detta ord? Ack säg,
du vredgas ej på mig nu längre?

KRITON.

Barn,
kom till mitt bröst! Dig gudarna ha utsett
till höga värv, som jag förut uti
min dårskap icke kunde fatta. Nu
du är mig kärare än någonsin,
fastän du övergav din gamle fader.
Men säg mig först, hur har du kommit hit?

HERMIONE.

Då jag såg tvedräkt splittra våra krafter
och då ej utsikt mer till räddning fanns
igenom öppen strid, då gick jag, kallad
av Gudars vink, hitöver, utgav mig
för flykting från Athenai. Villigt tog man
mig upp, och som slavinna uti lägret
kom jag till källan för att hämta vatten.

KRITON.

Då Gudarna din fot ha lett. Uti
en lycklig stund du kom; ty vet, du finner
mig här ej utan avsikt.

HERMIONE.

Vill du då
mig hindra i min plan, som du helt visst
fått kunskap om utav vår tjänarinna
som skulle föra fram mitt bud till dig?

KRITON.

Tvärtom, mitt barn; men säg, har du ännu
Philippos sett?

HERMIONE.

Jag flera gånger skådat
med djup beundran denne store man.

KRITON.

Ej så, Hermione! Han är en skurk,
som aldrig medel skyr att nå sitt mål.

HERMIONE.

Visst är han såsom Hellas' fiende
förtjänt att avskys utav oss; men ändå
är han ej utan många vackra sidor —
En verklig hjältetyp, så manligt skön...

KRITON.

Nu är det nog. Du vet, att härarna
emot varandra legat flera dagar —
i morgon tidigt blåser man till strids;
men då är det för sent att hoppas räddning.
Philippos räknar våras antal dubbelt.
Strategerna uti vår här ej ense
om någon stridsplan äro. Undergång
är viss för oss. Därför jag kommit hit
i denna dräkt att söka dig och stärka
din föresats; ty nu jag vet, dig kallar
en högre makt att frälsa Hellas' folk.

HERMIONE.

Min far, jag fattar ej hur du har kommit
till sådan visshet.

KRITON.

Zeus, allfadern själv,
har sådan givit mig i sinnet in.
Då du mig lämnat, fattade mig sorgen,
farhågor tärde djupt min själ, tills jag
ej längre kunde härda ut. Då grep mig
helt plötsligt tanken att de höge Gudars
orubbeliga vilja forska ut.

Jag vandrade åstad bort till Dodona,
att av oraklets svar bli kunnig om,
vad öde dig och Hellas förestod.

HERMIONE.

Vi gick du då förbi det helga Delphoi?

KRITON.

Ack, det ju Pythia har övergivit,
se'n man Apollons helgedom med plundring
besudlat. — Mycket ont jag på min väg
fick lida, tills jag sent omsider hann
mitt mål. Det var en natt; förfärligt mörker
betäckte redan hela nejden. Runt
kring bergets toppar blixtar, fräsande,
upplyste templet som vid foten låg.
Stormvinden skakade den gamla eken,
som i århundraden den store Zeus'
Kronions eviga beslut har tolkat
med sina tusen gröna tungor. Se'n
jag offerskänken givit, satte sig
prästinnan under trädet till att lyssna
på lövens tysta språk och klangen av
de kopparbäcken, som i trädet hängde.
Hon bidde så det ögonblick, då guden
sig skulle sänka ned i hennes sinne;
då reser hon sig plötsligt upp, och med
en stämma, skälvande av helig bävan,
uttalar hon de ödesdigra orden:
»Offret re'n färdigt står; Athenas dotter det tänder.»
Jag sökte länge i min själ att vinna
en lösning på den underbara gåtan,
men utan att dess mening kunna finna.
Då frågade jag mina offerdjur

till råds och forskade med ivrigt sinne,
tills jag omsider fann ett nöjsamt svar.
Athenas dotter, det var du; Philippos
var offret — icke Hellas som jag först
var böjd att tro. — Välan, Hermione,
i denna natt, förrän Bootes,
som sist bland stjärnorna till vila går,
av Äos jagas i Okeanos,
skall du ditt verk uti fullbordan bragt.

HERMIONE.

Om så är gudens vilja, må det ske.
Betänk dock först, om mina krafter räcka
att taga i min svaga hand vårt Hellas'
och våra landsmäns öde.

KRITON.

Nej, min dotter,
här är ej tid att överlägga nu.
Då Gudar tala, anstår oss att lyda.
Och därför skall du med en ed bekräfta
beslutet, att ej återgång för dig
står kvar.

HERMIONE.

Ej några eder obetänksamt
man giva bör; ty om mig styrkan sveke —

KRITON.

Du tvekar redan. Vad betyder det?
Jag känner ej igen Hermione.

HERMIONE.

Förlåt mig! Det var blott ett ögonblick
av svaghet, förorsakad av de mödor

jag utstått denna sista tid. — Nåväl,
nu är jag färdig.

KRITON
öppnar ett knyte, som han fört med sig.

Då må offret börjas.
Jag tagit med båd' offervin och trefot
i händelse jag skulle träffa dig.

HERMIONE.

Du varit omtänksam som vanligt, fader,
nu skall jag göra eld.

De reda till offret.

KRITON.

Kanhända detta
är sista gången som vi nu tillsammans
förena våra böner. O, mitt barn,
låt mig, om så det är, få trycka dig
intill mitt fadershjärta. Ej jag sörjer
ändå, ty de Olympiske dig utsett
att föra deras planer ut. Till lön
du får ett namn, som ej skall dö, förrän
vårt sköna modersmål hört upp att ljuda
från mänskoläppar. — Nu, I gudar, tagen
den heligaste ed som ej kan lösas
av Zeus, allfadern själv.

HERMIONE
gjuter vin i elden och talar med darrande stämma.

Jag svär vid Styx,
som uti underjorden slingrar fram
sin svarta bölja, och vid alla gudar,
som uti Hades' mörka boningar
och i Olympens ljusa salar dväljas,

att förr än Phoibos jagat natten bort
barbaren falla skall och Hellas åter
sin framtid se emot med glättigt hopp;
och om jag sviker, må min skugga då
kringirra fridlös intill evig tid.

KRITON.

Nu, dotter, är du icke mera min.
Men än ett ord! När du ditt värv har fyllt,
så skynda hit till templet med en fackla,
stig upp på kullen och den sväng tre gånger
omkring ditt huvud. Det för oss ett tecken
till anfall vara skall. Nu måtte Zeus
dig skydda, barn! Lev väl och gå förrän
ditt hjärta mjuknar upp av mina tårar!

Omfamning.

HERMIONE.

Jag ljudet hör av steg; där komma män
från makedonska lägret. Dröj ej längre.
Min sista kyss och nu — farväl!

KRITON.

Men säg
mig först, om du ej känner dessa män —
de tyckas höra till strategerna.

HERMIONE.

Nu ser jag — det är ju Philippos själv
och hans förtrogne vän Parmenion.

KRITON.

Philippos!

HERMIONE.

Fader, känner du igen
den ynglingen som vid hans sida går?

KRITON.

Kallimakos! Glöm ej din ed, min dotter!

Kriton och Hermione gå åt var sitt håll. Philippos, Parmenion och Kallimakos inträda.

PHILIPPOS.

Vänd om till lägret du, Kallimakos,
och framför min befallning, att man genast
bereder sig till morgondagens strid.

Kallimakos går.

Jag törs ej lita på förrädare.

PARMENION.

Än mindre gå i sällskap med en sådan.

PHILIPPOS.

Jag skyr ej medel för mitt stora mål.
Men nog! Här är en lämplig plats för oss
att fiendernas ställning överskåda.

PARMENION.

Jag fruktar blott, vi kommit fram för långt.
Betänk, o konung, att vi inom skjuthåll
för deras bågar äro. Vore det
ej rådligt, att vi droge oss tillbaka?

PHILIPPOS.

Har ej Philippos alltid varit vän
med faran? Varför skulle han då nu
den frukta, då han nattens mörker har
till sköld och sin Parmenion till vapen?
Men låt oss nu betrakta deras läger.
Ser du den lilla flocken där åt vänster,
i purpur klädda? Det friskaran är
från Sparta. Något längre bort du ser

thebanerne; om nu det vore ljust,
så skulle gyllne sfinxen, som de bära
i sköldarna, dem röja. Väl, jag känner
det folket, se'n jag stred i deras leder.
På högra flygeln åter står Athenais'
åt underjordens gudar vigda skara.
Se hur vid skenet utav eldarna
bekransade de tömma sista bägarn
och under muntert glam fördölja tåren,
som ligger uti ögats vrå på lur
att störta fram! — O, vilket härligt folk!

PARMENION.

I sanning, konung, ej dess like finns;
och dock du hjärta har att det förstöra!

PHILIPPOS.

Du vet begagna denna rättighet
du fått att föra oförställt din tunga.
Jag skall din halva förebråelse
besvara. Ej jag vill förstöra Hellas.
Nej! nej! Vad skulle jag med brända städer,
förstörda åkrar och en hop med slavar?
Vad vore väl för ära att av trälar
bli kallad konung? Den jag ringa skattar.
Men att som hövding hälsas utav män,
som skatta frihet högst av allt på jorden,
en sådan ära är just den jag drömt mig.

PARMENION.

Men först du måste krossa detta folk,
och innan de sig giva, nog de bäste
och ädlaste ha fallit. Nyss du nämnde
den helga skaran. Vet då, att bland dem

man räknar blomman utav Hellas' män.
Demosthenes Paianiéern, månne
det namnet är dig obekant?

PHILIPPOS.

Nej men!
Han var hos mig en gång som sändebud
och talade mot mina fredsförslag
så eldigt, att jag själv på kriget röstat,
om jag hellen då varit. — Skada vore,
om han och flera av hans likar nu
i striden föllo. Därföre jag vill
befallning giva, att man högra flygeln
må skona mest för rytteriets framfart.

PARMENION.

Philippos! Du beundrar detta folk,
du önskade att själv hellen bli kallad,
du prisar deras lycka — dock din rovlust
ej några gränser finner. Du vill röva
åt dig den sällhet som de njuta. Vet,
o konung! att i samma ögonblick,
som du förkrossat deras frihet, är
det också slut med deras storhet. Ej
det folket trivas kan uti den sol,
som strålar från ditt kungadiadem.
Vårt Makedoniens luft är alltför kall
för dessa, som ha fostrats upp i luftstreck,
där nästan evig sommar fröjdar sinnet.

PHILIPPOS.

Mitt ord är sagt; man trugar fred ej bort,
och Hellas skall bli mitt! Tror du, jag skänkte
den äran bort, som re'n då jag var yngling

emot mig log? Jag nu har hunnit över
min levnads middagshöjd. Vad har jag väl
uträttat — och vad har jag vunnit? Jo,
en bräcklig kropp, som varje dag och stund
påminner mig att tiden snart är ute
och manar mig att skynda för att nå
odödlighet och ära. Nu jag står
vid målet; Hellas ligger darrande
vid mina fötter — och jag skulle *vara*
enfaldig nog att ej det gripa? Nej,
när solen fyllt sitt nästa varv, skall jag
som Hellas' konung mitt triumftåg hålla,
och jag vill se, om ej mitt guld skall tala
långt mer än mina svärd och granna ord.
Ty denna hjältestam har sjunkit djupt,
och därföre behöver den en man,
som kan den väcka upp och den behärska
med kraftig hand. Se'n vill jag Hellas med
mitt Makedonien till en stat ena,
som bilda skall mot Persien en förmur,
och resa upp ett rike, som skall sträcka
sin gräns till världens slut.

PARMENION.

Om Gudarne
dig skulle straffa för ditt övermod
och rycka dig från dina planer?

PHILIPPOS.

Låt
så vara! Visst min hälsa bruten är —
än håller jag dock ut. Och om jag även
mitt i mitt verk helt hastigt skulle falla,
så har jag ju en son. Visst är han skägglös

ännu, men det finns mycket hos den pojken
att göra av. Han har ett lejons mod
och räddade en gång mitt liv vid Menton.
Han därför ock har fått sin egen skara;
han skall fullborda vad jag börjat på.

PARMENION.

Du ledes blint utav din ärelystnad,
och att densamma tillfredsställa har
du offrat tusen mänskors liv och ej
en gång ditt eget spart om så det gällt.
Men gudarna, som leda allt till bästa
och nyttja mänskors lumpna lidelser
till sina högre mål, ha ock begagnat
din äregirighet som redskap för
vår hela stora mänskosläkts förkovran.
Ty här på denna lilla fläck av jorden
ha under seklers lopp sig samlat skatter
av bildning, vetenskap och konst, och folket,
likt girigbuken, har med omsorg stängt
sitt skrin och avundsamt missunnat andra
att njuta av dess håvor. — Nu är Hellas
i sista andedragen och förstår
ej själv förnuftigt nyttja sina skatter.
Därför, då ej med godo det vill göra
sitt testamente, så är den uti
sin rätt, som tvingar det att lämna
ifrån sig rikedomar, vilka eljest
förutan gagn tillintetgöras skulle.
På grund därav jag drager ut i kriget,
fastän det tyckes mången, att vi strida
för orättfärdig sak.

PHILIPPOS.

Du talat väl.
Men se blott vilken trasig stackare

Diogenes inkommer.

där kommer klivande — och lykta har han,
fast månen är uti sin tolfte natt.
Han ser mig misstänkt ut. Hör på, kamrat,
vad söker du så ivrigt där på marken?

DIOGENES.

Odödlighet och makt och rikedom
och granna kläder och en hatt med fjädrar
och så en byst att ställa på mitt as.

PHILIPPOS.

Din hjärna är visst inte riktigt klar?

DIOGENES.

I forna tider var hon hjälplig nog;
men nu, se'n jag kom på den galna tanken
att bli odödlig, är hon lite krasslig
emellanåt.

PHILIPPOS.

Är du väl äregirig?

DIOGENES.

Å! Alldeles förbannat!

PHILIPPOS.

Men det syns
då inte på dig.

DIOGENES.

Nå, man borde skämmas
att skylta med sin uselhet! Aj! Aj!
Nu sätter hon mig an igen — just här

i vänstra sidan. — Vet du intet medel
att bota denna hiskeliga sjuka?
Jag har försökt så mången kur, men ingen
har hjälpt.

PHILIPPOS.

Du vet ej vem du talar vid?

DIOGENES.

I sanning, nej!

PHILIPPOS.

I dag är jag Philippos;
i morgon är jag din och Hellas' konung.

DIOGENES.

Då vill i dag jag säga dig ett ord.
Jag vet, du vill förstöra Hellas, vill
uti elände störta tusentals
med människor — blott för din äras skull.
Men tror du, att din ära skulle vinna
så mycket på det blod du låtit flyta?
Då vore skäl, att du lät slakta ned
all boskap, som du stal uti Illyrien,
och så förgylla upp din äras glans,
som har på sista tiden börjat rosta,
då det nödvändigt måste ske i blod.
Nej, jag vet bättre. (Patetiskt.)
Drag ditt svärd, o kung!
Stöt ned mig — och ditt namn skall evigt leva;
ty vet — du har besegrat filosofen
Diogenes, den största människa,
som någonsin på denna jord har vandrat.

På knä.

Men skona Hellas!

PHILIPPOS till Parmenion.

Fast han ej tycks klok,
så lyser kärleken till fosterjorden
likväl igenom dunklet, likt en gnista,
som under askan av en härlig eld
ännu ett ögonblick vill flamma upp.
Det är ej utan att jag ömkar Hellas.

Till Diogenes.

Men bort med dessa fega känslor! — Gå!
Jag skänker dig ditt liv.

DIOGENES.

En kunglig skänk
minsann! Det kunde jag dig giva nyss.

Blåser ut ljuset.

Jag skall ej lysa på din fattigdom,
du mästerslaktare, du tjuvars kung,
du dårhuspatient, du narr, som sätter
ditt liv på spel för att få nöjet bära
en silverring på huvut!

PHILIPPOS.

Gå din väg,
förrän jag tröttnar på ditt galna upptåg.

DIOGENES.

Farväl! Vi träffas, kung, hos maskarna. (Går.)

PHILIPPOS.

Han är ej klok. — Men än en gång jag vill
dem bjuda fred på villkor som förut.
Parmenion! Sänd genast av ett bud
till lägret och låt en härold förkunna
mitt sista anbud, att man sedan ej

må säga, det jag som barbar mig ter.
Jag väntar här på svar, och under tiden
skall jag en stund på marken vila mig.
Farväl!

PARMENION.

Om jag ej vore viss därpå,
att faran fruktar dig, så skulle jag
ett vänligt råd dig ge — att icke sova
på denna öppna plats.

PHILIPPOS.

Jag skall ej sova.

PARMENION.

Rätt så! Ty sömnen alltid var bedräglig. (Går.)

PHILIPPOS lägger sig på marken.

Jag tror, naturen dock tar ut sitt krav.
Philippos är ju också människa,
lik alla andra fjättrad utav stoftet.
Varföre skulle jag då ej liksom
de andra njuta av den ljuva sömnen
och drömma nu — för sista gången kanske —
den sköna dröm, som innan nästa morgon
skall bliva verklighet? — O Hellas! Hellas!

Somnar.

HERMIONE

klädd i en fältkappa, med en otänd fackla i handen; utan att se Philippos.

Han är ej kvar! Förunderligt — jag mötte
ju nyss den man, som följde honom hit.
Måhända något förefallit här?
Nej! Nej! Det är ej möjligt, att Philippos
bland sina landsmän räknar fiender.

En sådan hjälte måste vara älskad.

Sätter sig på en sten vid källan.

I vindar, svalken I mitt heta blod!
I blommor, döven med er doft mitt sinne!
Vi skulle friden blott en flyktig gäst
uti mitt sinne bli? — Blott några månvarv
tillbaka och jag var ett glättigt barn,
som jagade i yster lek och ras
kring fält och kullar, sjungande i kapp
med sädesåkerns barn, den arla lärkan.
Så kom en yngling, skön som guden Phoibos,
och talte till mig på ett språk, som förr
jag aldrig hört. Jag blev så underlig
till mods. Mitt hjärta ville kväva mig
med ängslan och i nästa ögonblick
det sprang av fröjd. Det Eros var som nu
uti mitt sköte fötts. Allt tycktes mig
så nytt och underbart: violens doft
ej förr så ljuvlig varit; ej cikadan
så älskligt sjungit förr; ja, all naturen
mig tycktes klädd i festlig skrud för att
vårt snara bröllop fira. Och han själv
ibland epheberna, så manligt skön,
gick främst, ett huvud högre än de andra,
med kransen på de svarta lockarna,
när han vid spelen vunnit priset. O!
Då anade jag hjälten, som uti
en framtid skulle danas utav honom.
Men, ack, den vackra bilden snart blev krossad;
det fanns ej i hans själ vad jag där sökte.
Jag velat där den frie mannen se,
men fann en träl som fegt sig drog tillbaka,

när landets räddning fordrade hans arm.
Hur allt är annorlunda! Flyktig vorden
bär jag inom mitt bröst ett stormigt hav.
Bland råa krigare jag fått mitt hem
och vill förrädiskt mörda deras kung.
O fasa! Störta honom, hjältekungen,
ifrån det glada jordelivet ned
till Orkos' svarta nästen, där han ej
ett mål kan finna för sitt djärva snille!

Stiger upp.

Men tig, min tvekan! Ty jag måste ju
mitt ödes lagar lyda. Tiden snart
är ute, och jag Hellas' öde bär
invid min barm.

Framtar en dolk.

Det kalla järnet bränner
som eld; det trängtar att få släckas snart
i blod. — Välan! Nu bistån mig, I Gudar!

Går åt makedoniska lägret, men stannar då hon varseblir Philippos.

Det är han själv! — O, vilken härlig hjälte!
Här ligger han i sömn, så lugn, så trygg
som barnet invid modersbarmen. Ej
han fruktat nattens fasor. Se, han ler,
som om han uti drömmen såge bilder
ifrån sin barndomstid, och dock vad allvar,
vad majestätiskt lugn uppå hans panna
sig lägrat! O Selene, avundsvärda
gudinna, som hans ögon kyssa får!
Jag ville stänga dina strålar ut
ifrån hans anlet. — Dock, då fick jag ju
ej mera njuta av den sköna synen. —
O ve! Jag glömmer vad mig kallat hit.

Bort! Bort från mina ögon, sköna bild!
Jag hatar dig, du niding, som mitt land
vill röva. Ja, du måste dö! Dö? Dö? —
O Gudar, varför fick ej Hellas föda
en sådan man? Han hade uti nöden
en räddare oss varit. Han ju sagt,
han vill ej Hellas krossa. Ja, han älskar,
beundrar detta folk — varför då icke? —
Ve! Ve! Persephone har fått min ed,
och hotar mig med grymma straff. — Ve! Ve!
Jag älskar dig, Philippos. Skall min kärlek
jag lyda eller dig som tog min ed?

Man hör ljudet av posternas vaktklockor från hellenernas läger.

Man manar mig att föra ut mitt dåd.
Nåväl, mitt fosterland, tag mot mitt offer!

Hon springer fram för att döda Philippos, men släpper dolken, innan hon hinner fram, och stannar plötsligen.

PHILIPPOS
vaknar och springer upp.

Var är jag? Vilken syn! En oread
helt säkert — eller månne skogens nymfer
dig glömt härute under månens sken,
när de i festlig dans sig svingat kring
i mjuka gräset? Skön du är; dock ej
du lånat har din skönhet utav Kypris.
Om ej mitt öga gäckar mig, så har
den kyska Pallas stigit ner ifrån
Olympens jungfrubur. — Men säg, vem är du?

HERMIONE.

En dödlig blott som du jag är, o konung.

PHILIPPOS.

Och vilket land kan sig berömma av
att hava dragit upp en sådan blomma?

HERMIONE.

Uti Athenai har min vagga stått.

PHILIPPOS.

Och i vad ärende har hit du kommit
på denna plats och denna sena timme?

HERMIONE.

Du ser det blanka järnet, som i gräset
uppfångar månens strålar?

PHILIPPOS.

Det var ämnat
åt mig?

HERMIONE.

Ja!

PHILIPPOS.

Så! Du är en hurtig flicka.
Men säg, vad har Philippos då dig gjort,
att du hans liv utsläcka ville?

HERMIONE.

Du
mig frågar slikt! Och re'n du lyftat har
ditt svärd att med ett hugg förgöra Hellas!

PHILIPPOS.

Finns det då icke män i Hellas kvar,
som uti ärlig strid det kunna skydda,
då sina döttrar ut det skickar att
med lönnmord fläcka sina rena händer?
Hur kunde du till sådan neslig gärning
dig låna? Och vi förde du ej ut

ditt brott — ty annat namn jag ej kan finna
för dylik handling —?

HERMIONE.

Konung, säg ej så!
Du har mitt liv i dina händer; men
ej såsom brottsling inför dig vill jag
mitt straff mottaga. Du ett ädelt sinne
inom dig bär och fattar väl, hur kärlek
till fosterbygd och hem en dödlig kan
förleda till att glömma bort vad rätt
och ädelt kallas plär. Så hör mig då,
förr än du dömer.

PHILIPPOS.

Jag vill höra dig,
min käcka flicka; ty du tyckes mig
ett manligt sinne bära i din barm.

HERMIONE.

Jag såg, med grämelse och sorg uti
mitt hjärta, hur ditt falska guld smögs in
och såsom långsamt gift sin smitta spred,
tills hela statens kropp förgiftad blev.
När slutligen mitt Hellas' öde hängde
på spetsen av ditt svärd, då greps jag av
en helig trängtan att det rädda. Snart
jag visshet fick, att Gudarne mig kallat.
Min far av Zeus det ödesdigra svaret
emottog, då han till Dodona sig
begav. Av detta eldad, jag dig sökte.
Och nu du ser mig här. Min svaga hand
du tack är skyldig, att du ännu skådar

Selenes milda anlet. Men jag ber dig,
och ej du neka kan min sista bön.

På knä.

PHILIPPOS.

Stig upp! Ej höves en så modig flicka
om livet tigga.

HERMIONE.

Nej, jag tigger ej
av dig det liv, som hämndens gräsliga
gudinnor tillhör. — O, tag du mitt liv!
Ty härligare död kan jag ej få
än falla för den störste hjältes hand,
som denna usla tid har fött.

PHILIPPOS.

Tror du,
jag fläcka vill min hand med kvinnoblod
och stöta bort den ädlaste bland kvinnor
jag än har träffat på min väg? Ty du
helt visst Athenas stolta sinne fått
och skall mig följa till mitt hus.

HERMIONE.

Ve! Ve!
Det skulle blott fördärv dig bringa, ty
jag brutit har min ed, som nyss jag svor
vid Styx.

PHILIPPOS.

Den skall jag lösa dig ifrån.
Men se, där kommer min härold från lägret.

HÄROLDEN kommer.

Man visade helt skamligt av ditt anbud,
o konung! — och med ord så nesliga,
att jag ej vågar med dem skymfa dig!

PHILIPPOS.

Vad svarade man dig? Säg ut!

HÄROLDEN.

Ack, herre!
Man sade, att Philippos uti natt,
förr'n man till anfall blåst, i korpars krävor
re'n sin förvandling skall till mötes gå.

PHILIPPOS.

En hekatomb, I Gudar, om I straffen
en sådan fräckhet! Gå — blås upp till *strid!*
Härolden går. — Månen har gått ned. — Mörker.
Och nu, min tappra flicka, tänd på facklan,
som ligger där — den kom just bra till pass —
och lys mig på min väg till lägret! Vad?
Du dröjer! Varför skälver så din hand?

HERMIONE.

O Gudar! Nu förstår jag eder mening.
Philippos, denna fackla skulle bli
mitt tecken till hellenerna, att du
ej mera fanns och att för Hellas' folk
dess frihets sol gått upp. Så hade jag
uti min dårskap gudens vilja tolkat,
som bjöd mig, dotter av Athenai, tända
det redan färdigredda offret. O!
Det Hellas var, som stränga gudar utsett
till offret — icke du! Nåväl! Jag följer

befallningen. Då intet hopp är kvar,
så må de fege anse som en ära
att falla få i öppen strid och gå
till Hades, fäktande för sina liv
till sista man som Hellas' äkta söner.
Nu eld på bålet, att det flamma må
de höge, grymme gudar till behag!

Hon tänder facklan, springer upp på kullen och svänger den över sitt huvud. Man hör hellenernas härskri.

PHILIPPOS.

Det Hellas' dödskri var. Philippos segrar.

De gå.

I CHAIRONEA.

En festsal.

FÖRSTA ÄDLINGEN.

...Men drottningen, hon rasar utav ilska
att se sig så tillbakasatt för henne.

ANDRA ÄDLINGEN.

Var säker du, Olympia skall veta
att göra sig den flickan kvitt. Låt bara
Philippos sova av sig segerruset.
Men se, där kommer flickan själv hitåt.
Låt oss bege oss av; hon kanske skulle
anropa oss om bistånd, och jag alltid
för kvinnotårar varit mycket rädd.

HERMIONE inkommer.

Det är då här jag bida skall hans ankomst.
Men här ser ut som man till fest har rustat,
vad kan väl vara meningen med detta?

FÖRSTA ÄDLINGEN.

Har ingen sagt dig det förut?

HERMIONE.

Jag frågar
ju er.

FÖRSTA ÄDLINGEN.

Jo, kungen firar här sin seger,
och då plär det gå lustigt till — med dans
och sång och spel. Du får nog dansa, du. —
Tänk på nu hur du skall behaga honom. (De gå.)

HERMIONE.

O, vilket gruvligt öde väntar mig!
Jag vaknar upp ur en förfärlig dröm.
Ve över mig! Vad har jag gjort? — Min handling
mig dömer fasligt för mitt samvets domstol.

KRITON inkommer.

Ve! Ve dig, djupt beklagansvärda barn!
Att aldrig jag dig givit livet! O!
I stränge gudar, varför straffa mig,
eländige, med sådan grymhet? — Kom,
min dotter, till mitt slitna bröst och låt
mig än en gång dig trycka i min famn.
Ack, se då på mig! Varför irrar då
din blick ett mål att finna? Varför söker
den ej det trogna fadersögat? Skulle
måhända du ha något att fördölja?
Ack nej! Bort, bort, du lömska misstro, som
bedraga vill mitt arma hjärta! Kom,
mitt barn! Jag känner, ja jag vet, att du
är lika ren och fri från skuld som då
jag lämnade dig sist. — Vi dröjer du?

HERMIONE på knä.

O, dyre fader, krossa ej ditt barn
med dessa milda ord! Nej, må din vrede
och din förbannelse mig drabba; ty
blott då kan blygselns rodnad släckas ut,

när jag umgällda får mitt brott. Ja, stöt
mig bort ifrån din famn, ös över mig
vad smädelser du finna kan — och jag
skall nämna det långmodighet och mildhet.
Ty vet, ej finns i Hades straff nog grymt
för mig, som svek mitt fosterland.

KRITON.

Vad hör jag,
Hermione! ack säg: det är ej sant —
och jag dig tror.

HERMIONE.

Vad båtar väl en lögn,
när tusen fallnes dödsskri vittna om
mitt svek? Ty det var jag som tecknet gav
till anfall. Då ej mer fanns någon utväg
att genom nesligt mord vår frihet rädda,
så ville jag bereda mina landsmän
den äran att som hjältar falla.

KRITON.

Ej
du sagt ännu vad olyckshändelse
dig kom att bryta eden som du svor.
Vi förde du ej dådet ut, o säg?

HERMIONE.

Ack, fråga nattens tysta skuggor, som
bevittnade den strid mitt samvete
inom min barm utkämpade med viljan.
Ja, fråga dem vad makt min hand då höll
tillbaka, när mitt offer redan låg
med bröstet blottat till att taga stöten;
ty ej jag själv än fattar det. Ej äran

att som mitt lands befrierska i hävden
odödligheten vinna, icke fruktan
att bryta eden, icke straffens fasor,
dem Minos, den förfärlige, på mig
utkräva skulle, kunde spänna senan
uti min hand. Jag var för svag, och därför
är slut med Hellas; men Philippos lever.

KRITON.

Må Gudarne tillgiva dig, mitt barn,
din svaghet. Ack, blott mitt var felet. Varför
tog jag ej själv, fast gammal, på min lott
det värv, som var för stort för dig, min dotter?
O, trefallt ve mig, arme, som ej fick
de minas öde dela, som på ängen
därute sina viloställen fått.
De vila efter livets strider, se'n
de druckit glömska utur Lethes våg.
O, jag förbannar denna stund, då jag
mitt enda barn uti fördärvet bragte.

HERMIONE.

Ack, fader, ej är skulden din. Du följde
ju Gudens maning blott.

KRITON.

O nej! Jag dåre,
som icke fattade hans mening! Allt,
allt är förbi; ej båtar mer att klaga.
Hermione, vi måste nu begagna
ett lägligt ögonblick till flykt, på det
jag söka må en fläck utav den mark
som mina fäder brutit, att jag där
må vila mina trötta lemmar och

begråta där mitt arma, arma Hellas,
tills döden torkar bort den sista tåren.
Men fort, mitt barn! Snart hit man samlas; då
min undergång är viss. Ty vet, jag flytt
från mina väktare, och nu de rasa
av harm, jag gissar. Fort då härifrån!

HERMIONE.

Ja, låt oss skynda...! (Avs.) Men vad omotståndlig
förtrollning binder mig vid denna plats?
Samvetet ropar: »gå!» men hjärtat ropar:
»Bliv kvar!» Jag hatar denna plats, och dock
den är ju mig så kär!

KRITON.

Vad fattas dig,
mitt barn? Du yrar? Ej är tid att dröja

HERMIONE.

Nej, vänta blott ett ögonblick, jag ber.
Jag följer dig.

Går mot dörren med Kriton, men springer hastigt tillbaka och blir stående mitt i salen.

Nej! Nej! Jag stannar här!
Ja, döda mig, min far, och jag vill tack
på mina knän dig giva, om blott här,
inunder detta tak, jag sluta får
mitt liv. Jag kan ju ej ändå fly undan
mitt straff. Stöt dolken i mitt svaga bröst
och jaga anden ut ur hennes hydda —
då vill jag med mitt sista andedrag —
mitt hjärtas hemlighet dig yppa, som
jag blott åt natten och åt Artemis,
den kyska, anförtrott. Så hör: jag älskar
Philippos!

KRITON.

O, I stränge, grymme Gudar!
Vi skullen I så mycken sorg och smälek
uppå mitt gamla huvud hopa? Barn,
det var då uti kärleksyra som
du dig förleda lät till detta brott
emot den helga eden? Nyss du var
beklagansvärd blott, medan du ännu
stod ren inför mig; nu är du blott värd
förakt, då du ditt land uppoffrat har
för att en brottslig kärleks åtrå följa.
Att du, en mö utav Athenai, vill
den skönhet ge till plundring åt barbaren,
som gjort din gamle far och dina landsmän
till slavar! Du, den stolta, rika flickan,
vill nu hans segerfest försköna med
din fägring och din röst med deras blanda,
som här vårt Hellas' gravöl fira! Ve!
Ve över dig, som har ditt land förrått!
Må flöjters och cymbalers ljud uti
ditt öra då förvandlas till de dinas
förtvivlansfulla dödsskri, och när du
till segrarns skål pokalen höjer, måtte
då ångrens grymma kval ditt vin förgifta...
Men nej! Vad säger jag? Det får ej ske.
Du är mitt barn, och fast du väl förtjänt
din hårda lott, skall man dock aldrig säga,
att jag min dotter lät i smälek dväljas.
Nej, nej, min ära måste räddas, även
om eget blod det skulle kosta.

Kriton går till andra sidan av salen, där vapen äro upphängda såsom väggprydnader. Han ämnar nedtaga ett svärd, då vakter inkomma och gripa honom.

HERMIONE.

Fly!

KRITON.

Vem söken I?

VAKTEN.

En attisk fånge, som
helt nyss från oss har rymt och nämnes Kriton,
men som vi nu ha lyckligtvis fått åter.

HERMIONE.

Av nåd — blott vänten till Philippos kommer!

KRITON.

Om Gudar vilja det, vi råkas åter.

Kriton och vakten gå.

HERMIONE.

Må Phoibos släcka ut sitt ljus, att ej
det på min skam må lysa. Fasan bleker
den rodnad blygseln på min kind vill tända.
Bort härifrån till mörka, djupa skogen,
att jag min skam må dölja i dess natt!

Hon springer mot dörren; den är stängd. Hon kastar sig på en stol. Dörren öppnas, och Olympia, åtföljd av en slavinna, inträder.

OLYMPIA.

Det måtte vara hon, som där sitt anlet
betäcker. Säkert blyges hon att skåda
sin härskarinnas skönhet. Mig det lyster
att henne få betrakta. Upp, slavinna!

HERMIONE uppspringer.

Vem är du, att med sådant tilltal du
bemöta vågar dottern utav Kriton,
Athenais vittberömde Arespräst?

Vi skratten I? Vi skåden I på mig,
som man ett vilddjur, nyss ur skogen taget,
betrakta plägar?

OLYMPIA.

Du ej tyckes veta
med vem du talar.

HERMIONE.

En barbarisk kvinna,
jag gissar, om ej dina later och
ditt råa tungomål ha ljugit.

OLYMPIA.

Fräcka!
När dig blir kunnigt vem jag är, skall du
i stoftet tigga om förlåtelse
för slika ord av Hellas' drottning — så
jag nämns.

HERMIONE.

Du ljuger! Än har Hellas ej
åt någon drott skänkt diademet; därför
du stulit detta namn att överskyla
din ringhet med.

OLYMPIA.

Du usla mask! Du myra!
Så övermodigt skicka dig mot mig,
Philippos' maka! Du föraktligaste
bland dödliga, som ville stjäla bort
från mig min makes kärlek, vet, jag blott
behöver ge en vink — och du ej mer
skall skåda dagens ljus. Jag kommit hit
att få betrakta detta underdjur,

som vågat tränga sig emellan mig
och honom som min make är.

HERMIONE.

Det är
ej sant. Du kallar dig Philippos' maka,
hans bädd du delar — och förstår dock ej
vad kärlek är; ty då du dömde visst
på annat sätt mig, arma barn, som blott
mig värma ville vid hans äras sol,
men ej om honom tvista. Så förmätet
jag aldrig sträckt min tanke som att äga
den störste, ja, den ende m a n jag skådat.

OLYMPIA.

Du fagra orm, som med din skönhet — ty
du är dock skön — dig tänkte nästla in
uti min makes hjärta, vet, din fägring
förgänglig är. Har du väl sett om hösten,
hur komosandalon, den fagraste
av hyacinters släkte, huru hon,
med stolthet skådande på sina systrar,
som blygsamt dölja sig i hennes skygd,
om aftonen helt sorglöst dricker daggen
uti sin granna kalk, ej anande
att innan nästa äos nordanvinden
har brutit hennes stolta stam och blekt
den purpurstänkta kronans bjärta färger?
Då ligger hon i mulln förglömd, förvissnad;
men hennes blyga systrar leva ännu
och fröjda sig åt solens glada ljus.
Ser du, en sådan frostnatt blott — och jag
ej fruktar dig, den vapenlösa, mer.

HERMIONE.

Vad gräslighet har du i sinnet väl?

OLYMPIA.

Se så, min sköna, nu tror jag, att modet
har givit med sig. Se, där kommer hämnden!

EN HÄROLD.

Giv plats för konungen!

Philippos inkommer, företrädd av musikanter, danserskor m. fl. och åtföljd av svit, däribland Kallimakos, jämte en mängd krigsfångar, bland dem Kriton. Denne gömmer sig bakom en pelare, så att han ej ses av Hermione.

OLYMPIA.

Jag hälsar dig,
min konung och min make, nu långt mer
mig kär, se'n du med segerkransen om
din panna vänder åter ifrån striden.
Må segerropen nu med kopparns ljud
sig blanda och mot etern stiga upp
och föra kring Philippos' lov så långt
som jordens länder sträcka sina gränser!

ALLA.

Philippos hell!

Fanfarer.

PHILIPPOS.

Hav tack, Olympia!
Nu är mig segern dubbelt skön, då du
mig sådan hyllning skänker. Kom, låt mig
dig trycka till min järnbeklädda barm!
Var viss, mitt hjärta slår dock lika varmt

inunder den. Och låt ditt öga tolka
ditt hjärtas hemligaste önskan; ty
på sådan dag jag fylla vill din bön,
vad än du fordra kan av mig.

OLYMPIA.

Betänk
dig först, att icke ångern se'n må följa
på ett förhastat löfte.

PHILIPPOS.

Nej, min vän,
jag litar på ditt ädla hjärta, att
du icke fordrar något, som min glädje
förstöra skulle på min segerdag.
Jag svär. Nåväl, är du nu nöjd?

OLYMPIA.

En ringa,
högst ringa ting begär jag. Det finns här
bland fångarna en flicka, som jag fäst
mig vid — och jag behöver just en sådan.
Stig fram, Hermione!

KALLIMAKOS för sig.

Hon här! O ve!

PHILIPPOS för sig.

Fördömda öde!

OLYMPIA.

Vad! Du tvekar redan?

PHILIPPOS.

Det är en särskild händelse.

OLYMPIA.

Du har
förglömt din ed.

PHILIPPOS.

Hon tillhör dig.

OLYMPIA.

Din gåva
mig varit mera kär, om ej hon följts
av denna dystra blick. Hav tack ändå!

PHILIPPOS.

Till bords nu, vänner, och må festen börja!

De sätta sig och fylla bägarna.

OLYMPIA.

Ett härligt vin; jag ej dess like känt.

KALLIMAKOS för sig.

Jag kan ej dricka. O, det luktar blod!

PHILIPPOS.

Det vill jag tro, då det så mycken möda
oss kostat har att det förskaffa; ty
det tappat är just i Korinthos. Ha,
rätt lustigt! I går afton drucko de
mitt gravöl under trotsigt skämt — i dag
jag deras och ur samma lägel. Så
föränderlig är lyckan.

PARMENION.

Sant du talar,
o konung! Må du själv ej glömma det
och tacka Gudarne, som segern gåvo.

PHILIPPOS.

Vad säger du? Vem gav mig segern? Tog
jag ej den själv måhända? Och vad har
den icke kostat mig? Min egen son
var nära att förgås, och på sin sjukbädd
han ligger, tärd av plågor, under det
att vi oss fröjda. Och hur mycket guld
har jag ej kastat ut att deras sinnen
uppmjuka? Å, jag visste nog, det föll
i bördig jordmån. Nu jag skörda skall.
Nu vill jag rycka masken av och visa,
att jag är härskare och ej som förr
en ödmjuk vän och bundsförvant. För fram
de fångna hit, mitt för, att ock mitt öga
må någon njutning ha och att, då vinet
sitt täckelse för minnet släpper ned,
jag dock min seger skåda kan framför mig.

PARMENION.

Nej, håll! O konung, blygs du ej att så
Thersites' snöda roll dig taga an
och, lik en pojke nyss från färlan sluppen,
förhäva dig och skymfa dem, som drabbats
av ödets grymma nyck och nu i vanmakt
för dina fötter ligga?

PHILIPPOS.

Hit, drabanter,
och gripen...! Nej! Befall musiken spela!
Nej, tyst! Gån bort, I slavar, att er fröjda
med kostlig mat och dryck! Må fångarna
er syssla sköta! Så min vilja är.

Slavarna gå. Fångarna kringbära kransar och vin. Kriton kredensar bägaren åt Kallimakos och smyger oförmärkt gift i vinet.

OLYMPIA
tar en krans och lägger den på Philippos' huvud.

O, att det vore diademet, som
jag nu uppå ditt huvud lade! Då
uti min lycka skulle intet fattas.

PHILIPPOS.

Var lugn, min vän; den dagen kommer ock.

OLYMPIA.

Nåväl! Jag vill då av ditt löfte njuta
och går nu att om diademet drömma;
ty ej mig höves längre stanna här.
Farväl, min vän! Kom med, Hermione!

KRITON träder fram.

O konung! Du kan ej en fader neka
att taga avsked av sin enda dotter?

PHILIPPOS.

Det vare dig beviljat.

KRITON går emot Hermione.

Tack, o konung!

Farväl, Hermione!

Stöter ned henne med en dolk, som han dolt under kappan.

Nu är du räddad.

HERMIONE döende.

Tack, fader, tack! Farväl, du sköna Hellas,
du havsomsköljda, fordom Gudars hemvist!
Var tyst, du näktergal i lagerlunden!
Ej någon lyssnar mer till dina sånger.
Det vilda kriget dödat dina åbor,
du tysta skog; den gamle Pan är död.

Och alla Gudar övergivit dig,
mitt arma fosterland. Mitt kära Hellas!
Farväl, du Helios, som uti sekler
har skänkt ditt ljus åt denna hjältestam,
som har i dag för alltid trätt från scenen!
Släck ut ditt ljus, ty Hellas är ej mer! (Dör.)

KALLIMAKOS
som lyft upp sin bägare, släpper den.

Se, det rinnande blodet från gyllne pokaln,
hur på marken det fräser och skummar!
Det förbländar mitt öga och bränner min hand
mina lemmar av dödskyla isas.
Spelen upp där, I männer, må flöjt och cymbal
tysta ned mina mördades dödsskri!
Varför stirrar du på mig och hotar så vilt
och kring huvudet ormarne skakar?
Ack, du ropar på hämnd. Ve mig, som har sålt,
för min kärlek mitt älskade Hellas!
Nå välan, jag dig följer — med glädje jag dör,
då jag intet har mera att älska! (Dör.)

PHILIPPOS.

O fasa! Bägge döda — och du, gubbe,
är upphovsman till dessa tvenne dåd!

KRITON.

Du såg det själv.

PHILIPPOS.

Vad är ditt namn och vem är du?

KRITON.

Jag nämndes Kriton, Hyknos' son
utav Athenai; numer är jag namnlös.

PHILIPPOS.

Hur kunde du till sådant brott förledas?

KRITON.

O konung, aldrig har jag större handling
uti mitt liv fört ut, än då jag slog
mitt eget barn och släckte faderskänslan
för att befria henne ur ditt våld.
Du hörde själv hur hon mig tackade.
Vad denna ynglingen beträffade,
så känner du tillräckligt av hans bragder,
att finna, det en överlöpare,
en stackars vekling, som ej skydde medel
för att sin lusta tillfredställa få,
förtjänte väl en neslig död med gift
och ej för svärdshugg falla. Han var just
en värdig son utav det ruttna Hellas.

PHILIPPOS.

Hon var din dotter, och du sände henne
att mörda mig: må hennes blod dig döma.
Hitåt, I männer, tagen fast den skurken!

KRITON.

Tillbaka, trälar! Ej en fri hellen
sig låter bindas av barbarers händer.
Ja, yvs, Philippos, av din seger; se,
där ligger Hellas nu för dina fötter,
ett lik bekransat med den dystra apium.
Vad vill du nu med henne? Ögat släckt,
den friska kinden bleknad, snart en askhög
blott återstår utav det sköna tempel,
där hennes höga själ sin boning haft.
Ja, frässa nu utav förgängelsen!

Res sedan upp en byggnad uppå Hellas'
ruiner och låt den mot himlen sträva!
Det kommer dock en tid för dig, så visst
som höge Gudar ännu skipa rätt,
då den skall ramla. Kanske du förnummit
om detta underbara folk, som säges
ur oceanen stigit upp och nu
vid Tiberns stränder sina tjäll ha byggt?
Till dem sig Gudarna ha vänt, då de
oss övergivit. Ännu går det folket
i sina barnskor; men den djärve anden
hos ynglingen sig röjer och den växer
med varje dag, tills mannen färdig står.
Ve dig, du stolte makedonier,
när du får skåda Romas djärva örnar
ifrån de svarta skeppen flyga upp
och kretsa omkring dina fjäll! Då är
för dig ock hämndens timma kommen; då
skall samma öde drabba dina barnbarn,
som denna dag har drabbat Hellas. O!
Vad skall jag mer bland dessa slavar göra,
som krypa vid tyrannens fötter? Nej,
som luften nödig är för människan,
så var för Hellas' söner deras frihet,
och henne man begravit här i dag;
därföre vill jag, medan jag ännu
är fri, i döden följa henne.

Dödar sig med dolken.

PHILIPPOS.

Ve!
Vad sorglig syn! Det var en droppe malört
uti min glädjebägare. Jag skänker

er, fångar, frihet — dock på villkor att
I fören dessa två hem till Athenai,
som dem har fostrat. Men Kallimakos,
förrädaren, må bliva obegraven.
Se'n skolen I på Kerameikos fira
med offer likbegängelsen och resa
på deras mull en minnesstod av marmor,
som för ej födda släkten vittna skall,
att Hellas än var stort uti sitt fall.

I ROM

DRAMATISK SITUATION I EN AKT

DE TALANDE.

Albert Thorvaldsen.
Axel Pedersen.
Marianne Magnani.
Signor Rodrigo.
Monsieur Lambert.
Sir Hope.
En polistjänsteman.

År 1803.

En ateljé. I fonden två fönster, genom vilka man skymtar ett italienskt landskap; mellan fönsterna en soffa. Dörr till höger. Till vänster en stor gips, föreställande Jason; mitt på golvet en kavalett, vid vilken Thorvaldsen står och modellerar. Till höger ett staffli. Tavlor på väggarna; eskisser och modeller. En gitarr står på golvet, lutad mot soffan, på vilken Pedersen ligger, rökande pipa. För övrigt härskar en »artistisk oordning» i rummet.

Första scenen.

PEDERSEN. THORVALDSEN.

PEDERSEN gäspar.

THORVALDSEN vänder sig om.

Jag tror du ligger och dig latar än?

PEDERSEN.

Vad skall man göra väl, min hedersvän,
när ej siroccon nå'nsin vill passera?

THORVALDSEN.

Om du vill vara god och observera
igenom fönstret, skall du dock få se,
att sunnanvinden äntligt måst sig ge
för nordan. Nu är tramontanan här,
som på sin vinge svalkan till oss bär.

PEDERSEN.

Gud vare lov! Man slipper denna pina,
som kommer själens krafter att försina...

THORVALDSEN.

Men ändå är dig så oändligt kär,
då hon ett hyende åt lättjan är.
Se så! Ryck upp dig ur din slöhets dvala!

PEDERSEN.

Men låt då luften först en stund sig svala!

THORVALDSEN.

Nej, stig nu genast ifrån soffan opp
och låna mig en stund din lata kropp,
ty jag vill sluta min eskiss i dag,
då snart min tid är ute.

PEDERSEN.

Vad för slag?
Du tänker alltjämt ge dig härifrån
tillbaks till Holmens varv och tälja gubbar
åt beckbyxkompanit...

THORVALDSEN.

Ett öppet hån
det vore om jag dröjde — och du tubbar
mig ej att stanna — ty de staven bröto
helt säkert över mig...

PEDERSEN.

Om ock de tjöto
sitt anatema över dig, så borde
du ändå stanna här.

THORVALDSEN.

Ej klokt jag gjorde,
om jag mig stötte med Akademin;
det kunde kanske bliva min ruin.
Men låt oss lämna denna sorgsna fråga
och icke redan nu vårt sinne plåga!
Ty än vi ha ju åtta dagar kvar
att njuta här tillsammans, förr'n jag far.
Upp med dig nu och sitt en stund modell,
så skall du sedan släcka få din törst
uti en flaska äkta muskatell.

PEDERSEN.

Men låt mig röka ut min pipa först!

THORVALDSEN.

Då blir du utan vin, din lurifax.

PEDERSEN.

För all del, bror, då är jag redo strax.

Springer upp ur soffan, lägger bort pipan, fattar gitarren och sätter sig på en stol.

THORVALDSEN

sätter honom i en lämplig ställning.

Så där! Behåll nu denna posityr!
Var stilla se'n och håll ej något fyr!

PEDERSEN.

Jag får ju under tiden musicera?

THORVALDSEN.

Det får du visst — det skall mig ej genera.

PEDERSEN.

Då börja vi.

THORVALDSEN.

Nu vred du åter nacken!

PEDERSEN.

Men hör då upp att bråka! Är det tacken
för det besvär jag har mig gjort?

THORVALDSEN.

Se så!
Nu skall du icke mera snäsor få.

PEDERSEN
knäpper några ackorder på gitarren och börjar sjunga.

»På Arnos strand en lilja stod»; —

Lägger bort gitarren.

nej! här i kvalmet går det ej att sjunga; —
den satans hettan torkat hals och lunga!
Men du skall höra litet poesi,
som jag har gjort.

THORVALDSEN.

Så där ja! Ett, tu, tri,
så är du ock poet!!

PEDERSEN.

Å nej! Min bror!
Ej är så gott om skalder, som du tror,
ty ej är man poet för det man rimmar—
nej, gu' bevars! man nu för tiden simmar
tätt upp till hakan uti bouts-rimés,
som skickas till förläggaren exprès...

THORVALDSEN.

Nu är du elak — men vem har dig lärt
att dikta?

PEDERSEN.

Det ju varjom är beskärt
att kunna sätta rim i radens ända. —
Du har väl aldrig gjort det du kanhända?

THORVALDSEN.

Min själ den ädla konsten jag förstår!

PEDERSEN.

Och varit uti Rom sex hela år!

THORVALDSEN.

Vad hör det hit? Här blir man ej poet.

PEDERSEN.

Jo, jo! min bror, det kanske bäst jag vet.
Här växa rim på alla trän minsann,
och om man sedan arrangera kan,
så går det lätt att verser sammanskriva —
se'n druvan väl fått fantasien liva.
Hör blott på: alm och palm — det klingar bra!
Och pinjer — vigner — ypperligt! Va sa'?
Jag vill nu icke nämna anemon,
som skulle gå tillsammans med citron...
Nu skrivas dessa på ett pappersblad
det ena på det andra i en rad,
och se'n man fyller i med vackra ord,
så — hast du mir geseh'n — är versen gjord...
Nu skall jag deklamera upp min sång.

THORVALDSEN.

Tack, tack! Den är väl inte alltför lång?

PEDERSEN.

Å nej, blott litet tålamod du har.

THORVALDSEN.

Ja, ännu har jag något därav kvar.

PEDERSEN.

Uti en lund av palm,
av lager, asp och alm,
beskuggad utav pinjer
emellan gröna vigner,
en liten bäck flöt fram —
där speglade en anemon
uti dess våg sin stam —
vid foten av en stor citron...

THORVALDSEN.

Det där — det var ju bara botanik!

PEDERSEN.

Å skäms! Det är ju fin naturlyrik!
Men du tycks inte ha det minsta sinne
för vad natur man kalla plär.

THORVALDSEN.

Håll inne
med slikt! Jag älskar högt naturn, den fria,
men höra på en jämmerlig kopia
utav densamma kan jag icke lida —
Men nog! vi skola icke längre strida
om denna sak. — Se så, nu är du fri.
Gå nu beskedligt bort till ditt staffli!

PEDERSEN.

Men först vi skulle ju ett glas oss få?

THORVALDSEN.

Ja! det var sant! Men det beror dock på,
om det finns mynt i huset — låt oss se!

De leta i fickorna.

PEDERSEN.

Hur var det? Sju bajocchi — jag har tre.

THORVALDSEN.

Och lika många jag. — Det fattas en.

PEDERSEN.

Ja, det var tusan! Tyst — nu har jag den!

Går till en spegellåda.

THORVALDSEN.

Du tänker mynt ur spegellådan ta?

PEDERSEN.

Ja men! Se här — nu är det jämnt. Hurra!

En brevbärare lämnar ett brev.

PEDERSEN

tar emot brevet, läser utanskriften.

Se här ett bref — helt säkert från din far.

THORVALDSEN.

Jag undrar vad han att förtälja har.

Läser högt.

»Min kära Bertel!

Då du nu hållit på med din konst i så många år, utan ha gjort några framsteg, och Akademien har kallat dig tillbaka, så har jag tyckt bäst vara, att du övergav det där onyttiga arbetet och hellre blev en duglig hantverkare. Därför har jag skaffat dig en plats vid varvet, som du måste tillträda den 14 denna månad, precis på dagen, såvida du skall kunna få den. Res därför åtta dagar förr än som bestämt var! — Härmed respengar. — Nu har du hört din fars vilja. — Gud vare med dig!»

Min Gud! Det skulle vara re'n i dag,
I kväll, om tvenne timmar! —

PEDERSEN.

Vad för slag?

THORVALDSEN.

Ja! vetturinen avgår ju i kväll
på slaget nio.

PEDERSEN.

Hör du — var nu snäll
och lugna dig — åtminstone en dag!

THORVALDSEN.

Nej, resa re'n i afton måste jag,
ty eljest dröjer det i åtta dar,
förr'n nästa vetturinen åter far.

PEDERSEN.

Än se'n?

THORVALDSEN.

Då kommer jag ju hem för sent.

PEDERSEN.

Än se'n?

THORVALDSEN.

Då blir mig platsen nog förment.

PEDERSEN.

Än se'n?

THORVALDSEN.

Än se'n?

PEDERSEN.

Ja! vad kan du riskera,
om ock det föll dig in den da'n mankera?
Nog kan du bli i alla fall en träl.

THORVALDSEN.

Min faders vilja är tillräckligt skäl...

PEDERSEN.

... för dig att överge din konstnärsbana?
Nej, bror! Du en gång svurit konstens fana,
då får du ej så skymfligt henne svika.

THORVALDSEN.

Ja, ja! Men alla äro icke lika
bekymmerslösa som du är...

PEDERSEN.

Hur så?

THORVALDSEN.

Förlåt! Men nu skall du mig rätt förstå,
du legat här och målat åtta år
rätt snart; — ej därför jag dig förebrår,
men då du ej den minsta framgång rönt,
hur kan du då väl anse vara lönt
att sträva på en sådan knagglig stråt,
där ej med varje steg det går framåt?

PEDERSEN.

Du frågar, varför ej jag tröttnat än...
En mycket sällsam fråga, käre vän!
Ty den som är i stånd att bliva trött
på konstens väg — han har sin tid förnött,
men ej man glömma får: »festina lente»!

THORVALDSEN.

Som du har översatt med: »far niente».

PEDERSEN.

Det blir en sak för sig; — men som vi blott
än äro lärlingar, varför så brått
att pocka på odödlighet och ära?

THORVALDSEN.

Men just emedan man än går i lära,
och ej det är för sent att återvända,
så önskar man — vad sedan än må hända —
få utsagt klart för sig — ja eller nej,
om man går rätta vägen eller ej.

PEDERSEN.

Du om din kallelse då tvekan bär?

THORVALDSEN.

Ja, bror! Det är just det, som jämt mig tär.

PEDERSEN.

Var god och fråga Jason, som där står,
om han har gjort sig själv!

THORVALDSEN.

Jag ej förmår
att döma i min egen sak, men då
den ej publikens bifall kunnat nå...

PEDERSEN.

Därför den ej kan fattas utav packet!

THORVALDSEN.

Men här ju varit flera män av facket,
som den med axelryckningar belönt.

PEDERSEN.

Tror du att dessa finna något skönt
uti en naken kropp, då du har brutit
de trånga skrankor de kring konsten slutit?

THORVALDSEN.

Hur skall jag då få visshet om det rätta?

PEDERSEN.

Till hjärtats röst din lit du blott bör sätta.

THORVALDSEN.

Men om den mig på villovägar för?

PEDERSEN.

Det kan den ej: — det är Guds röst du hör.

THORVALDSEN.

Men skall jag ej min gamle fader lyda?

PEDERSEN.

Guds kallelse mer måtte väl betyda
än önskningar utav din far och mor.

THORVALDSEN.

Min tack emot min far ej vore stor,
om nu jag stannar. Nej, min vän, jag bör
hans kärlek så ej gäcka.

PEDERSEN.

Ack! det gör
du ej, fast du i detta fall ej hör
de goda råd, hans blinda kärlek giver.

THORVALDSEN.

Jag hans befallning hört och därvid bliver...
Nu, kære broder, bjud ej längre till
att få mig kvar; — mitt bästa nog du vill,
men jag bör ej en stackars far bedröva;
därför jag reser! — Som det ej lär töva,
förr'n vagnen står för dörrn, så hjälp mig nu
att snöra ränseln; — se'n vi kunna ju

att tömma sista avskedsbägarn gå
till osterian ut vid Buffalo.

Tar fram sin ränsel och börjar ordna den; Pedersen tiger en stund, därpå fattar han ränseln och kastar den i en vrå.

PEDERSEN.

Här blir vid Gud ej någon resa av!
Vill du så slösa bort vad Gud dig gav
och fräckt begå ett sådant själamord? —
Ja, ja! nu väljer jag ej mina ord —
så får jag lov att något företa,
som kan dig från fördärvets avgrund dra.
Ja, hör, du egensinniga krabat,
och häpna, skratta, baxnas och bliv flat,
att om en timme är det slut med nöden,
och du kan le mot dina framtidsöden,
ty du i kväll med lyckan skall förenas
i skepnad av en liten fransk Mæcenas.

THORVALDSEN.

Men så förklara då ditt galna prat!

PEDERSEN.

Ja! om du lugnar dig en smul', kamrat! —
I dag, då jag i Vatikanen gick,
så fick jag se en man med nobelt skick,
som tycktes för skulpturen intresserad...
Om en minut så var jag presenterad.
Se'n vi en stund där pratat med varandra,
så kom man, från det ena till det andra,
att tala om vad man inom skulpturen
här gjort inunder senaste sejouren.
Då passade jag på och ryckte fram
med Jason; talte om den kungastam,

från vilken dina anor du skall leda.
Han blev förtjust och ville strax ha reda
på din adress — och svor på att din lycka
snart vore gjord. — Som jag då kunde tycka,
så var han visst en säker spekulant,
och du får se att allting går galant!

THORVALDSEN.

Ej kan man väl vid lösa ord sig fästa.

PEDERSEN.

Men man skall alltid hoppas på det bästa.
För övrigt tycktes han ej vara svår
att vinna... Tyst! man uti trappan går.
Det är visst han. Se så! se morsk ut bara,
och du får inte alltför artig vara,
ty då han komme lätt på den idén,
att du i dina stycken vore klen;
och visa dig ej heller angelägen
att få affärn i gång! Var ej förlägen
ändå... jag skall ta resten på min del.

THORVALDSEN.

Ja! Give gud, att ej vårt hopp slog fel!

PEDERSEN.

Det knackar!... Det är han!... Var god stig på!
Låt mig nu honom först på livet gå!

Andra scenen.

DE FÖRRE. LAMBERT.

LAMBERT.

God afton, mina herrar!... Mycken ära!
Men jag skall inte länge er besvära...
Det är herr Thorvaldsen, jag gissar?

THORVALDSEN.

Ja!

LAMBERT.

Ja! ser ni vilken blick jag har... ha, ha!

PEDERSEN.

Men var så god... stig fram, monsieur Lambert
och se på denna pjäs!...

LAMBERT lorgnetterar Jason.

Ah, ah! mon cher,
och ni har gjort den där?... Mon Dieu! Mon Dieu!
Men det är ju ett mästerverk... parbleu!
Se hit, herr Pedersen!... Se vilken kropp...
En idealgestalt från tå till topp!
Se vilka linjer — vilken evrytmi —
i proportionerna vad harmoni!

PEDERSEN.

Och vilket liv... se hur han rör sig blott!

LAMBERT.

Vad? rör han sig?

PEDERSEN
betraktar Lambert med en genomträngande blick.

Jag menar, att han fått
en sådan rörelse!

LAMBERT.

Hm! Jag förstår;
och likväl vilket plastiskt lugn där rår!

PEDERSEN.

Ni tyckes hemmastadd i estetiken.

LAMBERT.

Ja! något litet... och ser ni plastiken,
den är dock blomman utav alla konster...

PEDERSEN.

Och i kritik är ni ett riktigt monster!

LAMBERT.

Ni tycker det? Men så skall ni ock veta,
att jag har något sett! Ja, ni får leta
uti Paris en ateljé, där man
ej känner till munsjör Lambert.

PEDERSEN.

Minsann!
Men låt oss gå tillbaks till själva saken!
Det är ju sagt, ni aldrig skådat maken
till sådan grann staty?

LAMBERT.

Jag svär därpå!

PEDERSEN.

Och dock är han av gips ännu... tänk då,
hur han i marmor komme att se ut.

LAMBERT.

Ja! vi ska hoppas, att han ock till slut
en sådan värdig dräkt får lägga an.

Till Thorvaldsen.

Och nu jag önskar er, min unge man
all möjlig framgång på er vackra bana...
Jag re'n i fjärran kan er framtid ana,
ty ni ett snille är av första rangen...
Men jag beklagar, att jag på momangen
är nödgad lämna denna sköna staden
och träda an min resa upp till Baden,
ty eljest det en verklig jouissance
mig varit, göra eder connaissance...
Och nu, kom i min famn, du Phidias!

Omfamning.

Se här! Letar i sin plånbok.

PEDERSEN avsides.

Nu kommer det, men... was ist das?

LAMBERT.

Mitt kort. — Om eder väg en gång er för
till Seinens strand och ni mig nöjet gör
att då min boning gästa några dar,
så hoppas jag, att re'n jag kunskap har,
att ni beställning fått på er staty...
Och det bör ej er göra mycket bry
att finna någon spekulant, jag tänker.
Därtill min välgångsönskan jag er skänker,
och nu jag lämnar er. Adjö! Adjö! Går.

Thorvaldsen förblir allvarsam och tyst.

Tredje scenen.

THORVALDSEN. PEDERSEN.

PEDERSEN.

Jo den! Han borde, ta mig fan, fått spö!
Se! så'na äro våra mecenater!
De träda upp med stå̊t och lärda later
och fiska fraser utur estetiken,
att sedan kunna slå sig på kritiken...
Ja! Gud bevare oss för konstens vänner;
för dem man sina kol förgäves bränner.
De stjäla bort vår tid med ord så söta
och smutsa våra golv och dörren nöta
att se'n med sitt beskyddarskap få skryta.
Men bed om hjälp... då plär beskyddet tryta.
De tro vi kunna leva av tirader,
exklamationer, prat och embrassader,
men glömma att av jord vi ock ä' komna...
Vad nu, bror Bertel, tänker du att somna?
Vad är det å̊t dig?... Men kan du ej svara?

THORVALDSEN liksom uppvaknande.

Tag fram min ränsel, ty jag måste fara!

PEDERSEN.

Är det ditt sista ord?

THORVALDSEN.

Det kan du fråga?

PEDERSEN.

Nu har jag gjort vad uti min förmåga
har stått att rädda dig. Jag kan ej mer,
då själv din konst så fegt du överger.

THORVALDSEN.

Nej, Axel! Du får inte vara bitter,
då i min barm förtvivlan sitter.
Har jag ej allt försakat för mitt mål?
Har jag ej lidit allt, en dödlig tål?
Och att jag nu en faders vilja hör,
det är en svaghet, som jag ej rår för.
Det får du ej som lumpen feghet svärta!
Och tro ej att med köld uti mitt hjärta
jag lämnar dig och mina andra vänner...
Nej, nej! det djupt i själen bränner. —
Och Marianne... det kära barnet... vad
skall hon väl säga?... Ej hon mer blir glad,
då jag så utan avsked reser bort
från henne;... ty dels tiden är för kort
att få ett bud... dels har jag inte mod
att hennes tårar se. Hon är så god,
den flickan, att det ont i själen gör
att henne lämna. Men jag inte bör
de sista stunderna med klagan störa...
Nu hjälp mig, broder, att min ränsel snöra!

PEDERSEN.

Du vill då resa från mig?... Ack, vad livet
ändå är uselt;... knappt blev det mig givet
att njuta av din ädla vänskaps lycka,
förr'n ödet henne från mig skulle rycka.
Vem skall nu mera dela sorg och fröjd
med mig?... Vem gör mig med min lott förnöjd,
som du har gjort? För vem skall jag min sång
nu stämma vid gitarrn, när kvälln blir lång?
Ack! ingen, ingen!... Tystna då min lyra,

Sparkar till gitarrn.

att ej du väcker upp de minnen dyra
från denna glada tid vi njutit här,
vid denna konstens härd, för oss så kär!

THORVALDSEN.

Jag tror, min gamle hedersvän, du gråter?

PEDERSEN.

Visst gråter jag... men nu så vill jag åter
bli glad... Se så! tag nu och packa hop,
men jag går ut och skaffar oss ett stop
av bästa Montefiascone.

THORVALDSEN.

Men
för all del, kära du, kom snart igen!

Pedersen går.

Fjärde scenen.

THORVALDSEN. Sedan MARIANNE.

THORVALDSEN
går några slag över golvet och stannar framför Jason.

Är detta verkligen den sköna bild
av Hellas-sonen, jag fick se på färden,
då själen, ifrån stoftets zoner skild,
på lätta vingar steg mot andevärlden,
och vid vars åsyn varje fiber skalv,
och hjärtats strängar dallrade av tjusning,
då över himlarymdens höga valv
jag skymtade av Gud en fjärran ljusning? —
Ack, nej! Det är en dunkel skenbild blott

av idealet, som för mig sågs sväva.
O! varför kunde icke då jag fått
den sköna bilden i mitt sinne gräva
och sedan giva den gestalt och form,
att med dess skönhet fröjda mänskligheten!...
Så går det jordens son, när han med storm,
titanen lik, vill uti sinnligheten
den himmelska idéen draga ner...
Kanhända har jag mig på vägen irrat,
då jag har svurit skönhetens banér.
Måhända var förnuftet ock förvirrat
av ungdomsyran, då jag övergav
för konsten allt och tog helt glad min stav
att vandra på den törnbeströdda stig,
där man med nöden jämt får föra krig.
Helt visst! det måtte hava varit så,
då ännu ej jag hunnit framåt gå
ett enda fjät och dock så länge strövat
och varje konstens malmgång redligt prövat...
Och vilket ömkligt fuskverk har jag bragt
i dagen!... Där det står som ett g i v a k t!
för mig att vända om... Ditt rop jag hör,
och nu jag icke längre tveka bör
att följa varningen. Nåväl, friskt mod!

Han fattar sin hammare.

Jag skall dig störta ned, avgudastod,
som har mitt hjärta narrat till din dyrkan.
Och nu, I gudar! svike ej mig styrkan,
då jag vill mig ur dvalan väcka opp
och slå till marken varje fåvitskt hopp!

Springer mot Jason för att krossa honom, men stannar plötsligen.

Vi ser du på mig så med sorgsna blickar
och vänligt varnande emot mig nickar?
Min hand förlamas.

Han kastar bort hammaren.

Nej! jag kan ej slå
mitt eget barn, ty så du är ändå.
Ja! har jag ej med smärta djup dig fött,
och har ej hjärtat utav sorgen blött,
då du, en del utav mig själv, slets bort!...
Men ock du fröjd mig skaffat, fastän kort,
ty du är skön ändå. O! nu jag känner
den eld, som ner i själens djup mig bränner!
Ja! jag vill leva att den elden vårda,
att den en gång må härligt bryta ut
och må mig möta öden, än så hårda,
jag vill dock striden modigt kämpa slut!

En klocka höres ringa. Han går till fönstret.

O, Gud! till Ave kampanilen ringer
och manar mig att på min avfärd tänka.
I kväll dess ton ej friden kan mig skänka
som förr... nej, djupt i hjärtat det mig stinger
att höra på den dystra sorgesång,
som dock så glättigt klingat mången gång.
Han lik min sällhets själaringning ljuder,
och till min glädjes jordafärd han bjuder.
Ja! nu är all min lycka lagd på bår,
och ej en gnista hopp mig återstår.

Döljer ansiktet i händerna.

Marianne inkommer sakta med en fruktkorg på huvudet och en blombukett i handen, vilken hon lägger på ett bord; därpå går hon bort med korgen till Thorvaldsen och ställer den framför honom.

MARIANNE.

God afton, Bertel! Men vad står nu på?
Du gråtit ju... men säg, vad är det då
för fel?... Nå, tala om för din Marianne,
så skall du få min korg... ser du så grann
den är... och vilka druvor, se så klara!
Orangen se'n... och fikonen så rara!
Men se då på mig, stygge Bertel! Hör
du inte vad jag säger dig?... Då gör
jag liksom du... jag sätter mig och tjurar;...
se'n får du se, om du utav mig lurar
ett enda ord!

Sätter sig på en stol.

THORVALDSEN
stiger upp och går till Marianne.

Förlåt mig, Marianne!

MARIANNE.

Nej! Låt mig vara!... Jag är ond.

THORVALDSEN.

Det kan
du inte vara, då jag säger dig,
att det är sista kväll'n du är hos mig.

MARIANNE.

Du narras bara för att god mig få
igen.

THORVALDSEN.

Nej, nej, min flicka, tro ej så...
Jag är ej hågad för att skämta nu,
då om en timme re'n jag reser.

MARIANNE springer upp.

Du,
du vill från din Marianne då vända dig?
Ack, du blott skämtar... men du ser på mig
så allvarsamt... Det är då sanning vad
du säger, och du ger dig re'n åstad
i kväll!... Och ej ett ord därom mig sänt!

THORVALDSEN.

Min kära vän! det skulle aldrig hänt,
om ej i kväll först resan blev besluten...

MARIANNE.

Men varför vill du lämna oss så där?
Har du väl ledsnat på att vistas här?

THORVALDSEN.

Ack nej! min studietid är nu förfluten,
och jag är tvungen vända åter hem.

MARIANNE.

Ej är du tvungen till att lyda dem;
du måtte väl din egen herre vara
och ej behöva inför någon svara
för dina gärningar...

THORVALDSEN.

Du kan ej fatta
vad nöd vill säga.

MARIANNE.

Nå, jag måste skratta!
Går det väl någon nöd på dig? Du har
ju allt vad du behöver... och en karl
som du kan nog sig skaffa vad som brister,
så framt du icke kraft och hälsa mister.

Tänk efter bara!... Gubben, som där står,
för den du minst en femti scudi får...
Det är ju vackert det till börja med!
Så får du vara här en tid i fred
och göra flera; om det ej förslår,
så skall du veta, att jag ock förstår
att skaffa någon inkomst. Ser du, jag
kan sälja blommor — och det gör var dag...
Men varför ser du på mig så där dyster?

THORVALDSEN.

Du har nu varit för mig som en syster
i trenne år. — Du allt för mig försakat:
när jag har legat sjuk, då har du vakat
och skött mig omsorgsfullt, som blott en kvinna
det kan... och jag har än ej kunnat finna
ett sätt att all den godhet värdigt löna,
som jag så ofta utav dig fått röna...
Och nu du vill ditt sista offer bära
till mig. — Din godhet rör mig, flicka kära,
så djupt, att det mig helt förtvivlad gör,
att med ett avslag jag din fröjd förstör.

MARIANNE.

Nej, nej! Det får du ej... du skall bli kvar!

THORVALDSEN.

Nej! bed mig ej! Du vet jag har en far,
vars önskan gärna jag uppfylla vill.

MARIANNE.

Då frestar jag dig icke längre till
att stanna; men jag följer dig på färden,
om ock du bor på andra sidan världen.

THORVALDSEN.

Men tänk då, flicka, på din gamla mor,
hur hon dig skulle sörja, om du for
från henne.

MARIANNE.

Du har rätt. Men vad skall väl
jag göra? Ack, jag sörjer mig ihjäl.

Femte scenen.

DE FÖRRE. PEDERSEN.

PEDERSEN
som nyss har inkommit och synes något upprymd.

Det skall du icke göra, Marianne,
ty jag på heder dig försäkra kan,
att om ett år så är han åter här
hos lilla vännen, som han håller kär.
Se så, låt oss nu alla vara glada
och våra sorgsna sinnen muntert bada
i en foglietta Montefiascone,
och sedan högt ett hjärtligt »vivat» dåne
för vännen Bertel.

MARIANNE.

Har du intet hjärta,
ditt odjur, att så skämta med vår smärta?

PEDERSEN slår upp buteljen.

Ack! säg ej så! Då ej uti vår makt
det står att ändra vad som ödet lagt
på oss, så må vi ej med klagan öka
dess bitterhet, men då i stället söka

att lindra smärtan med ett glättigt sinne,
att ej vår vän ett alltför sorgligt minne
som ressällskap på vägen med sig för!

THORVALDSEN.

Rätt talat, broder! Det är som sig bör.

PEDERSEN patetiskt.

Och nu, min vän, hav tack för flydda tider
och för ditt bistånd uti andens strider!
Min hälsning för till Gefions väna ö
och hennes sköna, bokbeklädda strand.
Ja! hälsa varje liten blåögd mö
och tryck från mig en kyss på hennes hand!

Man hör ett posthorn utanför.

THORVALDSEN.

O Gud! För porten står nu vetturin'...
Och jag ej hunnit än att packa in!

De hjälpas åt att samla ihop några persedlar i ränseln.

MARIANNE.

För all del skynda!

THORVALDSEN.

Ack! det blir för sent.

PEDERSEN.

Så låt oss hjälpas åt. Det är då rent
fördömt i dag!

Ny hornstöt.

THORVALDSEN.

Nu blåser han igen.

Sjätte scenen

THORVALDSEN. MARIANNE. PEDERSEN. RODRIGO.

RODRIGO
inkommer och stannar överraskad.

Håhå! Varthän så brått, min unge vän?
Vi ha en gås att plocka med varann...

Lämnar en räkning.

Jag tror jag kom i rättan tid, minsann!

THORVALDSEN.

Min bäste herr Rodrigo, låt mig fara!
Min vän, herr Pedersen, för allt skall svara.

RODRIGO.

Er vän har ej betalt sin hyra än,
så den kan jag ej lita på.

THORVALDSEN.

Än se'n?
Ni har min Jason där i pant.

RODRIGO.

Va' sa'?
Er Jason?... Vad ska jag med den? Haha!
Tror ni, jag något för den där kan få?
Ni själv fått intet, vad får jag väl då?

THORVALDSEN.

Håll mun på er, ni gamle skälm, och packa
er genast uti väg!

MARIANNE.

Stå ej och snacka
om saker, som ni ej förstår! Gå ut,
min herre!

RODRIGO.

Sa' hon det, min sockerstrut?

Hornstötar.

THORVALDSEN.

Men låt mig komma ut!

PEDERSEN
går häftigt emot Rodrigo.

Ur vägen, herre!

RODRIGO.

Ni vill då göra saken dubbelt värre?
Tillbaka! Eller ropar jag polis.

THORVALDSEN.

Jag måste resa nu för varje pris.

RODRIGO
tittar ut genom dörren; man hör bullret av en vagn, som rullar bort.

Nu finnes intet hinder; var så go'!
Nu skall jag lämna er i allsköns ro.
Ödmjuka tjänare!

PEDERSEN.

Ni är en bov!
Så går ni jämt och lurar på ert rov...

RODRIGO.

Jaså, ni talar i en sådan ton...
Då skall jag snart er lära ta reson.

THORVALDSEN.

Men Axel lugna dig, var ej så het
du därigenom ådrar oss förtret...

PEDERSEN.

Var lugn du själv och låt mig tala slut!
Det gör så gott en gång, få sjunga ut...
Hör på, du gamla bracka, som där står.
Du är så visst av själva fan ett hår,
som salig far min kristnad var till Peder...
Du har ej minsta känsla utav heder...
På hjärta ä' du ock. totalt renons,
ja, känslolös och kall du är som brons...
När har du haft med oss förbarmande?
Var dag du kommit hit in larmande
för några fattiga bajocchis skull!
Din vedbod var i vintras överfull,
men skänkte du oss då en enda pinne,
fastän vi fröso bistert, vi, härinne...
Och när vi ofta varit utan mat,
då har du gött dig du vid fulla fat...
och se'n du fyllt din buk... då gick du hit,
predikade om vådan av kredit,
höll föreläsningar om sparsamhet,
om konsten att på ingenting bli fet!...
Du tror dig hava privilegium
att kliva på helt fräckt i våra rum
och oss behandla så där nonchalant
och kritisera vad vi gjort... helt frankt.

Rodrigo står och fingrar på en eskiss. Pedersen slår honom på fingrarna med sin käpp.

Låt bli och klå på andras saker, nöt!

RODRIGO.

Aj! aj! men skäms ni ingenting... ni bröt
min tumme utur led... Ropar utåt. Polis, hallå!
Man överfaller mig...

Sjunde scenen.

DE FÖRRE. EN POLISTJÄNSTEMAN.

EN POLISTJÄNSTEMAN.
Folk samlas i dörren.

Vem ropar så?

RODRIGO.

Jag blivit förfördelad av de två
artisterna, som hyra i mitt hus.
Den ene ville rymma helt burdus,
förrän han hade inbetalt sin hyra...
Den andre, som har jämt haft svårt att styra
sitt satans lynne, slog mig med sitt rör;
alltså ni dem till rådstun båda för —

MARIANNE
springer fram till Rodrigo.

Min Gud, ni är väl ej ändå så hård!

THORVALDSEN.

Men vill ni inte giva oss ackord?

PEDERSEN.

Vi ackordera med en »sådan där»!...

RODRIGO.

Nu är ni styv, men snart ni mjukna lär!...
Konstapel, var så god och gör er plikt...

POLISTJÄNSTEMANNEN.

I kraft utav Hans Helighets edikt
för främlingar som vistas i hans stad...

Åttonde scenen.

THORVALDSEN. PEDERSEN. MARIANNE. HOPE.

HOPE

som bland folkmassan vid dörren en stund betraktat uppträdet kommer in; trycker några guldmynt i händerna på polismannen och Rodrigo... dessa buga sig och gå jämte folket.

PEDERSEN avsides.

Vem är, som kommer in så där gerad?

HOPE

går fram mot Thorvaldsen.

Herr Thorvaldsen?

THORVALDSEN.

Jaha!

HOPE.

får sikte på Jason, uppgiver ett utrop av beundran och betraktar den under djup tystnad.

PEDERSEN avsides.

En mecenat!

MARIANNE avsides.

Ack, må han ej betala blott med prat.

PEDERSEN avsides.

Se, hur förtjust han är. Det var då väl,
att man fick se en enda konstnärssjäl

bland alla dessa ateljéflanörer
och huvudlösa konstproduktsklackörer.

HOPE
vänder sig om och betraktar Thorvaldsen, går därpå helt lugnt fram, tar honom i famn och kysser honom på pannan.

Vill ni en dylik Jason åt mig skänka?

THORVALDSEN förlägen.

I marmor?

HOPE betraktar honom vänligt.

Unge vän, kan ni väl tänka
ett stoff, nog värdigt åt en sådan bild?
Nog av... er möda skall ej bli förspilld.
Kom hem till mig i morgon... Här mitt kort.
Ni har fått glänta på Olympens port...
Se till, att den ej stängs... Farväl, min vän.

Går.

Nionde scenen.

DE FÖRRE utom HOPE.

PEDERSEN.

Nå, ser du, där kom äntligen vår deus
ex machina direkt... skål, frater meus!

MARIANNE.

Nå, Bertel, vill du ej bli glad igen,
då lyckan kom så hastigt ifrån höjden?

THORVALDSEN.

Visst är jag glad; men aldrig bliver fröjden
fullkomlig här i livet... ty jag tänker,

min far ej alldeles så lätt mig skänker
sin tillgift.

PEDERSEN.

Ah, den saken bra nog går,
när om ditt renommé han höra får;
ty säkert är, min bror, att våra fäder
nog bliva stolta och att det dem gläder,
då vi ha ära vunnit... men nu »basta»
med klagolåten!... och låt oss bortkasta
allt dåligt lynne, då vår nöd är slut!

THORVALDSEN.

Klä'n på er nu, så vandra vi ditut
till osterian genast.

PEDERSEN.

Ja, må ske!

THORVALDSEN.

Men låt oss skynda oss, att vi må se,
hur soln Sankt Peters kors med strålglans höljer,
förrn bakom Monte Mario han sig döljer.
Kom nu, så gå vi genast.

PEDERSEN.

Varför så?
Tror du ej, att vi ändå kunna få
oss några bägare?

THORVALDSEN.

Det tror jag nog,
men jag vill liva upp ett gammalt minne:
sen I, i dag är just den dagen inne,
då jag för sex år sedan vägen tog
till Monte Pincio, att få där betrakta

den helga staden uti all dess prakt...
Jag kom och såg... mig grep en sällsam makt.
Och mina knän sig böjde ned så sakta,
och hjärtat klädde sig i högtidsskrud.
En suck så andaktsfull smög från min mun:
»Här är ett heligt rum, och här bor Gud»...
Kom, låt mig njuta än en sådan stund.

De gå.

DEN FREDLÖSE

SORGESPEL

PERSONER.

Thorfinn.
Valgerd.
Gunlöd.
Gunnar.
Orm.
Bipersoner.

Handlingen på Island omkring 1100.

En stuga. Dörr i bakgrunden. Vindögon tillslutna med träluckor. Väggfasta bänkar med högbänken på vänstra sidan. Högbänkstolparna sirade med bilder av Odin och Tor. Eld på ärilen mitt på golvet. I taket rökfång. Väggbjälkarna behängda med saxsvärd, yxor och sköldar. Vid högbänken en harpa.

Gunlöd står vid det öppna vindögat och blickar utåt. Genom detsamma skönjer man havet belyst av norrsken. Valgerd sitter vid ärilen och spinner.

VALGERD.

Stäng vindögat!

GUNLÖD tiger.

VALGERD.

Gunlöd!

GUNLÖD.

Du talade, moder?

VALGERD.

Vad gör du?

GUNLÖD.

Jag ser på havet.

VALGERD.

När skall du lära dig glömma?

GUNLÖD.

Tag från mig allt — men låt mig behålla minnet!

VALGERD.

Se framför dig, eller stupar du!

GUNLÖD.

Vem lastar den starke vikingen att han ser tillbaka då han lämnar sin strand!

VALGERD.

Du har haft tre vintrar att göra ditt avsked på.

GUNLÖD.

Du sade rätt — tre vintrar — ty här blev aldrig sommar.

VALGERD.

När drivisen smälter blir det vår!

GUNLÖD.

Norrskenet smälter ingen is!

VALGERD.

Ej dina tårar heller.

GUNLÖD.

Du såg mig aldrig gråta.

VALGERD.

Jag hörde det — och så länge du gör så är du barn.

GUNLÖD.

Jag är ej något barn.

VALGERD.

Vill du bli kvinna, så lid tyst.

GUNLÖD.

Jag skall slå bort sorgen, moder.

VALGERD.

Nej, nej, göm henne som det dyraste du äger. Kornet får icke ligga ovan jord, om det skall bli

ax och kärna. Du har en djup sorg. Hon skall bära stor frid och stor glädje.

GUNLÖD efter något uppehåll.

Jag skall glömma —

VALGERD.

Allt?

GUNLÖD.

Jag skall försöka!

VALGERD.

Vill du glömma din faders hårdhet?

GUNLÖD.

Henne har jag glömt!

VALGERD.

Vill du glömma att det var en tid, då din fäderneboning stod vid Bråvikens strand — att sunnan kvad visor i ekskogen, när isbandet gick upp, och granen doftade och finkarna kvittrade i linden och baldersbrå vyssjade dig till sömn på grönan äng — vill du glömma detta, då du nu hör skrakarne klaga på de nakna skären och nordans snöstormar tjuta kring de skrumpna dvärgbjörkarna?

GUNLÖD.

Ja!

VALGERD.

Vill du glömma att du haft en barndomsvän, som din far slet dig ifrån, för att rädda dig undan vite Krist?

GUNLÖD med förtvivlan.

Ja! ja!

VALGERD.

Nu grät du!

GUNLÖD förvirrad.

Det gick någon på svalen — kanske far är kommen hem!

VALGERD.

Vill du nu dagligen minnas, utan tårar, att vi bo i isarnas land — flyktiga från Svea rike och här hatade av Kristusmännen — ehuru vi ej äro blotare — därför att vi ej vilja låta oss döpas och kyssa biskopens hand. Har du talat vid någon av de kristne sedan vi kommo hit?

GUNLÖD efter en paus.

Nej! — Säg, moder, är det sant att far skall bli jarl på Island?

VALGERD.

Låt det ej bry dig, barn!

GUNLÖD.

Ack! då fruktar jag han kommer att fara illa med de kristne.

VALGERD.

Fruktar du?

GUNLÖD.

Det går någon därute.

VALGERD orolig.

Såg du draken på fjorden i morse?

GUNLÖD.

O ja! Det är en sällspord glädje!

VALGERD.

Bär han Thorfinns märke?

GUNLÖD.

Det kunde jag ej skönja!

VALGERD.

Tag dig i akt, flicka!

GUNLÖD.

Är det i kväll jag får gå ut?

VALGERD.

I morgon — det vet du.

GUNLÖD.

Moder!

VALGERD i det hon går ut.

Se efter elden!

GUNLÖD

ser en stund efter modern; därpå tar hon försiktigt fram ett kors med Jesusbild, ställer det på högbänken och faller på knä.

Krist! Krist! förlåt mig den lögnen jag sade!

Springer upp då hon ser bilderna på högbänksstolparna.

Nej, jag kan icke bedjà då de stygga bilderna se på mig.

Hon söker en annan plats.

Helige Sankt Olof och heliga... ack, att jag ej skall minnas hur biskopen kallade henne! Gud! Gud! — kasta mig icke i skärselden för denna syndens skull — jag skall bedja hela den långa, svåra bönen på munkaspråket — credo — credo — in patrem — ack, jag har ju glömt henne också — jag skall skänka fem stora vaxljus åt Guds Moders altare nästa gång jag kommer till kapellet — credo in patrem omnipotentem.

Kysser ivrigt korset. Sång utanför, beledsagad av citterspel.

Och riddaren for uti österland,
att bedja för kärestan sin:
O Krist, tag jungfruns själ i din hand,

i himmelrik för henne in!
Jag kommer väl åter när granen blommar.

I somrarna trenne han dröjer kvar,
där näktergal'n sjunger i kväll.
Och mässor han håller båd' nätter och da'r
i heliga gravens kapell.
Jag kommer väl åter när granen blommar.

När palmerna knoppas vid Jordans strand,
då ber han en bön till sin Gud,
att åter få vända hem till sitt land,
och trycka i famnen sin brud.
Jag kommer väl åter när granen blommar.

GUNLÖD

som vid sångens början sprungit upp och i förvirring lyssnat därtill, går efter dess slut till dörren att skjuta för bommen, men gör detta så långsamt att Gunnar hinner komma in.

GUNNAR

inträder, klädd som korsriddare, med cittra på axeln.

Gunlöd! Omfamning.

GUNLÖD

sliter sig lös och går mot dörren.

GUNNAR.

Du är rädd för mig — vad är det, Gunlöd?

GUNLÖD.

Så tog du mig aldrig i famn förr.

GUNNAR.

Vi voro barn då!

GUNLÖD.

Du har rätt — vi voro barn då. Vad betyder den där silverfalken du bär i skölden? Jag såg honom i morse på din drake.

GUNNAR.

Du såg min drake — du kände min sång, och du ville ändå stänga dörren för mig — hur skall jag förstå dig, Gunlöd?

GUNLÖD.

Ack! fråga mig ingenting — jag är så underlig till mods — men sitt ner och låt mig tala vid dig!

GUNNAR sätter sig.

Du tiger ju —

GUNLÖD.

Du säger ju ingenting heller.

GUNNAR trycker henne i sin famn.

Gunlöd! Gunlöd! har snön fallit så tätt, att minnet frusit bort — själva eldfjället därute kan ju gråta eld — och du är kall som en snövind — men tala — tala! Varför är du här — vad har hänt?

GUNLÖD.

Svårt har hänt, värre kan hända, om du stannar längre — springer upp. Gå, innan far kommer.

GUNNAR.

Tror du jag släpper dig nu — jag som sökt dig i långa år? Då jag ej i hemlandet kunde finna dig, gick jag att i strid med saracener och blåmän söka dig på andra sidan graven — men min tid var ej kommen, och då det blev vår fjärde gången fick jag höra av väringsmän att du fanns här. Nu har jag

dig — och du vill att jag skall lämna dig ensam i detta hedningamörker.

GUNLÖD.

Jag är ej ensam!

GUNNAR.

Din far älskar dig ej — din mor förstår dig ej, och båda äro hedningar.

GUNLÖD.

Jag har kristna vänner!

GUNNAR.

Du blev då kristen, Gunlöd — den heliga jungfrun har hört min bön.

GUNLÖD.

Ja! ja! O låt mig kyssa korset du bär på din axel — det har du ju fått vid den heliga graven?

GUNNAR.

Och nu ger jag dig den kristna broderskyssen, den första, Gunlöd, du fått av mig.

GUNLÖD.

Du får aldrig kyssa mig mer!

GUNNAR.

Men säg mig, hur blev du kristen?

GUNLÖD.

Först trodde jag på min far — han var så stark — se'n trodde jag på min mor — hon var så god — sist trodde jag på dig — du var så stark och så god och — så skön; och när du for bort — stod jag så ensam — mig själv kunde jag aldrig tro på — jag

var så svag. Då mindes jag din Gud, som du så ofta bett mig älska — och jag bad till honom.

GUNNAR.

Och de gamla gudarna —

GUNLÖD.

Dem har jag aldrig kunnat tro på, fastän far befallt mig det — — de äro så elaka.

GUNNAR.

Och vem lärde dig bekännelsen och gav dig korset med Kristusbilden?

GUNLÖD.

Biskopen.

GUNNAR.

Och det vet ingen?

GUNLÖD.

Nej, ingen — ty jag har måst ljuga för min mor, och det oroar mig ofta.

GUNNAR.

Och din far gömde dig här, att ej de kristne skulle se dig?

GUNLÖD.

Ja — och nu är han på väg från Norge, där han skaffat folk — ty han vill bli Jarl på ön.

GUNNAR.

Det förbjude Gud!

GUNLÖD.

Ja — ja — men du får ej dröja, ty han väntas hem i kväll.

GUNNAR.

Nåväl — där bortom Hjörlefsnäset ligger min drake — Ut till havs! det blåser landvind, och innan första hanegället äro vi utom synhåll.

GUNLÖD.

Ack ja!

GUNNAR.

Snart äro vi i Östergötland — där står sommaren ännu grön — och där skall du bo på min borg, som jag byggt där din faders gård legat!

GUNLÖD.

Står han ej kvar?

GUNNAR.

Nej — han blev uppbränd.

GUNLÖD.

Av de kristne?

GUNNAR.

Du är så ivrig, Gunlöd!

GUNLÖD.

Jag våndar jag hellre då vore hedning!

GUNNAR.

Vad säger du, flicka?

GUNLÖD.

Förlåt mig! förlåt mig! jag är så vild till lynnes — och när jag ser de fromma kristne fara fram så —

GUNNAR.

Döda din tanke, Gunlöd — han är gudlös. Ser du denna krans?

GUNLÖD.

Var tog du honom?

GUNNAR.

Du känner dessa blommor, Gunlöd?

GUNLÖD.

De ha vuxit i min faders örtagård — får jag dem.

GUNNAR.

Gärna — men vad behöver du dem, då vi resa?

GUNLÖD.

Jag skall se på dem när den långa vintern kommer — granen skall minna mig på skogens grönska, och sipporna på den blåa himmelen.

GUNNAR.

Och när de vissnat — —

GUNLÖD.

Det tänkte jag icke på!

GUNNAR.

Därföre följ mig från detta förfärliga land dit bort där vår barndom flydde, och lev så fri som fågeln bland blommor och solljus och värme — där skall du ej behöva smyga dig till Herrans tempel, när klockan manar till sabbat. O! du skall se den nya kyrkan med det välvda taket och de höga pelargångarna, och höra djäknarnas sång då biskopen tänder virak vid högaltaret, där skall du fira din gudstjänst med de kristne, och du skall få se att ditt hjärta skall renas från synden.

GUNLÖD.

Skall jag fly från min mor?

GUNNAR.

Det skall hon förlåta dig — en gång.

GUNLÖD.

Men min far skall kalla mig feg och det får han ej.

GUNNAR.

Det må du lida för din tros skull.

GUNLÖD.

Thorfinns dotter var aldrig feg.

GUNNAR.

Din far älskar dig ej och skall hata dig, när han blir kunnig om din omvändelse.

GUNLÖD.

Det må han göra — men han skall aldrig förakta mig.

GUNNAR.

Nu är du feg, Gunlöd!

GUNLÖD.

Nej! Är det ej större att bära hans hat än att fly hans förakt?

GUNNAR.

Du dagtingar med din kärlek, Gunlöd!

GUNLÖD.

Kärlek?! — — Jag minnes — det var en jungfru — hon hade en vän som for bort — sedan var hon aldrig glad mera — hon satt blott och sömmade silke och guld — vad hon sydde fick ingen se, och när man sporde henne så grät hon — och när man frågade varför hon grät, svarade hon ej utan endast grät — sedan blev hon blek om kinden, och hennes moder redde säng —

Då kom en gammal kvinna dit och hon sade att det var kärlek, Gunnar — jag grät aldrig — då du for bort, ty far säger, det är skam att gråta; jag sömmade aldrig silke och guld, ty det har mor ej lärt mig — hade jag då icke kärleken?

GUNNAR.

Du har ofta tänkt på mig under dessa långa år?

GUNLÖD.

Jag har så ofta drömt om dig, och när jag i morse stod vid vindögat, där jag så gärna dröjer, och blickade ut åt havet, och såg din drake dyka upp i öster, blev jag så orolig, men jag visste ju ej, att det var din drake —

GUNNAR.

Varför ser du så gärna utåt havet?

GUNLÖD.

Du frågar så mycket!

GUNNAR.

Varför ville du stänga dörren för mig?

GUNLÖD tiger.

GUNNAR.

Varför stängde du henne ej?

GUNLÖD tiger.

GUNNAR.

Varför tiger du?

GUNLÖD brister i häftig gråt.

GUNNAR.

Du gråter, Gunlöd, och du vet ej varför? Jag vet det — du har kärleken!

Tar henne i famn och kysser henne.

GUNLÖD sliter sig lös.

Du får ej kyssa mig — gå!

GUNNAR.

Ja — och du skall följa mig.

GUNLÖD.

Jag tar ej emot bud av dig. Jag vill ej lyda dig.

GUNNAR.

Fjället kastar eld — därför slocknar han.

GUNLÖD.

Du har stört min frid — för evigt — gå och låt mig glömma dig!

GUNNAR.

Vill du veta vad silverfalken med bandet betyder, det är den vilda flickan som jag skall tämja.

GUNLÖD.

Du! — Gå innan jag hatar dig! — Mig har ännu ingen böjt.

GUNNAR.

Vilda blod, än sjuder det av vikingaelden, men han skall slockna. Gunlöd, ett dygn väntar jag dig, du skall komma, mild som duvan, när hon söker skydd, fastän du nu likt falken vill flyga över molnen. — Jag håller ännu i bandet — det är din kärlek — och honom kan du ej slita. När nästa afton skymmer, kommer du. Till dess farväl!

Går mot dörren där han stannar.

GUNLÖD tiger.

GUNNAR i det han går.

Farväl!

GUNLÖD.

Får väl se, du stolte riddare, vem som kommer först. — När denna krans grönskar härnäst, kommer jag.

Kastar kransen på elden. Under det han brinner, blir hon stående tankfull; när han brunnit upp brister hon i våldsam gråt och faller på knä.

Gud! Gud! Böj mitt hårda sinne — ack, att han skulle gå!

Skyndar till dörren. I detsamma inkommer Valgerd och går förbi Gunlöd fram till elden.

VALGERD.

Varför har du ej skött om elden?

GUNLÖD tiger.

VALGERD
lägger sin hand på Gunlöds hjärta.

Du har en hemlighet.

GUNLÖD.

Ja, moder, ja!

VALGERD.

Göm henne väl!

GUNLÖD.

Nej, jag måste tala — jag kan icke längre.

VALGERD.

När såg du en mor som icke visste sin dotters hemlighet?

GUNLÖD.

Vem har sagt dig min?

VALGERD strävt.

Torka av dina tårar!

Paus.

GUNLÖD.

O, låt mig gå ut — på fjället — till stranden — här är så kvavt!

VALGERD.

Gå upp på loftet, så får du vara ensam!

EN TRÄL inkommer.

VALGERD.

Vad vill du?

TRÄLEN.

Jarlens lurar höras utom skären och stormen har vuxit.

VALGERD.

Har mörkret fallit?

TRÄLEN.

Ja och ett hiskligt mörker!

Paus.

VALGERD.

Skicka ut en snäcka — två — så många som finnas!

TRÄLEN.

Alla snäckorna äro ute på jakten.

VALGERD.

Tänd upp vårdkasar!

TRÄLEN.

Virket är så vått, att vi ej haft så mycket som en spån på ärilen hela långa kvällen.

VALGERD.

Gå!

TRÄLEN.

Hur skall det nu gå med jarlen?

VALGERD.

Bryr det dig?

Trälen går.

GUNLÖD.

Du har ej glömt din skymf.

VALGERD.

Och ej min hämnd — man bär ej hand på en jarladotter!

GUNLÖD.

Nåväl! Nu är stunden kommen — tag din hämnd — så här... jag skall lära dig! Tar ett bloss. Sätt nu detta bloss i högra vindögat, så stjälper du — Sätter du det i vänstra, så hjälper du...

VALGERD.

Ge mig stickan och gå din väg!

GUNLÖD.

Det finnes ett offer som kan blidka dina Gudar — offra din hämnd. Går.

VALGERD

tar blosset och går hastigt till vänstra vindögat, vilket hon öppnar. Man hör lurar utanför.

Du slog mig, Thorfinn — jag svor att hämnas — jag skall åtminstone förödmjuka dig med en välgärning.

GUNLÖD

som obemärkt av Valgerd inkommit, faller henne om halsen.

Tack, moder!

VALGERD brydd.

Har du ej gått...

GUNLÖD.

Nu kan jag gå. Går.

VALGERD ensam vid luckan.

Du ropar på hjälp, du starke man, som alltid halp dig själv... Lurstötar. Var är nu din kraft — vart tar ditt kungarike vägen —

En väderil skakar luckan och släcker blosset. Valgerd far förskräckt upp och tänder blosset ånyo.

O! han förgås — vad skall jag göra! Bedja? till vem? Odin? Njord? Ögir? Jag har anropat dem i fyra gånger tio år, men aldrig ha de svarat! Jag har blotat, men aldrig ha de hulpit. — Du, Gud, vad Du än må heta — Du mäktige, som låter solen gå upp och ned, Du väldige, som råder över vind och vatten, till Dig vill jag bedja — Dig vill jag offra min hämnd, om Du räddar honom!

ORM inkommer oförmärkt.

God kväll, fru Valgerd! Ta'n på er kappan, luften är skarp!

VALGERD

brydd, stänger luckan och tar ned blosset.

Välkommen, Orm!

ORM.

Tack, fru!

VALGERD.

Hur är dig, Orm?

ORM.

Drägligt nog, när man kommer till brasan!

VALGERD otåligt.

Hur gick färden, menar jag?

ORM.

Det blir en lång saga!

VALGERD.

Gör henne kort!

ORM.

Ja, som I veten, skulle vi fara till Norge för att skaffa folk och timmer.

VALGERD.

Orm!

ORM.

Fru Valgerd!

VALGERD.

Du har ej sagt ett ord om jarlen.

ORM.

Ha'n I sport ett ord om er make?

VALGERD.

Var är han? Lever han?

ORM.

Jag vet ej.

VALGERD.

Du vet ej? Du hans fosterbroder! Var skildes du från honom?

ORM.

Å, långt ute på fjärden. Där var lustigt mån I tro — I skullen ha sett honom, då han sam med min harpa i handen — Henne hade han lovat hålla reda på; havstången hade snott sig i hår och skägg, så att man var frestad att tro, det vore necken själv — I detsamma kom en våg — stor som ett hus — —

VALGERD.

Och sedan?

ORM.

Sedan — såg jag aldrig min harpa mer!

VALGERD.

Orm! Du söker skämt då din herre och broder kanske förgås därute. Jag befaller dig: gå genast och sök honom! Hör du!

ORM.

Vad går åt er? Förr frågaden I aldrig stort efter er make! — Nu kunnen I ha tid att ge mig en dryck öl innan jag går!

VALGERD.

Värm dina knän vid spiseln, jag skall gå — jag skall trotsa våg och storm!

ORM tar hennes händer.

Kvinna! Kvinna! — I ären ändå kvinna!

VALGERD vred.

Släpp min hand!

ORM.

Nu är jarlen räddad!

VALGERD.

Räddad?

ORM.

Ja, han har fått igen er — och det är just hans krav nu. Går.

Thorfinns och Orms röster höras utanför, Thorfinn skrattar högt.

VALGERD.

Jarlen kommer — han skrattar — det har jag aldrig hört — O, här är något förfärligt å bane!

Hon vrider sina händer.

THORFINN och ORM inträda.

THORFINN skrattande.

Det var en dråplig syn —

ORM.

Ja, det lovar jag!

VALGERD.

Välkommen hem, make!

THORFINN.

Tack, hustru! Har du varit ute i regnet? — Du är våt i ögonen!

VALGERD.

Du är så lustig.

THORFINN.

Lustig — ja! ja!

VALGERD.

Vad blev av dina drakar?

ORM.

De gingo till botten så när som på en.

VALGERD till Thorfinn.

Och du kan ändå vara glad?

THORFINN.

Hå! Det växer mycket timmer Nordanfjälls!

ORM.

Nu vore det kanske på tiden att få sig något till livs!

THORFINN.

Du talar väl! Tag fram öl, hustru, så ska vi vara muntra.

ORM.

Och så tacka vi gudarna som räddat oss.

THORFINN.

När skall du växa från de där sagorna, Orm?

ORM.

Varför vill du tvinga din hustru och din dotter att tro på dem.

THORFINN.

Kvinnfolk ska ha gudar.

ORM.

Vem tror du halp dig därute?

THORFINN.

Det gjorde jag själv!

ORM.

Och ändå skrek du på Åke Thor när den stora vågen slök dig!

THORFINN.

Det lög du!

ORM.

Orm lög aldrig!

THORFINN.

Orm är skald.

ORM.

Thorfinn sväljde visst för mycket havsvatten, när han skrek på hjälp, efter han är så salt i munnen!

THORFINN.

Håll styr på din tunga, Orm!

VALGERD med horn.

Se här, fosterbröder! jag dricker för eder sämja och bättre lycka till nästa sjötåg!

THORFINN.

Jag förbjuder dig att tala mer om detta!

De dricka. Thorfinn tar brått hornet från munnen och frågar:

Var är barnet?

VALGERD orolig.

Hon är på loftet!

THORFINN.

Kalla henne hit!

VALGERD.

Hon mår visst ej väl!

THORFINN
blickar skarpt på Valgerd.

Hon skall komma!

VALGERD.

Det vill du ej!

THORFINN.

Hörde du mitt ord?

VALGERD.

Det är ej ditt sista.

THORFINN.

Mannen har blott ett, men kvinnan ska alltid ha det sista!

VALGERD vekt.

Du hånar mig.

THORFINN.

Du är vred, tror jag.

VALGERD.

Du skrattar så mycket i kväll! Går.

THORFINN.

Orm! Jag fick en tanke!

ORM.

Är han stor — så göm på honom — Det är ont om stora tankar nu för tiden!

THORFINN.

Såg du på min hustru?

ORM.

Jag ser aldrig på andras hustrur.

THORFINN.

Hur vänlig och blid hon var.

ORM.

Hon tyckte det var synd om dig!

THORFINN.

Synd om mig?

ORM.

Ja — ty den sorg som skrattar är en sorg till döden — tänkte hon!

THORFINN.

En kvinna kan ej tänka.

ORM.

Nej — inte med huvudet, men med hjärtat — därför har hon mindre huvud, men större bröst än vi!

THORFINN.

Onda aningar plåga mig!

ORM.

Stackars Thorfinn!

THORFINN.

Mitt barn! Orm! när hon kommer skall du bjuda henne dricka ur hornet för Åsa-Odin.

ORM.

Räven vädrar mot vind — jag förstår.

THORFINN.

Var beredd! — De komma.

ORM.

Var ej hård mot barnet, Thorfinn! Då får du med mig att göra!

VALGERD och GUNLÖD
inkomma; den senare synes sömndrucken.

GUNLÖD.

Välkommen hem, fader!

THORFINN.

Är det sanning?

GUNLÖD tiger.

THORFINN.

Du är sjuk? Icke sant?

GUNLÖD.

Jag mår ej rätt väl!

THORFINN.

Jag fruktar det!

ORM.

Gunlöd — nu skall du tömma ett signat horn för Odin, som räddade din far ur sjönöd.

Tar hornet, för det över elden och räcker det åt Gunlöd. Alla tömma sina utom Gunlöd.

THORFINN bävande.

Drick, Gunlöd!

GUNLÖD

kastar hornet på golvet, går fram och lägger sitt huvud i Thorfinns knä.

Hör mig, fader — jag är kristen — gör med mig vad du vill — min själ kan du dock ej fördärva — Henne skola Gud och alla helgon skydda!

THORFINN

utom sig av smärta och vrede stiger upp, skjuter undan Gunlöd och vill tala; orden svika honom; han sätter sig tyst ned på bänken.

ORM

går till kvinnorna och talar sakta vid dem. De gå mot dörren, då Gunlöd springer tillbaka och ställer sig mot Thorfinn.

GUNLÖD.

Nej! jag går ej, jag måste tala, att ej du, min far, må gå i graven med en lögn — ty hela ditt liv har varit en lögn! Jag skall offra den barnsliga vördnaden — kärleken har jag aldrig känt — och visa dig, vilken oerhörd skuld du samlat över ditt huvud — Vet! Du har lärt mig hata — ty när gav du mig kärlek — du lärde mig frukta den store Thorfinn jarl och du har lyckats, ty jag bävar för din hårdhet, och jag hyser vördnad för dina många ärr och dina stora bragder — men du lärde mig aldrig älska min far —. Du stötte bort mig var gång jag ville komma till dig — du förgiftade min själ — men nu ser du Guds straff — du har gjort mig till en brottsling — ty så är jag i detta ögonblick, men jag kan ej annat. Vi hatar du min tro? — Jo, hon är kärleken och din är hatet! O fader! fader! jag ville kyssa molnen från din panna, jag ville smeka dina vita lockar och komma dig att glömma sorgerna som vitnat dem — jag ville

stödja dig när en gång dina steg började stappla — O! glöm vad jag sagt — öppna din famn nu (på knä) och tag mig upp. Se på mig milt — en enda gång — innan det blir för sent — Säg ett ord — — — (springer upp). O! jag fryser ihjäl av dina blickar! Du vill ej! Jag skall bedja om kraft att älska dig!

Brister i gråt och går följd av Valgerd.

ORM går fram till Thorfinn.

THORFINN.

Sjung, Orm!

ORM.

Orm sjunger bara lögner!

THORFINN.

Ljug då!

ORM.

Var sanningen så bitter?

THORFINN.

Vad säger du!

ORM.

Å ja — du skall få höra mera av mig — sedan — Nu skall jag lugna odjuret med en vacker osanning!

Fattar harpan och framsäger följande kväde med harpslag mellan var visa.

När vårvind gick fram
över vaggande sjö,
och brodden bröt upp
ur den bruna mull,
då drog drotten
draken ur lidret,
att fresta färden
på fradgande våg.

Med stäven vi lade
mot Leiregård;
då drucko vi mjöd
hos Dana-drotten;
foro vi östanled
till Micklagårds salar,
vi njöto druvan
hos svartögd mö.

Men hissades härsköld
i högan mast,
där bräcktes brynjor
och klövos sköldar,
och pilarna sjöngo:
»Det är vår, det är vår»;
som saven ur björken
ur såren sprang blod.

Ej kvinna vågade
sin famn oss neka,
från bonden vid plogen
vi togo vårt krav,
och gömde han tredsken
sitt gods och gull,
vi stekte hans boskap
vid lågan av hans gård.

O härligt, härligt
det livet var!
När havstrollen spände
mot järnbandad stäv;

då slog av livslust
vikingens hjärta,
då klungo från harpan
dråpliga kväden.

Och nordmannastyrkan
i skaldernas kväden
då sjöngs över hela
världen den vida.
Nu rosta svärden
och dyrkas svaghet.
Men sjökonung sover
vid sotig härd.

Vad månde skalden sjunga
i bragdlös tid?
Stålsträng ej likar sig
till joller och flärd;
hänga vill jag harpan,
hänga den på vägg
se'n mitt avsked jag sjöng
till stordåd och kraft.

THORFINN
vaknande upp ur sina tankar.

Är det slut?

ORM.

Ja, det brukar bli slutet på visan.

THORFINN.

Orm, du är min vän!

ORM.

Hm — måtte väl det!

THORFINN.

Jag saknar lugn.

ORM.

Det finnes två sätt att få lugn: det ena att aldrig göra vad man ångrar — det andra att aldrig ångra vad man gör!

THORFINN.

Och om man redan har gjort vad man ångrar?

ORM.

Thorfinn! Du ångrar således din hårdhet mot barnet?

THORFINN häftigt.

Jag ångrar aldrig något — och vad barnet angår — så håller du din mun!

ORM.

Hör du, Thorfinn — har du aldrig tänkt på ditt tillryggalagda liv?

THORFINN.

Tänka må käringar göra vid brasan, handla var mitt liv!

ORM.

Vad ämnar du nu ta dig till?

THORFINN.

Vad jag ämnar ta mig till?

ORM.

Ja!

THORFINN skakad, tiger.

ORM.

Ser du bara hur den lilla tanken slog dig — tänk då om en stor tanke kom på dig. — Varför törs

du ej se dig tillbaka? Jo, du är rädd att få se en hisklig syn!

THORFINN.

Låt det förflutna vara begravet!

ORM.

Nej! jag skall riva upp liken ur sina högar, och de skola stirra på dig med sina tomma ögon, tills du faller samman av bävan och ångest — och då skall du se att du med all din kraft ej var någon man!

THORFINN.

Vad pratar du, din vettvilling?

ORM.

Skrik du — du är bara en pojke ännu! Ja du, jag såg stora, långa barn med yvigt skägg och grånat hår och krokig rygg också.

THORFINN.

Håll munnen, Orm!

ORM.

Skrik så att stugan ramlar — sanningen kan du ändå inte överrösta.

THORFINN.

Tig, innan jag slår dig!

ORM.

Slå till — slå ihjäl mig — ryck tungan ur min mun — sanningen skall ändå ropas med kopparlurar i dina öron — »ditt liv var en lögn»!

THORFINN
med kuvad vrede och smärta.

Orm, jag ber dig — tala ej mera!

ORM.

Jo, Thorfinn, jag skall tala! Känner du hur marken gungar under dig — det betyder jordbävning! Hela världen bävar i dessa dagar, ty hon skall till att föda — hon skall föda fram, under gruvliga smärtor, en härlig hjälte. Öppna dina ögon och se! Ser du hur österns folk kämpar med västerns? Det är älskogens första strid — den nya makan darrar för den gamles omfamningar, hon kämpar och lider — men snart skall hon fröjdas — och facklor skola tändas i tusendetal och hela jorden skall stråla av frid och glädje, ty han skall födas, den unge, den starke, den sköne drotten, som skall härska över alla folk — vars spira heter kärlek och vars krona heter ljus — och vars namn är den nya tiden! — Thorfinn! minns du sagan om Thor hos Utgårda Loke? Katten lyfte han högt så att trollen bleknade — ur hornet drack han så djupt, att trollen bävade — men när käringen fällde honom på knä — Då skrattade trollen! Det var tiden som besegrade honom, och det är tiden du har kämpat mot och som slagit dig — det är tidens herre — det är Gud som krossat dig!

THORFINN.

Jag har aldrig känt någon annan gud än min egen kraft, och den guden tror jag på!

ORM.

Du känner honom icke — du som så länge legat i fejd med honom. Det var han som drev dig från ditt fädernesland, och du trodde dig undfly honom — det var han som slog sönder dina skepp och dränkte ditt kungarike, och din makt var slut —

det var han som slet ditt barn från dig, och du påstod att du saknade lugn — det var han —

EN BUDBÄRARE.

Är du Thorfinn jarl?

THORFINN.

Det är jag.

BUDBÄRAREN.

Du gjorde strandhugg vid Reydfjord i våras?

THORFINN orubblig.

Jag gjorde så!

BUDBÄRAREN.

Du plundrade och du brände hos Hallfred på Thorvalla.

THORFINN.

Ja!

BUDBÄRAREN.

Se'n for du dina färde.

THORFINN tiger.

BUDBÄRAREN.

Nu har Alltinget förklarat dig fredlös och nämnt ditt namn är niding. Din gård skall brännas och vem som vill tar ditt liv.

Fienderna äro över dig — därför fly medan det är tid — fly i denna natt!

Går; det blir ett uppehåll.

ORM.

Vet du vem det var?

THORFINN.

Det må du spörja!

ORM.

Det var ett bud från den där gamla käringen — tiden!

THORFINN.

Du talar som en käring!

ORM.

Tiden vill ej våld! Du kränkte honom och han slår dig.

THORFINN.

Tiden kan ej kraft — därför dyrkar han svaghet.

ORM.

Thorfinn! Då du kom till ön svor du frid — du har brutit din ed, du har kränkt din ära — därför dör du som niding!

THORFINN.

Kallar du mig ock niding!

ORM.

Ja.

THORFINN.

Törs du bryta en ed — törs du kallas niding!

ORM tiger.

THORFINN.

Stackare! Det är du som fjättrar mig, då jag vill flyga — du lindar dig som en orm kring mina ben — släpp mig!

ORM.

Jag har svurit fostbrödralagen.

THORFINN.

Den bryter jag!

ORM.

Det kan du ej!

THORFINN.

Då sparkar jag dig undan!

ORM.

Det blir vår död!

THORFINN.

Är du man du, Orm?

ORM.

Jag blev bara skald!

THORFINN.

Därför blev du aldrig något heller!

ORM.

Jag visste vad jag ville, men kunde intet. Du kunde allt, men du visste ej vad du ville!

THORFINN.

Tack för din sång! Farväl!

ORM.

Vem skall sjunga din dråpa?

THORFINN.

Korparna troligen!

ORM.

Törs du dö, Thorfinn?

THORFINN.

Jag törs mer än dö — jag törs bli glömd!

ORM.

Du var alltid starkare än jag! Farväl! Vi råkas!

Går.

THORFINN.

Ensam! Ensam! Ensam!...

Uppehåll.

Jag minns, det var en höst,
dagjämningsstormen gick med våld
fram över Englands hav. Min drake krossades
och jag blev ensam kastad på ett skär!
Se'n blev det stillt. — O! vilka långa dygn!
Blott molnfri himmel över mig
och ändlöst, djupblått hav omkring mig!
Ej ljud av livfylld varelse!
Ej måsen väckte mig med sina skrän!
ej ens en kåre kom den lätta våg
att skvalpa mot en sten.
Det föreföll mig som jag själv var död;
jag högljutt talade och skrek,
men rösten skrämde mig
och torkan band min tunga.
Blott hjärtats jämna slag i bröstet
mig minde att jag fanns!
Men när en stund jag lyssnat till dess ljud
jag snart ej mer det hörde.
Då for jag upp av bävan
och så var gång, tills jag i vanmakt föll.
När då jag vaknade till slut — jag hörde
invid mig sakta slag lik hjärtats,
jag hörde flåsande från mun som ej var min,
och modet växte åter i min själ.
Jag såg mig om,
det var ett säldjur, som sig sökte vila;
det såg på mig med ögon fuktiga,
som om medlidande med mig dem fyllt.
Nu var jag icke mer allena.
Jag sträckte ut min hand att smeka
dess sträva kropp; då flydde det
och jag var dubbelt ensam.

Nu står jag ock på skäret.
Vad fruktar jag? Jo ensamheten!
Vad är då ensamheten?
Det är jag själv!
Vem är jag då att mig jag rädes?
Är jag ej Thorfinn jarl den starke,
som böjde tusen viljor under sin?
Som aldrig krävde vänskap eller älskog,
men själv bar sina sorger!
Nej! nej! jag är en annan!
Och därför rädes Thorfinn starke
för Thorfinn svage! —
Vem stal min kraft? Vem slog mig?
Månn' det var havet? Slog jag icke havet
tre gånger tio resor, och det slog mig
blott en — men då till döden.
Det var då starkare. Det är en gud.
Men vem slog havet så att still det låg
då nyss det rasade! Vem? Vem? Vem?
Det var den starkaste!
Vem är då du, den starkaste?
O, svara att jag må dig tro! — — —
Han svarar ej! — Allt är så tyst! —
Nu hör jag åter hjärtats slag!
O hjälp! hjälp! jag är så kall,
jag fryser — Går till dörren och ropar: Valgerd!

TRÄLEN.

I ropade, herre jarl!

THORFINN lugnar sig.

Du hörde vilse!

TRÄLEN.

Får jag gå då, herre?

THORFINN
lägger sin hand på hans axel.

Nej; du skall stanna en stund här hos mig. Tänd bloss — många bloss; här är så mörkt — och lägg ved på ärilen; jag fryser.

TRÄLEN
efter att ha lagt ved på brasan och tänt bloss kring väggarna.

Viljen I intet annat?

THORFINN.

Du skall uträtta några befallningar.

TRÄLEN.

Ja, herre!

THORFINN.

Hur manstarka äro vi?

TRÄLEN.

Å — halvttredje tjog — tror jag!

THORFINN.

Är du rädd för att dö, träl!

TRÄLEN.

Skall väl ej vara det, när jag tror jag blir salig.
Gör korstecknet.

THORFINN.

Vad betyder det där?

TRÄLEN.

Det har biskopen lärt oss!

THORFINN.

Jag glömde att du är kristen!

TRÄLEN.

Men viljen I ha mig i tjänst, I som ären hedning!

THORFINN.

Jag vill visa hur litet jag aktar vad man tror. — Vi ska sätta dubbla bommar för norra porten!

TRÄLEN.

Ja, herre! Men tron är starkare än hundra bommar.

THORFINN.

Har jag frågat dig! Paus. Hur gick det till när ni blev kristna här på ön?

TRÄLEN.

Å — det var mycket lättare än man kunde tro. De bara öste vatten på oss, under det biskopen läste i en stor bok — och så fingo vi var sin vit skjorta!

THORFINN.

Du skall säga åt de tolv starkaste att ta sina nya yxor — hör du det!

TRÄLEN vill gå.

Ja, herre!

THORFINN.

Du får ej gå ännu! Paus. Minns du vad det stod i den där stora boken?

TRÄLEN.

Inte har jag stort mycket i minnet, men det kommer jag ihåg, att de var på tal om två våldsmän som blevo hängda på kors ihop med Guds son — men den ena kom till himlen.

THORFINN.

Blev han också vattenöst?

TRÄLEN.

Nej, det sade inte biskopen!

THORFINN.

Vet du om vi ha några hästar på stallet?

TRÄLEN.

De äro visst ute på bet, jag skall se efter.

THORFINN.

Du får ej gå ifrån mig — stanna! Paus. Kan du dö med lugn i denna natt?

TRÄLEN.

Ja, om jag bara hann göra en bön först.

THORFINN.

Får man lugn då?

TRÄLEN.

Ack ja, herre!

THORFINN
stiger upp och tar en bägare.

Du skall få den här om du beder för mig.

TRÄLEN.

Det är för litet!

THORFINN.

Du skall få tio — men om du nämner ett ord därom — tar jag ditt liv!

TRÄLEN.

Det hjälper ej om I också gåven mig hundra. I skolen bedja själv!

THORFINN.

Jag kan ej! Men jag befaller dig!

TRÄLEN.

Jag skall lyda — men I fån se att det icke hjälper. Beder. Jesus Krist, förbarma dig över denna arma syndare, som tigger om nåd!

THORFINN.

Det är lögn — jag tigger aldrig om något!

TRÄLEN.

Sen I att det inte hjälper nu!

THORFINN.

Tag ner min brynja och hjälp mig.

TRÄLEN hjälper honom.

I stån ju ej stilla — jag kan ej knäppa söljorna!

THORFINN.

Du är en stackare!

TRÄLEN.

Men I darren i hela kroppen.

THORFINN.

Det ljuger du!

VALGERD och GUNLÖD komma.

TRÄLEN.

Får jag gå nu?

THORFINN.

Gå!

VALGERD träder fram.

Du ropade mig!

THORFINN.

Det är ej sant!

VALGERD.

Dina ovänner äro över dig!

THORFINN.

Vad kommer det dig vid?

VALGERD.

Rusta dig — jag har hört vad som timat!

THORFINN.

Då liker sig bäst att I gömmen er på svalen.

EN BUDBÄRARE inträder.

Thorfinn jarl — vi äro här! Vill du giva dig för övermakten?

THORFINN tiger.

BUDBÄRAREN.

Du svarar ej! Så låt dina kvinnor gå — ty stugan skola vi sätta eld på!

THORFINN tiger.

BUDBÄRAREN.

Ditt svar!

GUNLÖD

som stått vid dörren, går fram och tar en yxa från väggen.

Jag skall ge dig svaret! Illa månde Jarl Thorfinn ha fostrat dotter sin och litet månde hans hustru älska honom, om nu de skulle svika. Där har du svaret!

Kastar yxan för hans fötter.

BUDBÄRAREN.

Du är manstarkare än jag trodde, Thorfinn. För din dotters skull skall du få rum att falla som hjälte och ej som niding! Gör dig redo till öppen strid — ute på marken. Går.

THORFINN till Valgerd.

Skam dig, fega, trolösa kvinna, som så illa vårdade min skatt. Du gjorde mitt barn till min fiende!

GUNLÖD.

O fader! är jag väl din fiende?

THORFINN.

Du är kristen; dock ännu är det ej för sent; vill du förneka vita Krist?

GUNLÖD.

Aldrig — men jag vill följa dig i döden!

VALGERD.

Thorfinn! Du kallade mig feg! det må jag lida — men trolös — däri gjorde du mig orätt! Om jag ej älskat dig så varmt som söderns kvinnor sägas älska — så har jag dock varit dig trofast genom ett helt liv, och jag har svurit följa dig i döden — så är ju gammal sed — Se här har jag rett min gravhög (öppnar en lucka på golvet), här vill jag dö — under dessa sotiga bjälkar, som varit vittnen till mina sorger — tillsammans med dessa högbänkstolpar, som visade oss vägen hit — vill jag gå upp i lågorna och med röken skall min ande stiga mot Gimle och få klarhet och frid!

GUNLÖD.

Skall jag då stå ensam sedan! O, låt mig följa eder!

VALGERD.

Nej, barn — du är ung — du kan ännu planteras om under en mildare sol — men den gamla furan dör på sin rot!

GUNLÖD.

Fader! fader! du får ej dö! Jag skall rädda dig!

THORFINN.

Du?

GUNLÖD.

Din frände Gunnar ligger bakom Hjärleifsnäs med sitt folk; skicka en träl dit ut på omvägar och han skall komma!

THORFINN.

Det var ur den källan du öste ditt mod. Behåll din hjälp och gå du om du vill!

GUNLÖD.

Du får ej kalla mig feg — jag följer dig, moder. Du kan ej hindra mig!

THORFINN
går mot dörren döljande sin rörelse.

VALGERD.

Nej, stanna, Thorfinn, och öppna en enda gång din stora själ, att jag må läsa dina dunkla runor!

THORFINN.

Tror du jag står och tyder mina runor för dig. Vill du ej lära tolka dem, så må de plånas ut när stenen vittrar!

VALGERD.

Du är ej den hårda sten du synes — du har känslor — visa dem — låt dem strömma ut — det skall skänka dig frid!

THORFINN.

Mina känslor är mitt hjärteblod — vill du se det?

Man hör stridsbuller utanför, vilket fortfar till dess Thorfinn åter kommer in. När Thorfinn nu hör det, vill han gå.

VALGERD.

O, stanna och säg ett ord till avsked!

THORFINN.

Kvinna, du river ned min styrka med dina känslor. Låt mig gå! Leken har börjat!

VALGERD.

Säg ett farväl åtminstone!

THORFINN
med ansträngning döljande sin rörelse.

Farväl, barn! Går.

VALGERD.

Den mannen böjer ingen.

GUNLÖD.

Gud gör det!

VALGERD.

Hans hårdhet är stor.

GUNLÖD.

Guds nåd är större!

VALGERD.

Lev väl, mitt barn!

GUNLÖD.

Törs du lämna mig ensam kvar!

VALGERD tar henne i famn.

Är du beredd?

GUNLÖD.

Den heliga jungfrun beder för mig!

VALGERD.

Jag hoppas på den Gud, som är kärleken.

GUNLÖD.

Och på Guds moder.

VALGERD.

Henne känner jag ej.

GUNLÖD.

Du måste tro på henne!

VALGERD.

Din tro är icke min!

GUNLÖD.

Förlåt mig! Omfamning.

VALGERD.

På din plats nu!

GUNLÖD

öppnar vindögat och skådar ut därigenom.
Valgerd ställer sig vid golvluckan med ett bloss.

Striden är skarp, moder!

VALGERD.

Ser du jarlen?

GUNLÖD.

Han står mitt i portlidret.

VALGERD.

Hur ter han sig?

GUNLÖD.

Allt viker för honom.

VALGERD

Är han trött?

GUNLÖD.

Än håller han sig rak. — — Se vilket förfärligt norrsken!

VALGERD.

Ha många stupat?

GUNLÖD.

Jag kan ej urskilja det — de dra sig utom skidgården. — O, himlen är röd som blod! Paus.

VALGERD.

Tala — vad ser du?

GUNLÖD med livlig glädje.

Silverfalken!

VALGERD.

Vad såg du?

GUNLÖD.

Jag såg en falk!

VALGERD.

Det betyder något illa!

GUNLÖD.

Far kommer!

VALGERD.

Är han sårad?

GUNLÖD.

O, nu faller han!

VALGERD.

Stäng till dörren — och se'n i Guds namn!

GUNLÖD.

Nej, inte ännu — ett ögonblick!

VALGERD.

Är du feg?

GUNLÖD.

Nej! Nej!

Går mot dörren. Stridsbullret avtager småningom.

THORFINN
kommer in blek och sårad.

Vänta!

VALGERD går emot honom.
Paus.

THORFINN sätter sig i högbänken.

Kom hit!

VALGERD och GUNLÖD
gå till honom; Thorfinn stryker Gunlöds lockar, kysser hennes panna, därpå fattar han Valgerds hand.

THORFINN.

Se mitt hjärtblod nu!

Kysser sin hustru.

VALGERD
stiger upp för att taga blosset.

Nu är vårt avsked gjort!

THORFINN.

Stanna, och lev med ditt barn!

VALGERD.

Min ed!

THORFINN.

Hela mitt liv var en bruten ed — och jag hoppas ändå — — — — Det är större att leva — — —

ORM
inkommer sårad, stannar i dörren.

Får jag komma?

THORFINN.

Kom!

ORM.

Har du fått lugn nu?

THORFINN.

Snart! Snart!

Smeker kvinnorna.

ORM.

Då äro vi färdiga att resa?

THORFINN
ser på Valgerd och Gunlöd.

Inte ännu!

ORM sätter sig på en bänk.

Skynda dig om du vill ha sällskap!

THORFINN.

Orm, är du kristen?

ORM.

Det må du spörja!

THORFINN.

Vad är du då... gåta?

ORM.

Jag var allt — jag var intet — jag var skald.

THORFINN.

Tror du något!

ORM.

Jag fick en tro!

THORFINN.

Vem gav dig henne?

ORM.

Tvivlet — olyckan — sorgen.

THORFINN till Valgerd.

Valgerd, giv mig din hand; så där, håll fast — — Hårdare — Du får ej släppa den förr än — — — det blir slut!

GUNNAR
inkommande, stannar i dörren.

THORFINN.

Vem är det?

GUNNAR.

Du känner mig!

THORFINN.

Jag känner din röst, men mina ögon se dig ej!

GUNNAR.

Jag är din frände — Gunnar! Paus.

THORFINN.

Stig fram!

GUNNAR
står kvar och ser forskande på Gunlöd.

THORFINN.

Är han här?

GUNLÖD
stiger upp; går med långsamma steg och sänkt huvud mot Gunnar, tar hans hand och leder honom till Thorfinn, där de falla på knä.

THORFINN
lägger sina händer på deras huvud.

Gud! Dör.

ANNO FYRTIOÅTTA

LUSTSPEL I FYRA AKTER

PERSONER.

Abraham Larsson, bryggare och ryttmästare vid borgerskapets kavalleri, 53 år.
Arvid, hans brorson, student, 28 år.
Gren, komministeradjunkt, 49 år.
Per, målare, 27 år.
Klinger, aktör, 41 år.
K. Sektern, 33 år.
Lundqvist, bokhållare hos Larsson, 26 år.
Pianostämmaren.
Fru Larsson, 46 år.
Linda, hennes dotter, 20 år.
M:ll Dina, adjunktens fästmö, 47 år.
Drängen.
2 pigor.
2 barn.

Stockholm 1848.

FÖRSTA AKTEN.

Larssons arbetsrum.

Två dörrar i fonden: på pelaren emellan, en chiffonjé med Karl Johans byst; på högra väggen fönster och en dörr; möblemanget skinn och mahogny; spisel med pendyl och gammalt porslin; piphylla; fortunaspel; mitt på golvet ett runt bord med ostindisk bål och remmare; litografier och silhuetter på väggarna; vid högra dörren en käppsamling. Soffa och skrivbord på höger vägg. Puff vid vänster snedvägg. Svarta hattar stå här och där på bord och i fönster.

Scen 1.

TVÅ PIGOR stå och lyssna vid vänstra fonddörren; den ena tittar i nyckelhålet.

PIGAN 1.

Skriker han?

PIGAN 2.

Tyst, får vi höra vad han skall heta! Nu sa' faddrarna: ja!

PIGAN 1.

Låt mig titta!

PIGAN 2.

Nu kommer det: »Jag döper dig... Karl... Johan... Abraham!»

PIGAN 1.

Karl Johan, se det är efter salig kungen och Abraham är efter patron.

PIGAN 2.

Nu få vi springa, för nu börjar han med Herren välsigne oss!

Scen 2.

DE FÖRRA, PER i urvuxna, tarvliga svarta kläder.

PER
med ett lätt paket i handen.

Söta Mari, hjälp mig litet med det här, jag har så bråttom!

Tar fram en nattkappa ur paketet.

PIGAN 1.

Jo, det är just att komma så här dags, när det är slut!

PER.

Å det lär väl ingen sakna ritläraren, som kommer för att äta middag; men vänta mig!

PIGAN 2.

Ja, det är nog så det: men att den där tjocka bokhållaren ska få förhäva sig så mot honom som är artist, det är allt retsamt! Men det är därför att han är svartsjuk på honom för mamsell Lindas skull! Kom så ska jag hjälpa!

Hon hjälper honom med nattkappan.

PER.

Sätt bra med nålar i så att det sitter!

PIGAN 2.

Ta hit spegeln, Kristin! Så där! Ta nu den där hatten, för han kan inte gå in och hälsa med mössan.

Ger honom en hatt som står på ett bord.

PER.

Tack, små vänner!

Justerar sig och går till vänster i fonden. Pigorna åt höger.

Scen 3.

LARSSON i borgerskapets kavalleriuniform. ADJUNKTEN från höger fonddörr.

LARSSON.

Nu ska bror hjälpa mig brygga bålen!

ADJUNKTEN.

Efter P. B:s recept, ja tusenfallt gärna. Men, hör! Får jag lov att tala ett ord enskilt! Hm! Hm!

LARSSON.

Vad är det nu om igen?

ADJUNKTEN.

Å, det är det här välsignade, gamla lånet; det är fjärde omsättningen i morgon och jag tänkte passa på nu...

LARSSON.

Jaså! Ja, du känner mina principer, men för din skull har jag gjort det! Du vet jag gärna hjälper vetenskapens och konstens idkare, ty som högstsalig konung Karl den fjortonde brukade säga: »Vetenskapen...» ta hit papperet!

ADJUNKTEN formerar en gåspenna.

Det är då för märkvärdigt att man aldrig skall komma ifrån sina gamla skulder; det är nu på tjugufemte året som jag halvårsvis vandrar uppför riks-

bankens mörka trappor; det är tunga steg, ska bror veta...

LARSSON.

Prata inte utan ta hit pennan.

ADJUNKTEN rädd.

Och nu återstår blott...

LARSSON.

Nåå?

ADJUNKTEN.

Bror Larsson, jag vet du är min vän; du har ett stort sinne; ge mig 44 rdr och 32 skilling banko till omsättningen, eller jag är förlorad.

LARSSON.

Jaså! Det är inte nog med att man skall gå i borgen, man skall också betala omsättningen; man har inte nog med sina egna affärer (går till chiffonjén; sätter nyckeln i klaffen) utan man skall också... hur mycket var det?

ADJUNKTEN ödmjukt.

44 rdr 32 skillingar banko!

LARSSON.

Banko, ja!

Dröjer och letar i en låda.

Gamla karlen ska behöva låna pengar; fy! Se här har du, ditt kräk! Kom inte igen en gång till! Börja nu med att dra upp buteljerna; jag ska strax vara igen!

ADJUNKTEN.

Vart ska bror ta vägen!

LARSSON väljer ett par käppar.

Jag skall ner och avlöna; jag har ett par lymlar kvar se'n i morgse som jag inte rådde med!

Scen 4.

DE FÖRRE. K. SEKRETERAREN och AKTÖREN.

LARSSON till Per.

Herrn kan stoppa piporna, så bär sektern fram Fortunan; jag är strax igen! Går.

Adjunkten drar upp buteljer, Per stoppar pipor.

K. SEKTERN.

Se så de arbeta!

AKTÖREN.

Vad är det för folk?

K. SEKTERN.

Låntagare!... Ni har inträde i detta borgarhus, berömt för sin rikedom, sin frikostighet och sitt fina vett; ni har önskat se en värdig representant av det tredje ståndet, samma stånd, som genom den stora revolutionen tillkämpade sig de mänskliga rättigheterna att gå på fyra fötter i kungligt livré, vilket förut var dem nekat! — Se här borgarkungens livegna!

AKTÖREN.

Ni är röd, k. sekter?

K. SEKTERN.

Konservativ som ni. Vill ni bli presenterad?

AKTÖREN.

Vi kan ju dröja litet!

K. SEKTERN.

Ni är rädd för sällskapet! Ni tror att det är suddar därför att de icke äro väl klädda! Långt där-

ifrån! Se på den stackars prästmannen; det är en genialisk man; han är anställd här i huset sedan tjugu år tillbaka; han är hovnarr mot maten och kanske 100 rdr om året, som omsättningarna gå till. Han måste alltid vara rolig; sjunga visor, hålla smickrande tal till värdinnan och fram på natten föredra tvetydiga poem!

Lundqvist kommer in.

K. SEKTERN till Lundqvist.

Lundqvist, hjälp adjunkten!

Adjunkten brygger bålen under följande.

K. SEKTERN.

Och så den där som rensar piporna, målaren! som ger mamsell Linda lektioner mot att han äter middag om torsdagarna! Tror ni att hans beskyddare köper tavlor av honom! Jo, han har köpt en — den sitter i förmaket och har förskaffat stor ära åt — — bryggarn! — Gossen låg sjuk och höll på att dö av svält! Då var det som Larsson var så ädelmodig och köpte tavlan, oaktat det »stred mot hans principer» att köpa tavlor sedan han gått in i konstföreningen; han köpte tavlan för 10 rdr banko med ram! Vet ni vad ramen kostat?

AKTÖREN.

Ignobelt!

K. SEKTERN.

20 rdr!

AKTÖREN.

Å! — Men er ställning i huset?

K. SEKTERN.

En kunglig sekters!

AKTÖREN.

Ni begagnar då också hans borgen?

K. SEKTERN.

Nej, jag lånar kontant!... Jag resonerar så! Tio års arbete har jag som extra ordinarie lånat staten, staten betalar aldrig sina lån, som bekant; följaktligen måste den enskilde göra det för staten!

AKTÖREN.

Ni är kommunist?

K. SEKTERN.

Alls icke! Jag betalar själv mina lån och fordrar att staten också gör det. Jag lånar av Larsson, det är sant; men jag lånar frun bänknyckel i engelskan; jag står i kö när Jenny Lind uppträder; jag går med familjen i bildningscirkeln och köper för 30 banko åt barnen till jul... Är jag skyldig något?

Adjunkten och Per ha slutat arbeta.

K. SEKTERN presenterar.

Tillåt presentera! Aktör Klinger, adjunkten Green, (Lundqvist sträcker sig fram) Lundqvist... gå efter svavelstickor... Artisten Nygren!

Lundqvist går snopen.

Scen 5.

DE FÖRRE. LARSSON.

LARSSON.

Så där, mina herrar; slå er ned nu, så ska vi roa oss på vårt vis medan damerna dricka te! Er skål!

De gruppera sig omkring bordet med bålen.

ADJUNKTEN.

Nej, mina herrar! Karl Johan Abrahams skål, en utmärkt faders förhoppningsfulle son!

Drickning.

LARSSON.

Jag tackar er, mina herrar! —

Slår adjunkten i ryggen.

Se så, gamle Green, var rolig nu! Ta den där Åhlströmska biten, du vet, så ska vi låta herr Klinger sjunga »O Isis» se'n.

ADJUNKTEN.

Min bäste bror, jag är verkligen så trött, för jag har haft två lik före midda'n; men lite senare.

LARSSON ger honom en blick.

Alltid skall du vara ogen när jag ber dig om något, men vänta du! — Spelar herr Klinger Fortuna?

AKTÖREN.

Nej, det gör jag inte!

LARSSON.

Nå, då slå vi oss ner och språka, medan de andra herrarna ta en pott!

AKTÖREN.

Med nöje!

Gruppering. Aktören och Larsson i soffan vid runda bordet. Adjunkten, k. Sektern och Per vid Fortunan. Lundqvist, som återkommit med strykstickor, slår sig ned i soffan vid skrivbordet.

Scen 6.

DE FÖRRE. Senare två små GOSSAR som tysta sätta sig på puffen vid vänstra snedväggen och läsa i en bok.

AKTÖREN.

Ryttmästaren är såsom ledamot av borgarståndet au courant med dagens politiska idéer!

LARSSON.

Principer, om jag får be! Idéer äro hugskott; principen är däremot frukten av en långsamt mognad övertygelse!

AKTÖREN.

Ni har då aldrig haft någon idé?

LARSSON.

Aldrig!

Stiger upp och fixerar Lundqvist, som satt sig i soffan.

Vad är det för fasoner!

Lundqvist stiger upp och sätter sig på en stol.

AKTÖREN gäspar.

Men i politiken?

LARSSON djupt.

Ah, i politiken! Ni vill se i mina kort! — Nåväl. Jag anser er vara en man av heder; jag känner er icke, det är sant, men ni är min gäst; välan! jag skall tala! Ser ni, jag menar att känslan icke bör vara utesluten i sin rätt även i fall sådana som dessa!

Stiger upp, lägger armarna över bröstet, intar en napoleonisk ställning och betonar i sitt föredrag de betydelselösa orden.

Vi borgerskapet äro skyldiga dynastien tacksamhet — — tacksamhet är en känsla — icke sant? — Icke sant?

AKTÖREN.

Alldeles riktigt!

LARSSON.

Tacksamhet för vad vi äro; och den dräkt jag bär, det vapen jag tillhör, älskar jag högt, min herre, ty de påminna mig om stora dagar! Ni vet vad jag syftar på, icke sant? Med denna sabel har jag i spetsen för min skvadron kvävt revolutionen i sin linda adertonhundratrettioåtta, då landets, konungens och folkets sanna frihet hängde på ett hår! Rörd. Jag skall aldrig glömma det!

AKTÖREN.

Ni röstar då alltid med regeringen?

LARSSON.

Alltid!

AKTÖREN.

Även i reformfrågan?

LARSSON.

Reform är tidens lösen! Den frågan kan icke falla, har Hans Majestät förklarat!

AKTÖREN.

Och allmän upplysning?

LARSSON.

I princip? Ja!

AKTÖREN.

Och religionsfrihet?

LARSSON.

Om regeringen vill det? Ja!

AKTÖREN.

Ni är således liberal?

LARSSON.

Liberal! Gud bevara mig!

Gossarna på puffen släppa boken i golvet.

LARSSON häftigt.

Vad är det för ett förfärligt väsen på barnen! Gå ut i barnkammarn genast! Genast, sa' jag!

Gossarna gå.

Scen 7.

DE FÖRRE utom gossarna. PIGAN 1.

PIGAN 1.

Frun ber att få tala med patron!

LARSSON.

Jag har inte tid!

PIGAN 1.

Men frun sa'....

LARSSON.

Hörde du! Pigan går dröjande. Gift er aldrig, herre!

Scen 8.

DE FÖRRE utom PIGAN 1. Sedan M:LLES DINA och LINDA.

LARSSON antyder de spelande.

Ni känner de där herrarna?

AKTÖREN.

Nej, men det förvånar mig att se dem här!

LARSSON.

Ni menar att de se slarviga ut...

AKTÖREN.

Nej, inte det!

LARSSON.

Det är genier, ska ni tro; stora genier, men stora stackare!

AKTÖREN.

De lära äga en god vän i er?

LARSSON.

Hå! Ja! Det förstås, man säger...

M:lles Dina och Linda gå fram till de spelande.

DINA

till adjunkten som för protokollet på en griffeltavla.

August lille! Får jag tala med dig!

ADJUNKTEN.

Söta vän, du ser ju att jag är upptagen!

Till k. sektern.

Gå och kurtisera henne, medan jag räknar!

K. Sektern och Dina; Linda och Per bevakade av Lundqvist. Aktören och Larsson hos adjunkten.

DINA.

Det är förskräckligt vad herrarna röker!

K. SEKTERN.

Det är det enda som kan ersätta förlusten av damernas sällskap.

DINA smäktande.

Varför då överge oss?

K. SEKTERN.

Får jag viska i ert öra?

Per och Linda; Lundqvist lyssnar.

LINDA.

Ni säger att Arvid är orygglig i sitt beslut att icke vilja lämna studierna och bli bokhållare hos pappa?

PER.

Till ytterlighet! Han arbetar på sitt stora poem och vill dö på att han skall bli författare!

LINDA.

Vad tror ni om det?

PER.

Jag tror att han bäst skulle passa till bryggare!

LINDA.

Kan ni vara så elak!

PER.

Ja, när jag är svartsjuk.

LINDA till Lundqvist.

Var snäll och gå efter min näsduk i matsalen!

Lundqvist går ursinnig. Larsson, Adjunkten. Aktören betraktar några planscher.

LARSSON till Adjunkten.

Ska vi be Klinger sjunga!

ADJUNKTEN.

Inte kan han sjunga!

LARSSON.

Han är ju vid operan, sa' du!

ADJUNKTEN.

Nej, han är vid teatern!

LARSSON.

Nå kan han inte agera något roligt?

ADJUNKTEN.

Nej, han spelar tragedi!

LARSSON.

Fy fan, vad skulle han här att göra då?

ADJUNKTEN.

Han skulle »hedra» din sons döpelseakt, skrev du ju själv!

Dina och Per.

DINA.

Hur står det till med herr Nygren? Han ser så klen ut!

PER.

Tackar, inte bra!

DINA.

Herr Nygren ska hålla hög diet; dricka porter om morgnarna och ett glas vin till middagen!

PER generad.

Ja, läkarn sa' så han också!

LUNDQVIST

kommer tillbaka med näsduken; knuffar till Per så att denne tappar pipan; allas uppmärksamhet fästes på Per; Lundqvist utropar:

Det brinner!

och ränner sin hand innanför Pers väst, rycker till och får nattkappan i handen. Alla skratta utom Adjunkten, k. Sektern och Aktören, vilka taga sig åt halsarna och justera linnet.

Per rycker åt sig nattkappan och störtar ut.

LINDA.

Hur kan Lundqvist bära sig så illa åt!

LUNDQVIST.

Han föraktar mig, den stackarn, han som inte har råd att äta middag mer än en gång i veckan!

LINDA.

Det kan jag inte tro!

LUNDQVIST.

Vet mamsell Linda, att jag också tänker bli något?

LINDA.

Såå!

LUNDQVIST.

Jag tänker bli aktör, konstnär!

LINDA.

Tala inte om det för pappa; då vet Lundqvist vad det vankas!

LUNDQVIST.

Mamsell Linda tror att patron vågar ta mig opp på vinden och slå mig, som han gjorde när jag ville gå på seminarium. Det är slut med det! — Ni skall få se!

Scen 9.

DE FÖRRE utom PER och DINA, som dragit sig ut.

PIGAN 1.

Patron, patron!

LARSSON.

Vad är det för skrik!

PIGAN 1.

Kylskeppet har sprungit!

LARSSON.

O, du min evige skapare!

Störtar ut. Lundqvist efter.

LARSSON

in igen och rycker åt sig två käppar; ut.

LINDA går.

Scen 10.

AKTÖREN. K. SEKTERN. ADJUNKTEN.

ADJUNKTEN.

Vad är ett kylskepp för slag?

K. SEKTERN.

Det är en så som rymmer 1,500 kannor öl!

AKTÖREN.

Inte annat!

K. SEKTERN.

Det här blir bestämt inte roligt att få en närmare detaljerad beskrivning på. Jag föreslår att vi fara ut till Stallmästargården och se på kappkörningen!

AKTÖREN.

Skulle vi inte säga adjö först!

K. SEKTERN.

Det behövs inte! Frun i huset är dessutom sjuk.

ADJUNKTEN.

Nå, kör!

De göra sig i ordning att gå.

DINA i dörren.

August lille!

ADJUNKTEN.

Ja, min söta!

DINA.

Kommer du inte ut snart?

ADJUNKTEN.

Jo, min lilla vän!

DINA.

Nå, så kom då!

ADJUNKTEN.

Genast, min duva! genast!

DINA drar sig tillbaka.

ADJUNKTEN.

Rädda mig!

K. SEKTERN.

Gå köksvägen!

ADJUNKTEN.

Jag har min hatt därinne!

K. SEKTERN.

Säg att du ska på bröllop!

ADJUNKTEN.

Då går hon och ser på bruden! Hon ser alla brudar!

K. SEKTERN.

På begravning då!

ADJUNKTEN.

Hon ser lik också!

K. SEKTERN.

Olycklige vän!

DINA som förut.

August lilla!

ADJUNKTEN.

Överge mig icke!

K. SEKTERN.

Du är förlorad!

ADJUNKTEN.

Jag måste med! Jag slår upp förlovningen; jag måste åka efter bagar Reinholds Rölle! Å, min passion!

K. Sektern och Aktören gå.

Scen 11.

ADJUNKTEN. DINA.

DINA.

Var äro herrarna?

ADJUNKTEN.

De ha gått på begravning!

DINA.

Och de sa' inte adjö!

ADJUNKTEN.

Nehej!

DINA.

Du har inte givit mig någon puss på hela kvällen!

ADJUNKTEN.

Vad ska det vara för; vi ä' alldeles för gamla!

DINA.

Men vi ä' inte för gamla att fara till Stallmästargården; han tror inte man hör, min gunstig herre!

ADJUNKTEN.

Ah, seså!

DINA.

Man ska älska bra högt, som jag...

ADJUNKTEN.

Älska? Vad är det för prat?

DINA.

Ni blygs inte!

ADJUNKTEN.

Tyst, kvinna!

DINA.

Ni skymfar mig, men ni skall umgälla det, otacksamme! Hör ni det! Går.

Scen 12.

ADJUNKTEN. Sedan LARSSON.

ADJUNKTEN.

Så dum jag var, som inte följde med!

Sätter sig vid bordet och dricker ett glas.

LARSSON

kommer in, klädd i uniformsbyxor, väst, ridstövlar, förskinn, päls, kaschett och med två käppar.

Å, herre Gud!

ADJUNKTEN.

Hur var det med kylskeppet nu?

LARSSON.

Sjuhundra kannor ha runnit bort; 2,000 rdr riksgälds! Om jag hade fått veta det förut; 2,000 rdr på fem minuter; om man beräknar läckans diameter till sex verktum, så blir det en hastighet av — låt mig se!

Scen 13.

ADJUNKTEN. LARSSON. ARVID kommer in något litet drucken.

ARVID.

God dag, morbror, h u r står det till?

LARSSON.

Har du torkat dig om fötterna?

ARVID.

Ja, gubevars! God dag, farbror Green! Jag tror farbror sitter och pimplar ensam!

LARSSON.

Det gläder mig att du lytt min befallning, med lugn och nöje; jag lyckönskar dig på din nya bana.

ARVID.

Vad är meningen?

LARSSON.

Meningen? Att herrn har förstört pengar i tolv terminer i Uppsala och nu ska lära sig bli en n yttig människa! Du har fått mitt brev?

ARVID.

Nej, jag har inte fått något rekommenderat...

LARSSON.

Nej, men orekommenderat, pojke!

ARVID.

Så'na läser vi aldrig i Uppsala!

LARSSON.

Nå, då ska jag läsa för dig! Vet du att jag lovat din salig mor att göra folk av dig!

ARVID dricker.

Skål, farbror Green; se inte ledsen ut, för det här är så vanligt! Och det går snart över!

LARSSON.

Vet du att jag är din husbonde och att jag har rättighet att slå dig?

ARVID.

En akademisk medborgare?

LARSSON.

Nej, du är dräng och står under husagan tills du tjänat upp dig till bokhållare.

ARVID skriker.

Vad är det för dumheter! Jag väljer min bana själv!

LARSSON.

Vad heter den banan?

ARVID.

Vi som leva för idéer ha inga skyltar på våra bodar!

LARSSON.

Jaså du lever för idéer; det var en annan sak!

Böjer på en käpp.

Jag hade en bror en gång som låg på en soffa i fem år och läste Walter Scotts romaner; allt vad jag som bokhållare kunde förtjäna, åt han upp! En dag frågade jag helt djärvt vad han gjorde på soffan! Då svarade han, att han utvecklade sig för att kunna leva för sin idé.

Vet du vad jag gjorde? Jag tog herrn i kragen — så här! och så röck jag upp honom från soffan,

där han legat i fem långa år — så här! och så sa' jag: där är dörrn!

Han har ryckt upp Arvid från stolen.

ARVID med glaset i hand.

Ja, det var han! Men det är en annan sak med mig; jag har skrivit ett poem! Vill ni höra!

LARSSON.

Jaså, du skriver poem! Det ska vi snart hjälpa!

Går till fönstret.

ARVID.

Jaså, det är frågan om att slåss med drängar!

LARSSON.

Jag har tagit många idéer ur Lundqvist, jag, med stryk!

ARVID.

Då går jag!

LARSSON.

Kom igen när du blir hungrig, så ska vi talas vid!

ARVID.

Aldrig! Adjö, farbror Green! Var inte ledsen! Det här är så vanligt och det går snart över! Går.

Scen 14.

DE FÖRRE utom ARVID.

LARSSON.

Kan man tänka sig en sådan lymmel!

ADJUNKTEN.

En oförskämd pojke!

LARSSON.

Och så ville han läsa upp sitt poem! Men det var inte värt att tänka på det längre! Var äro de andra gökarna!

ADJUNKTEN.

De ha gått, och bad hälsa!

LARSSON.

Gått? Vad vill det säga!

ADJUNKTEN.

Aktören skulle spela och sektern skulle gå på bal!

LARSSON.

Det vill säga, jag skall sitta ensam med dig och ha tråkigt till råga på min olycka! Fem minuter förut och det hade varit ogjort; varför sa' man mig icke detta? — Men det är sant! — En idé! Det är fredag i dag! Vi fara till Stallmästargården; där är kappkörning!

ADJUNKTEN.

Men fruntimmerna!

LARSSON.

De få roa sig själva!

Öppnar dragluckan och ropar.

Johansson! Sätt för Svarten och Brunte; båda kappslädarna; fäst på framfötterna; alla bjällrorna; raska på!

ADJUNKTEN orolig.

Ja, men inte till Stallmästargården!

LARSSON.

Jo, just dit! Det ska förarga de andra gökarna när de få höra't!

ADJUNKTEN.

Ja, men...

LARSSON.

Ta på dig!

ADJUNKTEN.

Min fästmö...

LARSSON.

Nå så stanna då!

ADJUNKTEN.

Ett, två, tre! Jag följer!

De kläda sig; Larsson tar ner piskor.

Scen 15.

DE FÖRRE. PIGAN 1.

PIGAN 1.

Frun ber att få tala med patron!

LARSSON.

Nu igen! Vad ville hon nyss?

PIGAN 1.

Hon ville säga att kylskeppet höll på att springa, för det vågade inte jag!

DINA i dörren.

August lilla!

ADJUNKTEN för sig.

Trogna varelse! Högt. Ja, min duva!

LARSSON klatschar; eftertänksamt.

Säg åt Johansson att han tar ifrån!

Ridån faller.

ANDRA AKTEN.

Scenen avdelad i två, a. vänster; b. höger.

a.

Ett mycket torftigt möblerat rum med kamin; dörr i fonden; fönster till vänster; två tältsängar; ett bord med skrivdon; ett staffli; övriga målarattiraljer; ett tvättfat på en stol.

b.

Ett enkelt men snyggt rum, som röjer en viss komfort, med fonddörr; fönster på högra väggen med blomkrukor och fågelbur; säng med omhängen, soffa, skrivbord, klädskåp, gitarr. Ett talrör mynnar ut vid fönstret. I dagningen. Arvid ligger på sin säng påklädd; Lundqvist kokar kaffe på sin kokare; läser i en roll; öppnar fönstret; vattnar blommorna; språkar med kanariefågeln.

Scen 1.

a.

PER kommer in. ARVID sover.

PER.

Han sover påklädd! Vad vill det säga!

Ruskar på Arvid.

Vakna! Det är dager, gosse!

ARVID.

O! väck mig inte!

PER.

Nå sov då! — Men det var en besynnerlig luft härinne!

Hostar, tager sig för pannan, undersöker kaminen.

Jaså, ett självmordsförsök!

Öppnar fönstret.

Det är snart hjälpt; fega stackare! Du ska få när du vaknar!

Sätter sig och målar.

Scen 2.

b.

LUNDQVIST. Sedan PIANOSTÄMMAREN.

LUNDQVIST.

har handskar på under hela denna scen, står upp och deklamerar ur Karl Moor i Rövarbandet. Han arrangerar en päls på en stol och talar mot densamma.

PIANOSTÄMMAREN

stannar mellan Lundqvist och stolen; Lundqvist kastar sig över honom och griper honom om strupen med utropet »dö, usling!» Båda ramla över varandra med stol och päls.

PIANOSTÄMMAREN.

Är herrn galen?

LUNDQVIST stiger upp.

Ursäkta, jag skall spela Rövarbandet i Talias vänner om söndag, och när jag kommer i extasen, så kan jag inte styra mig! Vad tycker herrn om min inspiration, allvarsamt?

PIANOSTÄMMAREN tar sig om halsen.

För egen del, så tycker jag att herrn kunde ta den lite mera piano! Emellertid är kl. 6 och vi skulle kanske börja sången nu!

Tager gitarren och stämmer.

LUNDQVIST.

Tror herrn att det kan bli något av mig? Allvarsamt!

PIANOSTÄMMAREN.

Såsom lärare kan jag inte annat än erkänna herrns goda anlag och ganska goda röst!

LUNDQVIST

sätter noterna på spegellådan; Pianostämmaren räcker honom gitarren.

Vi ska börja med »Du ger mig livet» va'?

PIANOSTÄMMAREN.

Men herrn ska ta av sig handskarna, för all del. Varför har herrn dem på sig inne?

LUNDQVIST.

Jo, ser herrn, jag har förkylt mina händer och, och...

PIANOSTÄMMAREN.

Ni är kär!

LUNDQVIST.

Jag älskar...

PIANOSTÄMMAREN.

Och hon?

LUNDQVIST.

Föraktar mig!

PIANOSTÄMMAREN.

Och ni ämnar bjuda henne er hand?

LUNDQVIST.

Och den får inte vara röd, menar ni, nej — Men jag skall bli stor! Jag skall utmärka mig på ett eller annat sätt; jag skall bli konstnär, herre! Jag känner den gudomliga lågan brinna i mitt sargade

bröst, den skall antingen slå ut i blom eller den skall kväva mig!

PIANOSTÄMMAREN.

Det är vackert tänkt! så talade jag också när jag var ung. Herrn tror inte att jag spelat på konsert i Kirsteinska huset, herre, Beethovens nionde konsert, och blev applåderad; och tidningarna sa' att jag var ett snille, och nu stämmer jag pianon för åtta skilling banko!

LUNDQVIST som inte vill höra på.

Ska vi börja nu? Sjung före ni!

PIANOSTÄMMAREN
med bruten, darrande röst.

»Du ger mig livet!»

LUNDQVIST med dålig röst.

»Du ger mig livet!»

PIANOSTÄMMAREN.

»Du ger mig döden!»

LUNDQVIST.

»Du ger mig döden!»

PIANOSTÄMMAREN.

Ska vi ta om det där en gång till, men med mera känsla!

LUNDQVIST som förut.

»Du ger mig livet»...

LARSSONS röst i talröret.

Vad är det för oväsen däruppe!

LUNDQVIST
far upp förskräckt, svarar i talröret.

Patron, jag sjunger!

LARSSON.

Håll mun så att folk får sova!

LUNDQVIST till Pianostämmaren.

Ah, ser ni, ser ni! Man vill hindra mig på min bana, men jag ska fram! Jag har hundra rdr på sparbanken. — I morgon träffas vi hos er vid samma tid! Var bor ni?

PIANOSTÄMMAREN.

Jag bor inne hos en annan, så jag kan inte ta emot, men kan vi inte träffas någon annanstans, t. ex. finns det inte något vindskontor! — Jag har en skräddargesäll som får lektioner på flöjt i vedbo'n, för han tänker överraska sin fästmö på hennes namnsdag!

LUNDQVIST.

Ni sa' verkligen någonting; kom upp på höskullen, stora stallskullen i morgon kl. 6, där är gott musikrum och där kan ingen höra oss!

PIANOSTÄMMAREN.

Sagt! God morgon!

LUNDQVIST.

Adjö, herrn!

Går av och an och läser tyst på sin roll.

Scen 3.

a.

ARVID rör på sig.

PER.

Lever du?

ARVID.

Jag vet inte; jag hörde himmelska toner som av de saligas harpor och jag kände vällukter som av Arabiens örter...

PER.

Du sköt spjället för tidigt i går afton, jag kom nyss hem och släppte ut oset; de himmelska harporna är Lundqvists gamla gitarr, Arabiens vällukter är förmodligen oset från hans kaffekokare! Se så, opp nu och arbeta!

ARVID.

Är kaffet färdigt, sa' du?

PER.

Inte vårt!

ARVID.

Var är det då?

PER.

Det är väl inte bränt än!

ARVID.

Vad vill det säga, kommer inte din piga in och borstar?

PER.

Jag får allt vara piga själv!

ARVID.

Och på sådana villkor är du artist?

PER.

Ja!

ARVID.

Fy fan! Stiger upp. Var äter du middag i dag?

PER.

Jag äter inte middag i dag!

ARVID.

Inte?

PER.

Jag har inte råd annat än om torsdagarna!

ARVID.

Ärter och fläsk hos min söta morbror! Jag känner dem! — Kors i Herrans namn, vad jag är hungrig!

PER.

Du fick ingenting i går?

ARVID.

Inte ett grand!

PER.

Och därför sköt du spjället?

ARVID.

Å, det var annat också! Kan du tänka dig, jag var uppe hos den där redaktören med mitt stora poem; vet du vad han sa'? Jag skall tala om'et för dig om du lovar tiga. »Får jag behålla't?» sa' han. Jaa, sa' jag. Därpå stoppade han manuskriptet i papperskorgen och frågade om det var något annat!

PER.

Vad svarade du då?

ARVID.

Ingenting. Men då sa' han att jag skulle få en korrekturläsarplats med 10 banko i månaden om jag hade lust! Jag ba' honom... och så gick jag!

PER.

Nå, jag gratulerar dig!

ARVID.

Till vad då?

PER.

Till platsen!

ARVID.

Är du galen, karl! Tror du jag vill vara dräng åt hans drängar; nej förr svälter ett snille ihjäl!

PER.

Är du högfärdig, kamrat, så får du snart lära dig annat om du vill bli poet, som du säger; jag får vara ritlärare halva da'n och artist ett par timmar bara; därför går det långsamt, men man får tåla!

ARVID vid fönstret.

Å Herre Gud, vad jag är hungrig! Ser du där nere på gården, hur de stora dränglunsarna sitta uppradade på stegkärran och äta; sådana där ska äta de, som inte göra någon nytta, liksom inte mänskligheten skulle kunna reda sig utan öl! Och ändå skulle jag vilja vara i ett sådant där djurs ställe, i detta ögonblick!

PER.

Men inte i en korrekturläsares?

ARVID.

Håll mun på dig, det där förstår du inte! — Har du några pengar?

PER.

Nej!

ARVID.

Du måste ut och låna!

PER.

Jag lånar aldrig!

ARVID.

Vad gör du då?

PER.

Jag arbetar!

ARVID.

Så dum du är!

Scen 4.

a.

DE FÖRRE. LUNDQVIST kommer in.

LUNDQVIST.

Förlåt, jag stiger på, men jag hörde magisterns röst härinne!

ARVID

tar en stor min på sig och sätter sig på stolen.

Vad vill herrn?

LUNDQVIST.

Jag ville begära hjälp av magistern!

ARVID.

Tala!

LUNDQVIST.

Jag vill bli aktör!

ARVID.

Vilken ond ande har inblåst detta i ditt öra, stackars yngling!

LUNDQVIST.

Kärlekens makt är oändlig!

ARVID.

Du är kär? —

LUNDQVIST.

O, ja, verkligen!

ARVID.

Lätta ditt hjärta, gosse, jag kan göra något för dig!

LUNDQVIST.

För att få bli aktör, måste jag först göra mig bemärkt! Jag ville lära mig spela och sjunga, men jag får inte för patron! Nu har jag tänkt att jag måste hålla föredrag i bildningscirkeln!

ARVID.

Det är rätt! Hostar. Å, jag har så ont i bröstet! Har du något varmt att dricka?

LUNDQVIST.

Ja, herr magistern, jag har kaffe!

ARVID.

Bär hit! Har du bröd också?

LUNDQVIST.

Ja, för all del!

ARVID.

Bär hit! Och smör med?

LUNDQVIST går efter kaffet.

ARVID till Per.

Han är kär i min kusin, den lymmeln; jag skall förstöra honom!

PER.

Han hatar och avundas oss, den token!

ARVID.

Och du hatar honom! Du glömmer inte nattkappan! Jag skall hämnas! Var lugn!

LUNDQVIST

kommer in, Arvid äter och dricker under följande.

Se här, var så artig!

ARVID.

Du skall alltså hålla föredrag i bildningscirkeln för att få stå i tidningen! Vad heter ämnet?

LUNDQVIST.

»Arbetets ära!»

ARVID.

Ett dumt ämne; det är ingen ära att arbeta! Gå till dig själv!

LUNDQVIST.

Nej, det har jag nog sett; magistern kallar mig för d u . . .

ARVID.

Det är i den högre stilen ser du! Och nu skall jag skriva åt dig om »Arbetets ära»?

LUNDQVIST.

Ja, naturligtvis mot betalning!

ARVID.

Jag skall skriva, så att det blir bra! Men säg mig, unge vän, har du noga betänkt följderna av att bli aktör, konstnär?

LUNDQVIST.

Jaa!

ARVID.

Nej, säger jag! Vet du, att du aldrig får dricka kaffe om morgnarna?

LUNDQVIST.

Ja, men jag får heta »herrn»!

ARVID.

Tyst, när jag talar! Vet du att du bara får middag en gång i veckan?

LUNDQVIST.

Åja, men jag får sova till kl. 10... och så får jag sitta i soffan när det är främmande!

ARVID.

Tyst! Vet du, att du bara får ren skjorta var söndag, att du inte får sätta något på sparbanken, inte åka bak till Stallmästargården, inte hålla mat åt kanariefåglar, inte röka Gävle vapen, inte ha kakelugn, inte klädskåp?

LUNDQVIST.

Ja, ja, men jag slipper arbeta!

ARVID.

Du sa' ordet! Du slipper arbeta! Du skall bli aktör, Lundqvist, stor aktör; men först hålla föredrag i bildningscirkeln! Hur mycket tror du, att ett så ansträngande arbete som mitt blir värt?

LUNDQVIST.

Jag förstår inte, men jag tror, att en 2:a banko!

ARVID.

I förskott! Låt gå! — En sak till! Du har pengar på sparbanken?

LUNDQVIST.

Ja!

ARVID.

Ta ut dem; en sann konstnär får icke äga något; fattigdomen är hans skyddsgudinna som jagar honom mot sitt mål!

LUNDQVIST.

Men vad skall jag göra med pengarna?

ARVID.

Dåre! — Förstör dem; bränn upp dem!

LUNDQVIST.

Då kan man väl roa sig i stället!

ARVID.

Det menar jag också; och roa sig kan man göra på två sätt: antingen ensam, eller i andras sällskap; en konstnär roar sig aldrig ensam; du skall få mitt sällskap!

LUNDQVIST.

När behagar magistern?

ARVID.

När du sagt upp din plats!

LUNDQVIST blir eftertänksam.

ARVID äter.

PER målar.

Scen 5.

b.

LARSSON kommer in med en MURARE och en POLISKONSTAPEL. Muraren undersöker kakelugnen. Larsson går under tiden och snokar i rummet; får fatt i rollen.

LARSSON.

Ha! han har fått nya idéer i huvudet, den lymmeln! det är väl det där artistpacket som satt det i honom, men ännu finns det medel!

Stoppar rollen i fickan, drar upp byrålådor och gräver i dem.

»Och hava en faderlig tillsyn över sina tjänares tillhörigheter, hava omtanka om deras framtid»... står det i hustavlan!

Får fatt i gitarren.

Han har varit i vindskontoret och fått tag i min gamla gitarr, som jag spelte för fästmön i världen!

Sätter sig och knäpper.

Å, Herre Gud, så eget det låter! Så galen man kunde vara ändå när man var ung och kär, gubevars, och skulle ta livet av sig — det var modernt på 20-talet! Jag undrar om jag har glömt bort den där (sjunger):

»Du ger mig livet, (ackompanjemang)
du ger mig döden...

Muraren stannar i arbetet och lyss; Poliskonstapeln ser andäktig ut.

Ja blott av dig mina öden bero!»

EN RÖST i röret.

Vad är det för oväsen däruppe; frun vill sova!

LARSSON för sig.

Hon vill sova! — Det sovs inte så mycket den tiden!

Scen 6.

b.

LUNDQVIST kommer in, stannar häpen i dörren.

LARSSON stiger upp förlägen.

Lundqvist! Lundqvist ska inte ha så'na här dumheter för sig.

Lämnar honom rollen.

Håll han sig på sin plats, och han skall bli en nyttig medlem i samhället och han skall bli lycklig!

POLISKONSTAPELN.

Det är klart nu, patron!

LARSSON.

Nästa!

De gå utom Lundqvist.

Scen 7.

a.

ARVID har stängt dörren i lås.

LARSSON rycker i dörren.

Öppna!

ARVID.

Vem är det?

LARSSON.

Brandsyn!

ARVID.

Här finns ingen kakelugn!

LARSSON.

Öppna för värden!

ARVID.

Kors i Herrans namn, det är morbror! Din fattiga fan som inte har ett klädskåp! Han öppnar.

Scen 8.

a.

PER. ARVID. LARSSON.

LARSSON ond.

Är du här, din odåga! Under mitt tak! — Ut!

ARVID fattar sig.

Vi ska avsluta det här samtalet så fort som möjligt, för jag skall vara på byrån kl. 8!

LARSSON.

Ha, ha, ha! Byrån! Är det hittegodsbyrån kanske; ska du höra efter om någon hittat tolv Uppsalaterminer som du förlorat!

ARVID.

Nej, det är »Den Konservatives» redaktionsbyrå, där jag är medarbetare med 50 rdr i månaden!

LARSSON.

Va'! Du?

PER.

Ja, Arvid har verkligen fått plats i »Den Konservative»!

LARSSON.

Nåväl, min gosse; det gläder mig att du fått arbete, och ett så aktningsvärt till; jag känner redaktören, han är min specielle vän! — Apropos! Har ni hört den förskräckliga nyheten som står i morgontidningen?

PER och ARVID.

LARSSON.

Nej!

Det är revolution i Paris; packet har avsatt kungen; lagt sina smutsiga händer på hans krönta hjässa! Och vet ni vad? — Man väntar att...

PER och ARVID.

Vad då?

LARSSON.

Att Stockholm skall göra revolution!

ARVID.

Omöjligt!

LARSSON.

Säg inte mig det; jag har kvävt en revolution förr!

ARVID.

Här måste hållas en reformbankett!

LARSSON.

Ja, en reformbankett! Skriv om det i tidningen; sätt mitt namn i spetsen — eller var du vill!

ARVID.

Det skall jag göra! Och nu ska morbror ta fram sin gamla motion om tjänstfolkets klädsel!

LARSSON.

Det vore oförsiktigt!

ARVID.

Nej! Packet måste gå i gråa kläder, så att militären vet vem de ska skjuta på, när det blir revolution!

LARSSON.

Ja, det är rätt! Och du skriver det där i tidningen alltihop!

ARVID.

Alltihop!

LARSSON.

Tack! — Min konung, som alltid haft sitt säkraste stöd i det trogna borgerskapet, skall veta att belöna även en så ringa undersåte som du! Adjö! — Jag måste ner och mönstra drängarna; portarna skola stängas och alla folksamlingar undvikas! Går.

Scen 9.

PER. ARVID.

ARVID.

Hurra! Borgarkungen har stupat på sina penningpåsar, tredje ståndets välde är slut; leve intelligensen! Nu är det vår tid, Per!

PER.

Vad är en reformbankett för ting?

ARVID.

Det är en demonstration mot regeringen, men det begriper inte den dumma gubben!

PER.

Men kungen vill ju ha reform!

ARVID.

Om han får göra den själv, ja! — Men nu skall jag nederslå mina fiender! Först Lundqvist och så gubben! — Jag går genast till »Den Konservative» och tar korrekturplatsen; får man bara ett finger i tidningen, så! — Leve revolutionen!

PER.

Är det bra när det är revolution?

ARVID.

Mycket bra! Allting blir som nytt!

PER.

Köper man tavlor också?

ARVID.

Nej, men man förstör gamla, så att det behövs nya!

PER.

Leve revolutionen!

ARVID.

Och nu till verket!

Ridån faller.

TREDJE AKTEN.

På källaren Duvan.

Disk i fonden; fönstersmygar till höger och vänster; dörr på högra och vänstra sidan.

PER och ARVID vid ett bord till höger drickande toddy; osynliga för dem som senare sätta sig på vänstra sidan. Kyparen vid disken.

Scen 1.

PER.

Allting gick efter beräkningen?

ARVID.

Utmärkt! Lundqvists föredrag väckte mycken munterhet i cirkeln, och refereras i kväll i tidningen.

Till kyparen.

Har aftontidningen kommit?

KYPAREN.

Inte än!

ARVID.

Nå! — vidare står att läsa om Gubbens Reformbankett och motion med diverse hån! Nu gå de båda fåren och njuta av sin inbillade berömdhet.

Scen 2.

LUNDQVIST. DE FÖRRE.

LUNDQVIST
söndagsklädd och något påstruken.

Får man lov att slå sig ner?

ARVID.

Nej, se Lundqvist! Så fin han är, och ledig så här dags på da'n!

LUNDQVIST.

Ledig? Ja nu är jag ledig; jag har flyttat!

ARVID.

Har du flyttat? Vad sa' gubben?

LUNDQVIST.

Han vet inte av det ännu!

ARVID.

Jaså, man flyttar på det viset nu för tiden!

LUNDQVIST.

»Frihet är män'skans första rättighet» hade du själv skrivit! Vad behaga herrarna dricka?

ARVID.

Toddy!

LUNDQVIST.

Nej, det är för simpelt! — En liten bål, kypare.

ARVID till Per.

Han är läraktig! Högt. Nå, Lundqvist, tycker du inte det är härligt att vara fri? Du har aldrig suttit på en källare så här dags på da'n förr!

LUNDQVIST.

O, jag känner att jag börjar ett nytt liv.

Bålen är framsatt.

ARVID ironiskt.

Jag tror dig, Lundqvist!

LUNDQVIST.

Skål för friheten! Leve republiken!

ARVID.

Lundqvist ska inte skrika så högt!

LUNDQVIST.

Har jag inte rättighet att skrika! Är jag inte en medborgare?

ARVID.

Jo, jo! — Nu skall du kalla mig du, Lundqvist, efter du är artist!

LUNDQVIST.

Det behövs inte, medborgare; titlarna ä' bortlagda!

ARVID.

Jo, du är skön, du! Vad skulle du säga, om gubben trädde in nu och du har gått ifrån ditt arbete?

LUNDQVIST.

Tror du kanske jag skulle bli rädd! »Medborgare!» skulle jag säga, »vet ni vad frihet är; jag har upphört att ge er mitt ärliga arbete i utbyte mot era lumpna pengar; jag är artist, herre!»

ARVID.

Det är bra sagt! — Hör du, har du tagit ut dina pengar från sparbanken?

LUNDQVIST.

Ja, gu'bevars och förstört dem också, på en tia när.

ARVID.

Det var illa gjort! Du skulle ha sagt till mig! Tänk om du skulle misslyckas!

LUNDQVIST.

Jag kan inte misslyckas! Jag skall tala om för er att jąg redan provat och — om söndag debuterar jag på Ladugårdslandsteatern!

ARVID.

I Rövarbandet?

LUNDQVIST.

Ja!

ARVID.

Med ditt utseende och din röst måste du lyckas!

LUNDQVIST.

Allvarsamt?

ARVID.

Allvarsamt! — Se här kommer bekanta! Låt oss tala tyst!

Scen 3.

ADJUNKTEN och AKTÖREN från vänster, slå sig ned vid ett bord utan att se DE FÖRRE.

ADJUNKTEN.

Två tutingar!

AKTÖREN.

Nå, min kära bror, är det sant att din fästmö slagit upp?

ADJUNKTEN.

Ja, Gud ske lov, men vi ska inte tala om så'nt där nu!

AKTÖREN tar upp en tidning.

Nu ska vi läsa i aftontidningen; det lär stå något om Larssons dumma påhitt med reformbanketten och hans gamla välkända motion!

ADJUNKTEN.

Å fan!

AKTÖREN läser.

»Den politiska situationen! Att vårt nådehungriga borgerskap skulle gå så långt i naivité, att de ta regeringens reformsträvanden för rabulism och anordna reformbanketter, allt av pur rojalism, hade man dock icke väntat. Så har t. ex. den konservative bryggaren Larsson i borgarståndet satt sitt namn under en inbjudningslista; på samma gång som han lär ha för avsikt att än en gång framkomma med sin kända motion om en särskild dräkt för tjänstefolket!»

ADJUNKTEN.

Han är syperb, min kära Larsson, när han skall leka politik! Nu kan man anse honom omöjlig för vasaorden!

AKTÖREN.

Och omöjlig att bli omvald. Blir det något upplopp som 38, så slår nog folket in fönsterna hos honom!

Scen 4.

DE FÖRRE. LARSSON kommer in (civil) från vänster; slår sig ned hos aktören och adjunkten utan att se PER, ARVID och LUNDQVIST.

LARSSON.

Har ni läst aftontidningen?

ADJUNKTEN förlägen.

Ja, men det ska bror inte fästa sig vid!

LARSSON.

Ska jag inte fästa mig vid! Den lymmeln har ju uppviglat arbetsklassen, han har sagt att det är skam att arbeta!

ADJUNKTEN.

Vad menar bror?

LARSSON.

Har ni inte hört referatet om Lundqvists föredrag i Bildningscirkeln?

AKTÖREN.

Nej! Det ha vi inte läst!

LARSSON.

Hör på ska ni få höra; det är så att håren kunna resa sig på ens hjässa! O! du min evige, en sådan vanära han hopat över mitt hus! Mitt hus, som aldrig hyst andra åsikter än jag, trogen som jag är min konung och det bestående! Jag skall anses som rabulist och kanske drabbas av min konungs onåd!

AKTÖREN.

Å, det kan väl ingen misstänka den konservative, den lojale Larsson för revolutionära meningar!

LARSSON.

Jag hoppas det! Men det är revolution i luften; den skall kvävas!

ADJUNKTEN.

Låt höra vad den lymmeln säger!

LARSSON.

Hör på! »Det klassiska föredraget hade följande innehåll ungefär:

»Om arbetets ära!

Att arbeta har alltid varit en skam! Om man kastar en blick tillbaka på Rom och Grekland, skall denna sats genast finna sin bekräftelse. I Grekland arbetade endast det sämre folket (hyssningar) och de som icke arbetade, anställde ibland små jaktpartier, då man sköt slav för rapphönshund och pilbåge. I våra dagar är det likadant; de som arbeta mest äro sämst klädda, äta sämst, sova sämst! Arbete är likaledes skadligt för moralen, efter som statistiken lär att de flesta brotten begås av arbetsklassen eller packet, som det kallas... Här avbröts talaren av hyssningar så att han måste sluta! Reflexion! Det är ett sorgligt tidens tecken att icke våra borgare hålla efter sitt folk bättre, utan att de till och med uppmuntra dem att besöka folksamlingar, där upproriskt och samhällsvådligt prat föres!»

Det var åt mig det där! Men herre min Gud! kungen uppmuntrar ju bildningscirklarna, då är det väl inte farligt!

ADJUNKTEN.

Ja visst, men, det där att du inte håller reda på ditt folk, tycker jag är värre!

LARSSON.

Håller jag inte reda på mitt folk! Gå upp på spannmålsvinden skall du se den flitige Lundqvist arbeta i sitt anletes svett; de hålla just på att ta upp korn! — Jag förstår inte Lundqvist, som alltid varit en så utmärkt ordentlig yngling, som jag själv uppfostrat — och jag kan uppfostra folk jag...

Scen 5.

LUNDQVIST höjer sitt glas.

Skål, medborgare! Leve republiken!

LARSSON upp.

Vad är det? Evige förbarmare! — Lundqvist! — Rusar fram. Lundqvist! Lymmel! Förrädare! Vad gör du?

LUNDQVIST drucken.

Det rör dig inte, jag är en fri man!

LARSSON.

Fri! Du är i mitt bröd, skälm!

LUNDQVIST.

Nej, jag har flyttat!

LARSSON.

Har du flyttat! När skedde det?

LUNDQVIST.

Nyss! Jag skall bli konstnär!

LARSSON.

Är du från dina sinnen? Vet du inte att bönderna stå och vänta med sina lass på gården? Opp med dig genast!

LUNDQVIST.

Tyst!

LARSSON.

Jag tror att karlen är bindgalen! Och sådant sällskap, artistpack! Galgfåglar! Till Per: Du din lilla beskedliga sudder, som jag dragit upp ur dyn; har jag inte fött dig och klätt dig kanske, och nu narrar du mitt folk ifrån mig; en så ung gosse, sitta på krogen, fy! Genier, gubevars! Nej svin, lättingar som inte vilja arbeta! Och, du din stora drummel; du har ljugit för mig; du har inte mer än 10 banko, du, fast du sa' att du hade 50 rdr och du är inte medarbetare! Du är för gammal att få stryk, men den där lymmeln, Lundqvist! Se så, upp, drummel, så ska det bli annat av!

Scen 6.

DE FÖRRE. FRU LARSSON kommer in.

FRU LARSSON.

Joho, alldeles som jag tänkte! På krogen skall man söka sin man; han sitter och rumlar, då folket står i långa rader och väntar; och så tar han bokhållaren med sig, du min Gud! Det hade jag ändå aldrig trott! Du, gamle man, förleder ungdomen! Men det är inte ditt fel! Du har dåligt sällskap, Abraham! Du ska umgås med så'nt där aktörsfolk, som är det sämsta som finns, och prästen — där,

jo det är en skön präst — fy! Han är inte en bit bättre än aktörn. Och så narra de dig att gå och skriva på borgen, det är tacken det! Men det går väl an; du vet väl vad som står i bladet i afton?

LARSSON.

O, jag vet! — Ser du, det bränner i mina händer!

Buller utanför på gatan.

Scen 7.

DE FÖRRE. PIGAN 1.

PIGAN 1.

Frun, patron, det är revolution!

LARSSON.

Ha, revolution! Ser du, Lundqvist! Vi gjorde du mig detta?

PIGAN 1.

Drängarna kasta sten på patrons fönster och säga att han...

FRUN.

Vad säga de?

PIGAN 1.

De säga att patron bett riksda'n att tjänstefolket ska få gå i kläder som korrektionister.

LARSSON.

Hur vet man det? Det har jag inte gjort!

FRUN.

A! så, du har inte läst bladet!

LARSSON.

Nej!

FRUN.

Nå, så läs då, eländige! Kom, Marie!

De gå hastigt.

Scen 8.

DE FÖRRE utom FRUN och PIGAN 1.

LARSSON läser i tidningen.

Jag har gjort revolution! Du har gjort revolution! Lundqvist har gjort revolution! Men jag skall kväva den!

PER, ARVID och LUNDQVIST rusa upp.

Revolution! det ska vi se på! De gå.

LARSSON.

Lundqvist, säg till att man sadlar och sitter upp!

LUNDQVIST.

Jag är en fri man, medborgare! Leve republiken!

Går.

Scen 9.

DE FÖRRE utom PER, ARVID och LUNDQVIST. ADJUNKTEN och AKTÖREN ha dragit sig ut. TVÅ POLISER, en genom var dörr.

POLIS 1 tar Lundqvist i kragen.

Jag arresterar dig som upprorsmakare!

POLIS 2.

Här slipper ingen in! Källaren skall stängas!

Stänger dörrarna och går. Tjut och oväsen utanför.

Scen 10.

LARSSON ensam, instängd söker sig ut, men förgäves.

LARSSON rasar.

Instängd! Nu, då min konung behöver mig! — Jag har gjort revolution jag, jag, Jöns Abraham Larsson, och kan inte kväva den; jag, den laglydige, den trogne undersåten, har gjort revolution! — O, min sabel, min häst — min häst!

Ett skott utanför. Han nedfaller bakom disken och slår sönder glas i fallet.

Ridån faller.

FJÄRDE AKTEN.

Hos Larsson. Samma rum som i första akten men allt i oordning; fru Larsson sitter och vaggar; Adjunktens fästmö står och klipper till ett klänningsmönster på skrivbordet; gossarna spela Fortuna; Linda står och stryker vid det runda bordet; stolar och soffor belamrade med fruntimmersplagg.

Scen 1.

LARSSON i uniform från höger, går på tå till chiffonjén; skramlar med sabeln.

FRU LARSSON.

Tyst, när barnet ska sova!

LARSSON.

Herre Gud, har du barnet här också!

FRU LARSSON.

Varför har du inte skickat efter glasmästarn förr, så att man fått i fönsterna i sängkammaren? — Gå inte och skramla med den där gamla harvärjan!

LARSSON.

Det är order! Revolutionen är ännu icke kvävd; den glimmar som aska under elden!

FRU LARSSON.

Du kväver visst någon revolution! Du som sprang och gömde dig när drängarna gjorde myteri och lät din hustru tas med dem; men jag fick håll på dem till sist och det med bara käppen; stora Anders ligger allt stilla på Serafimen vid det här laget!

LARSSON till gossarna.

Vad ser jag! Hur understår ni er att röra pappas spelbord!

GOSSEN 1.

Vi ha fått lov av mamma!

FRU LARSSON.

Låt barnen leka med det där skräpet; det är inte för gammalt folk, tycker jag, eller vad säger du, Dina?

DINA.

Det förvånar mig att du inte bränt upp det där förut!

LARSSON observerar sitt skrivbord.

Men min bästa mamsell; jag tror ni klipper sönder mina papper!

FRU LARSSON.

Hon har fått lov av mig! Det var inga farliga papper för övrigt!

LARSSON.

Å, det var min reservation till protokollet som jag arbetat på i fyra månader!

FRU LARSSON.

Nå, det var då för väl att man slipper höra dig komma fram med flera dumheter på riksda'n!

LARSSON.

Men det är inte beskedligt...

FRU LARSSON.

Beskedligt! Vem har retat folket så att de slå in rutorna? Va'! så man skall vara husvill! Har han ingenting att göra nu, så sätt sig på en stol och var tyst; eller också kom hit och vagga medan jag ser på Linda!

LARSSON

sätter sig ledsen på en stol och vaggar med undergiven min.

Paus.

Linda, stoppa mig en pipa!

FRU LARSSON.

Linda har annat att göra! För övrigt är det onödigt att röka på barnet!

Scen 2.

DE FÖRRE. PIGAN 1 med brev till Larsson.

LARSSON läser.

Order från tjänstgörande majoren: kungen skall uppvaktas och gratuleras; borgerskapet skall anhålla om att få överta bevakningen!

FRU LARSSON.

Ett så'nt onödigt fjäsk; gamla karlarna gå och spöka ut sig i koltar och bevaka! Vad ska du bevaka för slag?

LARSSON.

Tyst, hustru! Det är order!

FRU LARSSON.

Ska du ta din stångbataljon med dig?

LARSSON

svarar icke utan öppnar det andra brevet.

Ha, jag kunde tro det; Arvid är arresterad!

FRU LARSSON.

Hur kunde du tro det?

LARSSON.

Han satt och berusade sig nere på krogen då revolutionen bröt ut!

FRU LARSSON.

Det var fler än han som gjorde det! — Emellertid — så är du så god och löser ut honom till en början —

LARSSON.

På ett villkor, ja, att han lämnar sin usla bana och intar Lundqvists plats!

FRU LARSSON.

Du har då en passion att göra alla människor till bryggare; antar han ditt anbud — så var han inte bättre värd!

LARSSON.

Jag går; farväl, mina damer, kanske jag genast inträder i tjänstgöring och då — ligger jag på slottet i natt!

Går med stolt min.

GOSSARNA.

Hurra! Nu gick pappa bort!

FRU LARSSON.

Tyst, barn, man ska inte säga så!

Scen 3.

DE FÖRRE utom LARSSON och PIGAN 1.

PIGAN 2 kommer in.

Nu äro fönsterna insatta, frun!

FRU LARSSON.

Det är bra; låt elda i alla rummen!

Pigan går.

DINA.

Hör du, Amalia lilla; efter din man är borta och barnet sover, så tycker jag att vi gärna kan gå i Engelskan en stund och höra Rosenius!

FRU LARSSON.

Ja, vet du, det skulle allt vara gott att få höra ett Guds ord efter allt det här bråket! — Men tror du inte din fästman kommer upp något i kväll!

DINA.

Vad bryr jag mig om det; han får gå på källarn när han vill, så må jag väl få gå i kyrkan!

FRU LARSSON.

Ja, men i Engelskan... Hör du, är det sant, att du brutit med adjunkten?

DINA.

Nej visst inte; det vara bara för att skrämma honom; det har jag gjort så många gånger förr!

FRU LARSSON.

Ja, ja, men akta dig du; han är opålitlig! — Se så där! Nu ska Linda ha ett öga på barnen medan vi gå bort på en stund!

LINDA.

Ja, mamma lilla!

FRU LARSSON.

Var snäll nu, gossar små, så ska ni få något gott när jag kommer hem!

GOSSEN 1.

Vart ska mamma gå?

FRU LARSSON.

I kyrkan, min vän!

GOSSEN 2.

Är det söndag i dag?

FRU LARSSON.

Nej, mitt barn! Seså, adjö med er!

Fru Larsson och mamsell Dina gå.

GOSSARNA.

Hurra! Nu gick mamma bort!

Scen 4.

LINDA. GOSSARNA.

LINDA.

Nej, vet någon, det här blir tråkigt; jag tror jag går mitt över gatan till kusin och spelar q u a t r e-m a i n s!

Går till dörren.

Marie! Marie!

Pigan 1 kommer in.

Ha ett öga på barnen, medan jag går bort på en stund!

PIGAN 1.

Jaha, mamsell, det ska jag visst!

LINDA.

Och om gossen vaknar, så ge honom — vad Marie har!

Går.

Scen 5.

PIGAN 1. GOSSARNA.

PIGAN 1.

Nu ska man vara barnpiga också, det har jag verkligen inte åtagit mig, sina skyldigheter får man nog veta, men man har också rättigheter! Nu ska gossarna ha ett öga på lille bror, medan jag går ner i kryddboden och läser bladet! — Hör gossarna det? —

GOSSARNA.

Ja, vars!

Pigan går.

Scen 6.

GOSSARNA.

GOSSEN 1.

Nu ä' pappa och mamma borta! nu ska vi leka revolution!

GOSSEN 2.

Hur ska det vara?

GOSSEN 1.

Du tar stora käppen som pappa kallar »avlönaren», så tar jag sabeln; så ska du ropa reform, och då slår jag dig!

GOSSEN 2.

Ja, men man ska kasta sten också, sa' mamma! Nej då är det roligare att röka!

GOSSEN 1.

Ja, det ska vi göra!

De stoppa och tända pipor.

GOSSEN 2.

Nu tar jag pappas nattrock och rökmössa på mig, så föreställer du farbror Ernst som kommer och går i borgen för pappa!

GOSSEN 1.

Det var en rysligt stark tobak!... Fy!

GOSSEN 2.

Inte! Se på mig!

GOSSEN 1.

Oj! oj! jag får knip i magen!

GOSSEN 2.

Skrik inte, du väcker lilla bror!

GOSSEN 1.

Oj! oj! oj! jag dör!

GOSSEN 2 tar honom i handen.

Kom ska jag hjälpa dig ut... Jag tror att jag med blir sjuk! Oj! oj! oj!

De ragla ut hand i hand.

Scen 7.

DE FÖRRE. K. SEKTERN.

K. SEKTERN.

Vad är det med er, små medborgare!

GOSSEN 1.

Jag dör! jag dör!

K. SEKTERN.

Jaså, ni har känt på tobaken! Ä' ni ensamma hemma, småttingar?

GOSSEN 2.

Marie är ner i bo'n!

K. SEKTERN.

Och de andra?

GOSSEN 1.

Borta!

K. SEKTERN.

Revolutionens verkningar äro förfärliga!

Tar bägge gossarna på armen och bär dem ut till vänster.

Jo, jo, ni, så är det att göra revolution, när pappa och mamma ä' borta!

Ropar i dörren.

Kristina, Marie, Sofi! Intet svar! Lovis, Adolfine, Margret, Josefin, King Charles, Revolution!

Skriker.

Elden är lös!

Scen 8.

EN DRÄNG kommer in. K. SEKTERN.

K. SEKTERN.

Var äro pigorna?

DRÄNGEN.

Flickorna äro borta!

K. SEKTERN.

Borta! — Ta och bär in den där vaggan; klä' se'n av gossarna som äro sjuka!

DRÄNGEN.

Inte förstår jag mig på barn, inte!

K. SEKTERN.

Du ska öva dig; det är gott att kunna!

DRÄNGEN.

Men om han skriker?

K. SEKTERN.

Då ska du ge honom mat, och se'n är det bara att vagga så länge han skriker!

Drängen bär ut vaggan.

Scen 9.

FRU LARSSON. K. SEKTERN. DINA.

FRU LARSSON.

Joo, det är ljusa tider! Kan ni tänka er att när vi kom till kyrkan, så gick vi in i förstugan, och då hörde vi skrål och stim, och när jag öppnar dörrn så var hela kyrkan full med gardeskarlar!

DINA.

Hela Upplands regemente låg inkvarterat där, kan man tänka sig! Och de rökte tobak och spotta' på golvet!

FRU LARSSON.

Och hade vi inte träffat på herr Hörning, så vet jag aldrig om vi kommit därifrån med livet! Fy sådana människor!

K. SEKTERN.

Ack, att jag inte fått den äran följa damerna!

Dina viskar åt fru Larsson; denna pekar åt vänstra fonddörren; de gå.

Scen 10.

DE FÖRRE, utom M:LLE DINA och FRU LARSSON. LARSSON kommer in nedslagen.

LARSSON
tar av sig sabeln och kastar den i en vrå.

Min roll är slut; min konung behöver mig icke; vem ingav mig dessa satans idéer — jag som aldrig haft några idéer utan levat efter principen — Kunglig sektern som läst; vad är principen till skillnad från idéen?

K. SEKTERN.

Principen är en långvarig idé!

LARSSON.

Det är alltså en idé?

K. SEKTERN.

På visst sätt; men genom sin utsträckning i tiden är han farligare än idéen!

LARSSON.

Det där förstod jag inte!... Vet ni vad som blivit av Lundqvist?

K. SEKTERN.

Nej!

LARSSON.

Jo, hans gamla fosterfar blev skjuten i Storkyrkobrinken; Lundqvist ärver honom och reser till Kalifornien för att gräva guld!

K. SEKTERN.

Det kan man kalla tur! Men han överger då sin konst?

LARSSON.

Hans näsa blev krossad av en gatsten, så att han inte kan uppträda på scenen!

K. SEKTERN.

Hans kallelse var då inte starkare än hans näsa! — Men jag kan tala om en annan nyhet! — Per har sålt sin tavla och blivit utnämnd till agréé vid akademien!

LARSSON.

Ser man på! Sa' jag inte det, att det skulle bli något av den pojken; han kommer väl hit i kväll!

Scen 11.

DE FÖRRE. FRU LARSSON halvklädd. M:LLE DINA. LINDA kommer in häftigt.

FRU LARSSON.

Hjälp, mördare, jakobiner! De ha förgiftat mina gossar!

LARSSON.

Vad är det?

DINA.

Det är en karl i barnkammarn!

FRU LARSSON.

En jakobin! Han har tagit min lilla Abraham!

LARSSON rasar.

Ve! Revolutionen! Min sabel! Min häst! I gevär! Bataljon, gå på!

Rusar mot dörren.

Scen 12.

DE FÖRRE. DRÄNGEN kommer in.

DRÄNGEN
med lilla barnet på armen.

Det var bara jag, go'a frun!

ALLA.

Johansson!

K. SEKTERN.

Ja, pigorna var borta och det fanns ingen ann' att tillgå!

FRU LARSSON.

Men gossarna! Mina gossar!

K. SEKTERN.

De ha gått och rökt tobak! Få de bara ett kok stryk så är lugnet snart återställt!

FRU LARSSON till Larsson.

Ser du, olycklige, revolutionens verkningar!

DINA till fru Larsson.

Tror du han såg oss?

FRU LARSSON.

Vad skulle det göra! Drängen!

DINA.

Men det är en karl ändå!

Fru Larsson, drängen, Linda, Dina gå ut.

Scen 13.

LARSSON. ADJUNKTEN. K. SEKTERN.

ADJUNKTEN.

God afton! Nå vad sa' hon?

LARSSON.

Vem menar du?

ADJUNKTEN.

Min fästmö, förstås!

LARSSON.

Å, Herre Gud, det har jag glömt bort!

ADJUNKTEN.

Har du glömt bort det?

LARSSON.

Jag glömde att lämna henne igen ringen; jag tror jag har den här!

Letar i fickorna.

ADJUNKTEN.

O, du min evige, och jag...

LARSSON.

Vad har du gjort?

ADJUNKTEN.

Jag har sagt ja! — Du vet, den där gamla mamsell Bernhardina, hos översten, har friat till mig.

LARSSON.

Olycklige! Ve revolutionen!

ADJUNKTEN.

Ve oss! — Jag har henne därnere i farstun och ville höra mig för innan jag presenterade henne!

Scen 14.

DE FÖRRE. DINA.

DINA

får se Adjunkten, störtar i hans armar.

Agust, Agust! Du lever då! O, var har du varit så länge; jag trodde du övergivit mig!

ADJUNKTEN tar på ringen.

Kära vän, det var du som övergav mig.

DINA.

Nej! Agust! Jag överger dig aldrig!

ADJUNKTEN för sig, suckar.

Aldrig!

Scen 15.

DE FÖRRE. PIGAN 1.

PIGAN 1.

Det är någon som står och väntar på adjunkten där nere i farstun!

ADJUNKTEN.

Å!

DINA.

Vem är det?

Larsson viskar åt pigan 1.

PIGAN 1.

Det är en herre!

DINA.

Jaså, du ska ut och rumla nu igen!

Scen 16.

DE FÖRRE. ARVID.

ARVID.

Jag ger mig! — Jag är så förtvivlat hungrig! Få vi inte äta snart?

LARSSON.

Ser du, ser du! Dina idéer!

ARVID.

Än morbrors då?

LARSSON.

Tyst, pojke, jag har aldrig haft några idéer!

ARVID.

Än revolutionen då?

LARSSON.

Det var Lundqvist! Han fick för litet stryk sist!

Scen 17.

DE FÖRRE. PER i brun promenadfrack med blomma i knapphålet, blankläderstövlar, storrutig väst, röd halsduk, klockkedja med berlocker, en reskikare i rem över axeln, grå hög hatt.

PER.

Mjukaste tjänare, herr patron! Det var en person där nere i farstun, som bad mig lämna den här biljetten till adjunkten Green.

LARSSON.

Jag har den äran gratulera herr professorn!

ARVID.

Agrén, om jag får be!

ADJUNKTEN till Larsson.

Räddad!

LARSSON läser biljetten.

Jag gratulerar!

DINA.

Vad var det? En biljett!

LARSSON.

Jag skall läsa!

ADJUNKTEN.

I himlens namn, håll!

DINA.

Nej, läs, herr Larsson!

LARSSON.

»Som du inte kommer, så går jag. Du kan anse vår bekantskap avbruten, eftersom du låtit mig stå och frysa en hel halvtimme!»

DINA.

En förförare mindre; nu får jag behålla dig i kväll, Agust!

ADJUNKTEN.

För alltid, min ängel!

PER till Larsson.

Skulle patron tillåta mig tala enskilt?

LARSSON.

Herrn vill ha min borgen: mycket gärna!

PER.

Nej, det var något annat!

ARVID.

Han vill ha Linda!

PER.

Tyst, det har jag inte sagt...

LARSSON.

Vi ska talas vid efter maten.

PER till Arvid.

Tror du han nekar?

ARVID.

Nej, gubevars!

LARSSON till k. sektern.

K. sekter! Jag har läst edra känslor, ni är en bra man; men — var inte ledsen att jag krossar edra illusioner.

K. SEKTERN.

Jag förstår inte!

LARSSON.

Ni älskar min dotter!

K. SEKTERN.

Jag?

LARSSON.

Ja!

K. SEKTERN.

Nej!

LARSSON.

Neka inte nu!

K. SEKTERN.

Jag svär att jag aldrig hyst några känslor för er dotter, och aldrig tänkt uppträda som friare!

LARSSON.

Hm! Vad är ni för en besynnerlig man?

K. SEKTERN.

En kunglig sekter, herr patron!

Scen 18.

DE FÖRRE. FRU LARSSON och LINDA.

FRU LARSSON.

Bordet är serverat! Behagar herrskapet stiga ut!

ARVID.

Ack ja!

FRU LARSSON.

Är det du, din spefågel!

LARSSON till Per.

Efter maten ska vi talas vid! Bjud min dotter armen! Mitt herrskap! Revolutionens åskor ha tystnat; det svärd, anarkiens och våldets, som hängt över vår konungs och vårt fäderneslands huvud, är stucket i skidan; låtom oss vid en glad aftonmåltid glömma det skedda och med varandra fira fredens återställande i skötet av familjen, där intet missljud skall störa vår enkla samvaro!

Ett positiv utanför spelar upp »Den tappre Landsoldat» under det de gå och ridån faller.

ANMÄRKNINGAR TILL FÖRSTA DELEN.

En allmän grundsats vid utgivningen av Strindbergs Samlade skrifter blir, att den första upplagan av var skrift, jämförd med manuskriptet, där det finnes kvar eller är tillgängligt, lägges till grund för texten, och förändringar vidtagna i senare upplagor upptagas i de med varje del följande anmärkningarna. Detta har synts vara den riktiga utgivningsprincipen i fråga om Strindbergs arbeten. Det är i allmänhet de första upplagorna av hans böcker som spelat den historiska rollen, och några väsentliga omarbetningar brukade han sedermera icke företaga. De förändringar han gjort bestå mestadels i uteslutningar företagna på grund av förändrad litterär uppfattning eller av andra skäl. I föreliggande del har han t. ex. ur "I Rom" och "Den Fredlöse" uteslutit två stycken som han senare torde ansett alltför ungdomliga eller icke fullödiga. Men vad den mognade mannen 20 år efteråt utdömt kan lika fullt vara karaktäristiskt för den unge diktaren. För övrigt äro de förändringar som gjorts i de av denna volyms arbeten som utkommit i senare upplagor — Hermione, I Rom, Den Fredlöse — av rent formell art, varvid det språkliga eller rytmiska välljudet varit bestämmande. Oavsett att förbättringarna stundom äro tvivelaktiga, då det t. ex. någon gång händer att den ursprungliga meningen därvid undergått en förskjutning, har utgivaren ansett viktigt att för enhetlighetens skull överallt bibehålla den första texten,

även på de ställen där en senare förändring synts vara att formellt föredraga; det har ju icke heller kunnat komma i fråga att han efter eget tycke valt mellan de avvikande textställena i olika upplagor. Däremot ha någon gång förekommande misstag på namn etc., som i senare upplagor rättats, jämte — naturligen — rena tryckfel avlägsnats. Stavningen har blivit moderniserad, och de äldre maskulina e-formerna som äro vanliga i Strindbergs första skrifter endast bibehållits där språkbruket ännu fördrar dem — överensstämmande med en av filologer godkänd princip vid den i år utkommande upplagan av Viktor Rydbergs valda skrifter.

FRITÄNKAREN.

Detta stycke skrevs 1869, trycktes 1870 (Stockholm, Gustav Carlsson i kommission) under titeln: Fritänkaren av Härved Ulf. Ett dramatiskt utkast. Det har aldrig uppförts och aldrig omtryckts.

Ehuru Strindberg själv därmed visat sig icke vilja vidkännas detta ungdomsarbete, är det av alltför stort intresse för att det skulle varit någon fråga om att utesluta det ur författarens Samlade skrifter. Det är i hela sin ungdomliga prägel i hög grad belysande för den unge Strindbergs själsbrytningar och karaktär. Och det är icke bara hans första dramatiska försök, men över huvud hans första försök som författare. Han vaknade med detta stycke till medvetande om sin begåvnings rätta fält och sitt framtida kall.

I beslöjade ordalag omtalar han detta stycke i Jäsningstiden (kap. 7. Han blir författare) och skildrar de närmare omständigheterna vid dess tillkomst. Han berättar hur han efter sina motgångar på skådespelarbanan en dag var hemma och läste Fältskärns berättelser.

Hur han läste, tyckte han, att det där hade han levat själv. Det handlade om en styvmor och en styvson som försonas. Brytningen i hans hem hade alltid legat över honom som något syndigt, och han längtade efter försoning och frid. Denna längtan tog sig i dag ett ovanligt sorgset uttryck, och medan han låg på soffan började hans hjärna bygga upp åtskilliga förslag till en sådan lösning av missljuden i hemmet. Kvinnodyrkare som han var, och med ledning av Fältskärn, spinner han ihop, att endast en kvinna kunde försona mellan honom och fadern. Och denna vackra roll ger han styvmodern.

Under det han ligger där, känner han en ovanlig feber i kroppen, och allt under det den pågår, arbetar huvudet med att ordna minnen ur det förflutna, rensa bort somt och lägga till somt. Nya bipersoner uppträda, han ser dem inblandade i handlingen, hör dem tala. Det är som om han såge dem på scenen. Efter ett par timmars förlopp har han en komedi i två akter färdig i huvudet. Det var ett både smärtsamt och vällustigt arbete, om det kunde kallas ett arbete, ty det gick för sig själv, av sig själv, utan hans vilja och förvållande. Men nu skulle det skrivas. På fyra dagar var pjäsen färdig.

I pjäsen sådan den föreligger tryckt lyckas icke modern, såsom det av ovanstående förefaller ha varit avsikten i den första konceptionen, att försona mellan fadern och sonen Karl, denne står fast i sina ideella krav som "fritänkare". Konceptionens "två akter" återfinnas i de två avdelningar, den ena försiggående i Uppsala, den andra På Sjövik och På Skolmästarebostället, vari handlingen i den tryckta pjäsen är uppdelad, men någon uttrycklig aktindelning förekommer icke.

HERMIONE.

Sorgespelet Hermione skrevs 1869 och fick 1870 som tävlingsskrift "ett gynnsamt omdöme" av Svenska Akademien i vars handlingar det omnämnes som "ett stu-

dium ur antikens värld, företeende goda enskilda tavlor samt en levande uppfattning av tidsförhållandena". Det trycktes anonymt första gången i Stockholm 1871 hos Adolf Bonnier under titeln: Hermione. Sorgspel. Av författaren till "I Rom" och "Den fredlöse". Det har sedermera omtryckts i: "I Vårbrytningen", Samlade ungdomsarbeten, Adolf Bonnier 1881, och Samlade dramatiska arbeten. Romantiska dramer I, Hugo Gebers förlag 1903. Det har icke uppförts.

Strindberg berättar om detta stycke under namn av "Den sjunkande Hellas" i Jäsningstiden (kap. 7, Han blir författare).

Ämnet är hämtat från Athéns kamp mot kung Filip av Makedonien, som eftersträvade hegemonien över de grekiska staterna. Demosthenes hade genom sina filippiska tal så småningom lyckats öppna ögonen på Athéns borgare för den makedonska kungens planer och i strid med fredspartiet, företrätt bl. a. av talaren Aischines, lyckats framdriva en mer energisk politik från Athéns sida mot kung Filip. Handlingen i dramat tänkes försiggå 338 f. Kr., då kung Filip efter besättande av staden Elateia i Phokis hotade att därifrån inbryta i Attika och Demosthenes, den dåvarande ledaren av Athéns politik, hade lyckats avsluta ett förbund med staden Thebe i Boeotien, varefter de förenade härarna ledo det avgörande nederlaget mot kung Filip vid Khaironea i Boeotien.

Versraderna äro i det följande räknade uppifrån sidan.

Sid. 66, versrad 3: Evanskampen. Evan (*εὐάν*), bachanternas jubelrop, användes även som namn på Bacchus själv (hos Lucretius m. fl.). Likaså sid. 73, versrad 8: Evansdyrkan o. s. v.

— versrad 6: men aldrig har jag älskat löga mig däri. I första uppl. står *lägga* mig etc. Förmodligen tryckfel för löga, vilken läsart återfinnes i de följande upplagorna.

Sid. 70, versrad 10: Skall du nu *bliva* den etc. I tredje uppl. (Samlade dram. arbeten I) står: vara den, etc. Utbytet torde skett dels för att undvika den något ålderdomliga formen "bliva", dels för välljudets skull, isynnerhet som formen "blivit" förekommer i föregående versrad.

— Bromiern, binamn till Bacchus (*ὁ Βρόμιος* eg. den larmande).

Sid. 71, versrad 7: ärende. I tredje uppl. ärnde.

Sid. 74: Afrodite Pandemos, den prostituerade eller över huvud den lägre sinnliga kärlekens gudinna i motsats mot den himmelska, Afrodite Urania. — Epithalamion, bröllopssång.

Sid. 75: Olynthos, stad på Chalkidike, som Filip av Makedonien genom mutning bragt i sina händer.

Sid. 77, versrad 19: Jag önskat i c k e finna här ... *Icke* spärrat blott i första uppl.

Sid. 80, versrad 15: Nej, blott en m a n etc. Ordet spärrat blott i första uppl.

Sid. 82: Agora, folkförsamling; platsen där folkförsamlingen hölls; torgplats i allmänhet. — Epheb, manbar yngling. I Athén kallades den unga mannen så från det 18:nde årets inträde då han inskrevs bland borgarna. — Pnyx, halvkretsformig plats på kullen Lykabettos i Athén, där folket församlades.

Sid. 85: Erechthevs, urgammal konung i Athén.

Sid. 89: Prytaneion, stadshuset i de grekiska städerna, där prytanerna — i Athén den utvalda ledande tiondelen av de femhundrades råd — församlades och åto.

Sid. 90, versrad 12: Du vänder åter hem. I de senare upplagorna: åter vänder hem.

Sid. 92: Elateia, stad i Phokis. — Kodros, Athéns sista konung.

Sid. 94: oleastrar, oljeträd (oleaster, lat.).

Sid. 99, versrad 22: Ja, inunder. I andra och tredje uppl.: Ja, och under.

Sid. 100: Polias, stadsbeskydderska, binamn på Pallas Athene såsom Athéns skyddsgudinna.

— versrad 12: utav den stora dag. I andra och tredje uppl.: av denna stora dag.

— versrad 20—22:

I hören ej min röst, I rusen ändå
emot fördärvets avgrund! Stannen! Stannen!
I viljen ej! — — —

I första upplagan står: Stormen! Stormen! etc. — tydligtvis tryckfel.

Sid. 101: Kärerna, dödsgudinnorna.

— versrad 11: och fredlös *skall* han irra kring. I de senare upplagorna: må. Den första upplagans "skall" torde ha använts för att undvika en alltför talrik uppspring av formen må, som förekommer både i huvud- och bisatser i de omkringstående raderna.

Sid. 103: Kephissos, liten flod vid Athén, som rinner ut i Phalerons hamn.

Sid. 106, versrad 31: till nytt liv släkten, som etc. I tredje uppl.: till liv de släkten etc.

Sid. 108, versrad 6: Vi kunna ju inunder tiden både etc. I de senare upplagorna: Vi båda kunna under tiden väl.

— Alpheios, flod på Peloponnesos, som blev farbar ovanför Olympia i Elis och utmynnade i Joniska havet.

Sid. 109, versrad 15—16: Kallimakos betyder skönt stridande (av *καλός*, skön och *μαχή*, strid).

Sid. 111, versrad 4: — — val utav befälet. De senare upplagorna: valet av befäl.

Sid. 114: Polemark, fältherre.

Sid. 117: Harmost, ståthållare, isynnerhet namn på de spartanska ämbetsmän som innehade högsta ledningen över av Sparta erövrade städer.

Sid. 118: Aidoneus, poetiskt förlängd form för Hades, underjordens gud.

Sid. 119, versrad 3: Aldrig I mer skåden röken från hyddorna virvla mot etern. I andra uppl.: Aldrig I röken mer sen etc. I tredje uppl.: Aldrig I röken fån se etc.

Sid. 125. Dodona, stad i ostliga Epirus (i landskapet Molossis), berömd genom det därstädes i en helig eklund belägna äldsta oraklet i Grekland, där prästerna tydde gudens röst i ekarnas sus och i de i grenarna upphängda kopparbäckenas klang.

Sid. 126: Bootes (i första uppl. felaktigt Boioteos, rättat i tredje uppl.), stjärnbild = Arkturus.

Sid. 131: Demosthenes Paianieern. — Demosthenes tillhörde av födsel distriktet (*δῆμος*) Paiania i Athén.

Sid. 133: Menton: läs Meton. Tryckfelet, som ej i tid hunnit rättas, förekommer även i de båda senare upplagorna. Med den första upplagans Meton kan ej åsyftas annat än Methone, makedonisk stad, som tillhörde attiska förbundet och eröfrades år 354 f. Kr. av konung Filip.

Sid. 136, versrad 20: till lägret och låt en härold förkunna. I tredje uppl. metriskt förbättrat: till lägret och med härold där förkunna.

Sid. 161: apium, selleri, brukat till kransar vid festliga tillfällen.

Sid. 163: Kerameikos, här platsen utanför Athén där i kriget fallna hjältars statyer och gravmonument restes.

I ROM.

I Rom är det första stycke av Strindberg som spelats. Det skrevs 1870, uppfördes s. å. på K. teatern och utkom anonymt såsom "svenskt original" i Bibliotek för teatervänner, n:o 120, 1870. Senare har det upptagits i: I Vårbrytningen och Samlade dramatiska arbeten. Romantiska dramer. Del 1.

Strindberg skildrar dess uppförande i Jäsningstiden (kap. 9, I böckerna och på tiljan).

Det lilla stycket är byggt på en verklig händelse. Den danske bildhuggaren Bertel Thorwaldsen kom 1797 som den danska konstakademiens stipendiat till Rom och det första större originalarbete han där utförde var den här omtalade bilden av Jason. Arbetet blev inom kort berömt, Canova prisade det och det kom på ciceronernas listor över sevärdheter i Rom men fann ingen köpare. Thorwaldsen, som icke hade medel att längre uppehålla sig i Rom, beredde sig att resa hem. I det kritiska ögonblicket, när redan hans koffert var packad och dagen för avresan bestämd, infinner sig hos honom en rik engelsman, Sir Thomas Hope, beställer hans Jason i marmor och sätter honom genom ett större förskott i stånd till fortsatt uppehåll i Rom.

I andra och tredje upplagorna av I Rom är scenindelningen, som här förekommer efter första upplagan, borttagen.

Sid. 166: Personförteckningen i andra och tredje upplagorna lyder: Thorwaldsen, Pedersen, Marianne, Rodrigo Lambert, Sir Hope, en polistjänsteman; förnamnen på de två förstnämnda, efternamnet på den kvinnliga uppträdande och titlarna på de två följande i ordningen ha strukits, varjämte även tidsbestämningen år 1803 bortfallit.

Sid. 167: tramontanan, nord- och nordostvinden.

Sid. 170—172: PEDERSEN knäpper några ackorder etc. Det härmed börjande stycket till och med sid 172 versrad 4 nedifrån: Gå nu beskedligt bort till ditt staffli, är struket i tredje upplagan. 172 versrad 20 är i denna upplaga ändrad till: Men först du skulle ju ett glas bestå. Anledningen till strykningen är utan tvivel den att det här inlagda meningsutbytet om verskonsten, vari den 18-årige Strindbergs inbillade oförmåga att skriva vers och den något äldres förakt för

rimmets konst avspegla sig, senare förefallit Strindberg omoget och ovidkommande.

Sid. 172, versrad 1: något därav kvar. I uppl. 2: litet därav kvar.

Sid. 173: bajocchi. Baiocco, sing., kopparmynt i den forna kyrkostaten, 4—5 öre.

Sid. 174: vetturinen (versrad 8 i uppl. 2 och 3: vetturino), hyrkusk, postkusk (enl. O. Bulle och G. Rigutini, Neues italienisch-deutsches Wörterbuch m. fl.), här dock postvagn. Det må anmärkas att Fritz von Dardel uppger denna senare betydelse på ordet i sina Minnen (I, sid. 50), där han omtalar vetturinos som "stora vagnar med plats för 12 personer".

Sid. 180, versrad 11—12: Se vilka linjer — vilken eurytmi — i proportionerna vad harmoni. I uppl. 2 och 3: — vilken harmoni i proportionerna — vad eurytmi.

Sid. 181, versrad 10: munchör. I uppl. 2 och 3: monsieur.

Sid. 190: scudi. Scudo, sing., guld- eller silvermynt av olika värde i olika stater, växlande mellan 4—6 lire.

Sid. 191: foglietta, ett litet vinmått = quartuccio.

Sid. 199, versrad 6—7: "basta" — med klagolåten. Uppl. 2 och 3: basta — för klagolåten.

— versrad 13: förrn bakom Monte Mario han sig döljer. I uppl. 2 och 3: förr'n bak Sabinerbergen etc.

DEN FREDLÖSE.

Den Fredlöse skrevs 1871 och uppfördes på Kungl. Dramatiska teatern s. å. (icke 1872, såsom uppges i I Vårbrytningen). Det trycktes först i I Vårbrytningen (1881) och senare i Samlade dramatiska arbeten. Romantiska dramer. Del 1.

Ehuru stycket, enligt vad Strindberg berättar, vid sitt uppförande mottogs med köld av publiken, vann det med sitt fornnordiska ämne och sitt motiv, brytningen mellan hedendom och kristendom, Carl XV:s bifall, och konungen lät ur

sin privata kassa utanordna ett tillfälligt studieunderstöd åt den unge skalden (se Jäsningstiden, kap. 12, En konungs protégé och kap. 13, Upplösning). Motivet hade tidigare (1870) sysselsatt Strindberg i en tragedi Blotsven, som brändes upp (se Jäsningstiden, kap. 10, Zerrissen).

Sid. 216, rad 4: Fjället kastar eld — därför slocknar han. I uppl. 2 (Saml. Dram. Arb.): därför slocknar det.

Sid. 225, rad 3: Hon mår visst ej väl! I uppl. 2: hon har det icke gott!

Sid. 229—231, rad 13: Nu skall jag lugna odjuret med en vacker osanning. Det här börjande stycket med Orms dikt till och med sid. 231, rad 22: Ja det brukar bli slutet på visan, är uteslutet i uppl. 2. — Författaren har tydligen senare icke godkänt dikten.

Sid. 236, rad 4: Tiden kan ej kraft. I uppl. 2: tiden tål ej kraft.

Sid. 238, rad 1 — 239 rad 26: Thorfinns monolog. I uppl. 2 är versindelningen upplöst.

Sid. 252, rad 7: Gud! (Dör). I uppl. 2: Evige — Danande — Gud... (Dör).

ANNO FYRTIOÅTTA.

Denna komedi skrevs 1875 och trycktes i I Vårbrytningen. Den har icke senare omtryckts och aldrig uppförts.

Strindberg nämner i förbigående detta stycke från det borgerliga revolutionsåret 1848 i Tjänstekvinnans son. Fjärde delen, Författaren (kap. 1).

Konflikten och några av personerna i pjäsen antyda i viss mån gestalter och uppträden i samhällsromanen Röda Rummet 1879 (Carl Nicolaus Falk, hans fru och skyddslingar).

JOHN LANDQUIST.

G DEC 15 50

G JUN 13 51

Stanford University Libraries
3 6105 013 377 960

MAY 12 1977

Stanford University Library
Stanford, California

In order that others may use this book, please return it as soon as possible, but not later than the date due.